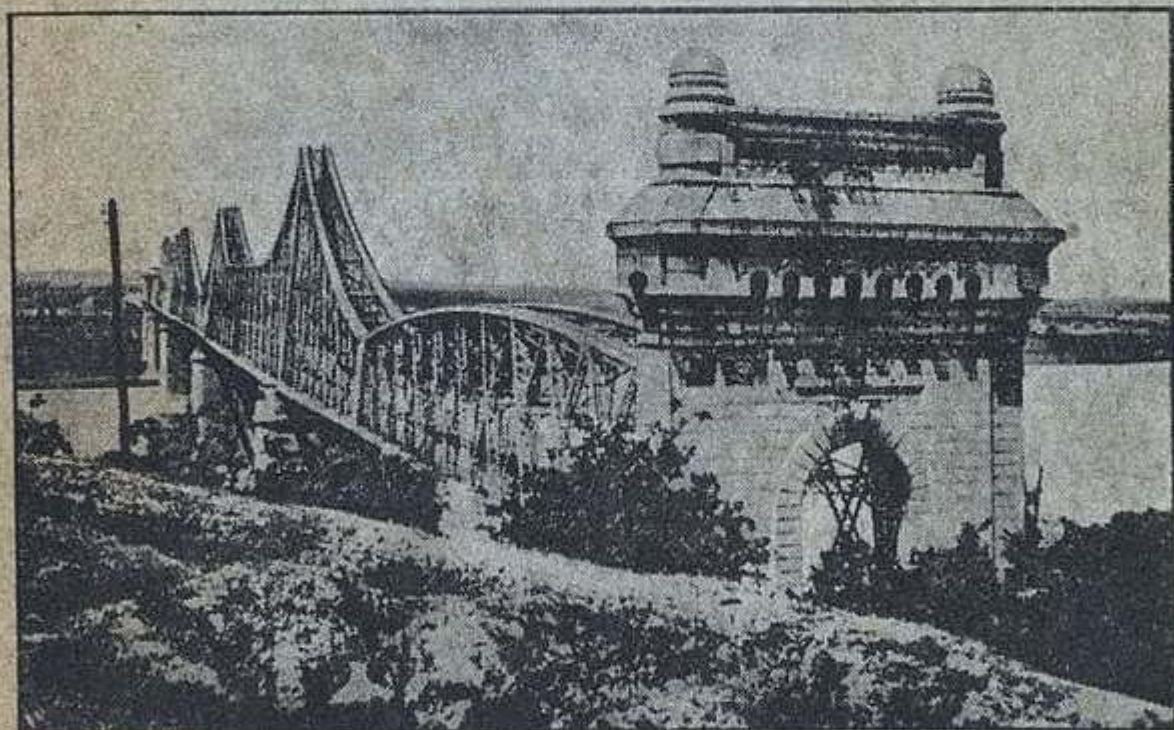

8/3442.
IOAN I. MUȘAT

INVENTATOR

ISTORICUL
ORAȘULUI
CERNĂVODA

M A R T I E 1 9 3 8

TIPOGRAFIA „VIAȚA LITERARĂ”, STR. GUTENBERG 19, BUCUREȘTI

IOAN I. MUŞAT

I N V A Ţ A T O R

Umagiu de respect,

Prof. Eugen Pohontu

Directorul îndrumării din

Comandamentul Străzii Tăii.

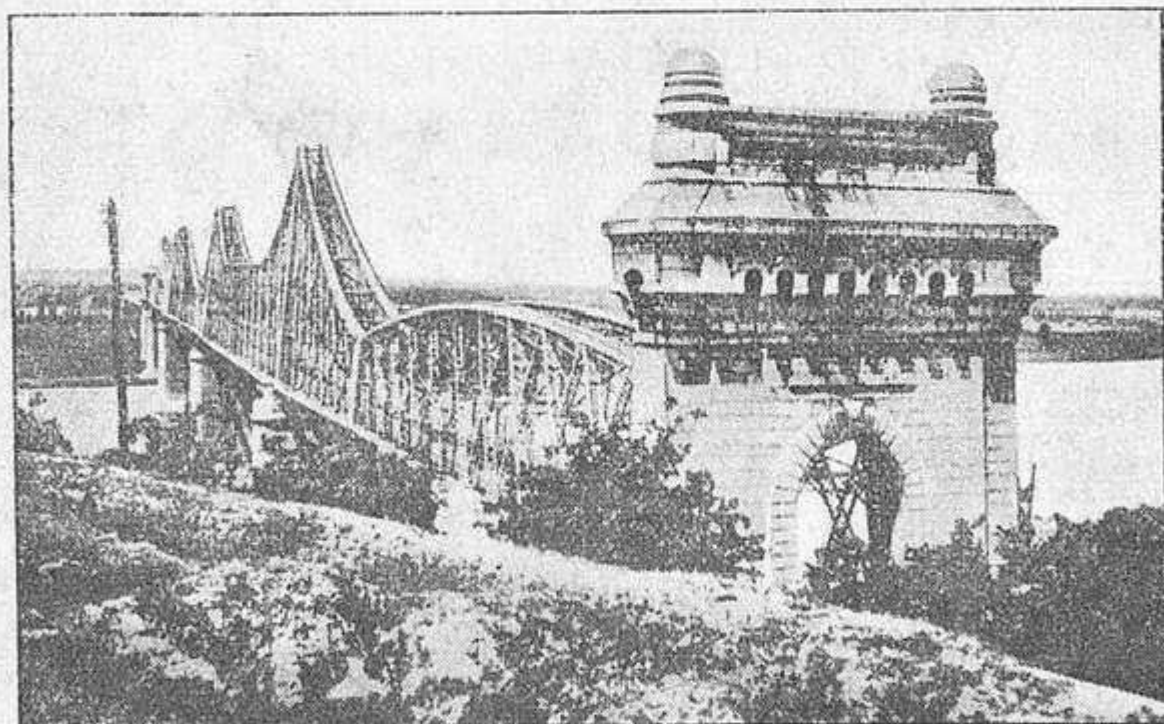
J. Măuşă

inv. și Comand. străzilor.

ISTORICUL

ORAŞULUI

CERNĂVOODĂ

PODUL REGELE CAROL I

M A R T I E 1 9 3 8

TIPOGRAFIA „VIAŢA LITERARĂ“, STR. GUTENBERG 19, BUCUREŞTI

N. 93702

9/3442

FIECARE
EXEMPLAR
VA PURTA
SEMNĂTURA
AUTORULUI

Y. Mănuș

Bunicului meu : BANU MUŞAT

Veteran din 1877

și

Unchilor mei : MUŞAT GHEORGHE

Mort în războiul pentru Intregirea Neamului, în luptele dela Doaga.

MUŞAT MIHAI

Mort în luptele dela Mărăşeşti.

MUŞAT CONSTANTIN

Invalid, rănit grav în luptele dela Turtucaia.

In semn de recunoştinţă celor ce
s'au sacrificat pe altarul Patriei.

Autorul

PREFAȚĂ

Pentru cititorul atent al acestei cărți, scrisul d-lui Ioan Mușat apare revelator prin bogăția de noutăți și taine smulse din inima unor vremi de mult apuse. Cernavoda ca toate locurile de așezare omenească, unde pulsul de viață a ținut pas cu cadența vremurilor, și-a avut soarta sa, destinul său istoric. A cunoaște acest destin istoric, a-l pătrunde în toată întinderea sa, a-l face inteligibil tuturor, înseamnă să întreprinzi acea investigație care să se prelingă pe firul trecutului până la punctul incipial și deci să surprinzi momentul când o serie de fapte vii s'au manifestat formal și să urmărești devenirea lor istorică, cu ascensiunile ori coborârile lor până la stările de lucruri prezente.

Ajunși aci, aceste stări de lucruri prezente să le judecăm așa cum sunt sau mai degrabă să le inventariem „statu quo”. Aceasta, neîndoelnic, este de competența unei monografii istorice și lucrarea de față se încadrează just în definiția ei. A risipi vâlul de taine de pe trecutul unor așezări omenești înseamnă că legitimezi existența lor și stabilești origini discutabile. Mai mult, pui la îndemână un material util satisfacerii acelei curiozități științifice, care are adesea darul de a prilejui aceea stare de pietate admirativă, față de oamenii și evenimentele ce ne-au premers în lumina cărora descoperim nimicnicia și inutilitatea noastră. Este un lucru îndeobște cunoscut că atunci când cunoaștem trecutul, putem înțelege și judeca prezentul și mai ales să ne orientăm cu oarecare certitudine în viitor. Firul evolutiv al orașului Cernavoda, după cum reiese și din acest studiu monografic, pornește dela anticul Axiopolis, dă în rudimentarul și primitivul ca așezare Bogazschioj și se oprește la faza aceasta progresivă de acum, care dacă sub raportul edilitar are un aspect urbanistic, apoi nomenclatura îi este încă cu rezo-

nanță de barbarism, cari de mult ar fi trebuit să dispară. Călătorului care ia contact cu pământul Dobrogei, venind pe podul Regele Carol I-u, Cernavoda este aceea care îi furnizează cele dintâi impresii. De aici grija pentru înfrumusețarea și buna întreținere a acestui orașel, grije care de la o vreme a devenit preocuparea de căpetenie a edililor ce s'au perindat la conducerea sa. Unii din cei cari au vrut să măgulească pe autohtoni și adesea să trezească ambiția după o și mai sânguincioasă gospodărie, au spus că Cernavoda — ca și Constanța — este cartea de vizită a Dobrogei. Cred că în bună parte măgulirea aceasta nu este gratuită ci își are și o temeinică justificare. Așezată aici la răscrucea drumurilor, pitită discret în impresurarea aceasta de dealuri, ea este cea dintâi care face oficiul de gazdă ori de popas pentru cine vrea să pătrundă în inima Dobrogei. O monografie a Cernavodei, prin urmare, are darul să edifice asupra întregii provincii căci Cernavoda este adânc înrădăcinată și unitar legată de soarta și istoria ei. Ne dăm seama că multe au fost greutățile pe cari a trebuit să le învingă d-l Ion Mușat în alcătuirea lucrării sale. Sunt în primul rând greutățile inerente oricărui debut și mai ales greutățile legate de cutezanța de a merge pe un drum ce nu l-a mai străbătut nimeni. Un studiu monografic asupra Cernavodei nu s'a mai făcut până acum. Informațiuni istorice cu caracter sporadic incidental și secundar, se găsesc în unele studii privind Dobrogea în genere. Dar pentru a le avea la îndemână și apoi a le sistematiza, presupune mai întâi multă stăruință și apoi acel simț de a stabili nexul intern al faptelor, ca toate să decurgă într'o ordine cauzală și să facă clară și explicită fizionomia istorică a Cernavodei. Pe lângă aceasta, să prinzi viața acestui fapt viu în complexa sa pulsație, adică să-i urmărești evoluția pe toate terenurile de activitate ce le implică un organism social, înseamnă să dispui de un aparat critic necesar selecționării materialului și să ai acel simț de orientare necesar conexării datelor și faptelor, ca toate să conveargă spre un tot armonios și structural.

Toate acestea rezultă cu prisosință din cartea aceasta.

Intr'o vreme când literatura ușoară este „en vogue” și când gustul și interesul cititului este la nivel scăzut și atât cât este adesea este pervertit, înseamnă că D-l Mușat a făcut și un gest de rară abnegațiune, investind un capital oricât de

modest ar fi, într'o lucrare care prin însăși natura sa reclamă un cetitor serios.

Tot deodată ne face dovada înțelegerii îndatoririlor sale de dascăl sârguincios când și în forma aceasta contribuie la a ne face explicite și cunoscute multe din lucrurile cu cari avem atingere și asupra cărora ne-am întrebat adesea.

Fie ca această carte să găsească o bună primire pe piața noastră literară și mai ales între cititorii Cernavodeni, răsplătind în felul acesta o muncă, un efort susținut și mai ales clipele de adâncă mâhnire, cauzate de potrivnicia lipsei pecuniare și indolența multora.

Preot T. SAMOILĂ

CUVANT INAINTE

În dorința de a prezenta concetățenilor mei un tablou complet al orașului pe care-l locuiesc, precum și de a face tot mai cunoscut în cuprinsul țării acest oraș minunat, am adunat în lucrarea de față cu modestele mele puteri, o sumă de date asupra orașului Cernavoda fiind încredințat că fac un început folositor, înlesnind cercetările altora pentru complectarea acestei opere de interes cultural general.

În jurul subiectului acestei lucrări îmi lipsesc unele date certe. Am întâmpinat piedici și greutăți la închiegarea materialului, la care n'ași fi putut nădăjdui fără ajutorul și sprijinul binevoitor al oamenilor de bine și de cultură din acest oraș.

Intradevăr, încheiată în 1936, pierdusem nădejdea că va vedea lumina tiparului întrucât bătusem la multe uși și nu mi se deschisese. Apelul la autorități rămânea fără ecou. Survine însă marele eveniment național, splendida schimbare a peisajului politic din țara românească. O singură voință se impune și tristele frământări ale nesfârșitelor lupte de partid luară sfârșit.

S'au schimbat oamenii sus, s'au schimbat și la noi jos; totul s'a liniștit. Domnia păcii și a frăției românești s'a întins în întreg cuprinsul României Mari.

La Cernavoda a fost desemnat la conducerea orașului, ca reprezentant al noiei ere, D-l Căpitan Velicu Teodor, actualmente în rezervă.

M'am prezentat mai mult fără speranță și am expus cu manuscrisul în mână atât cuprinsul lui cât și dorința de a fi ajutat.

Lucru ciudat. Am fost înțeles de către acest fost militar până mai ieri, acordându-mi cu o cuceritoare bunăvoință sprijinul solicitat.

li aduc pe această cale mulțumirile mele recunoscătoare, căci fără larga D-sale înțelegere, cartea de față n'ar fi putut vedea lumina tiparului.

Nu pot încheia acest cuvânt înainte fără a aduce mulțumirile mele tuturor celor ce m'au ajutat și în special domnilor Raymond Flamand, Achille Baijot, directorii fabricii de ciment, Av. C. A. Rădulescu, Av. D. Samarineanu. Al. Wuxanovici, Directorul fabricii de șuruburi, Ștefan D. Cojocaru conductor tehnic. precum și Domnului Căpitan C-tin N. Dobrescu sub îngrijirea căruia cartea s'a tipărit.

AUTORUL

CERNAVODA

de Alexandru Gherghel

*In noaptea plină de povești păgâne
Iși poartă Dunărea, spre'ntinsa mare,
Pe lângă-aceleași semne de hotare,
Mereu aceleași cântece bătrâne.*

*Sub lună'n deslușita depărtare,
Se strâng, la joc, cortegiile de zâne,
Și parcă apa, — o clipă, — 'n loc, rămâne
Vrăjită, să ia parte la serbare....*

*O salcie, schimbată, ca'n magie,
In veselul și blândul Pan, cu niau
Incearcă — Olimpu'ntreg să-l reînvie....*

*Și umbrele'n ruine'și reiau graiu,
Iar fantomele mâini de lună plină
Aprind în Axiopolis, lumină*

CAP. I

CONSIDERAȚIUNI GEOLOGICE ȘI GEOGRAFICE

În cursul quaternarului, horstul Dobrogei se ridicase peste nivelul mării cu mult mai mult decât se află astăzi.

Concomitent cu această înălțare, a stăpânit pe atunci o perioadă climaterică pluvială, corespunzătoare perioadelor glaciare caracteristice munților înalți și nordului european.

În această epocă s'a produs „eroziunea eroică”, acea sculptură adârcă a văilor înguste și întortochiate ale podișului dobrogean. Partea centrală și sudică a ținutului a apărut după sarmatic.

Dobrogea de Sud avea în vremea aceea suprafața înclinată dinspre mare spre bazinul Munteniei, de unde și orientarea văilor spre Nord West și spre Nord.

Cea mai caracteristică dintre aceste văi este preacunoscuta vale Carasu, a cărei toponimie ne-a rămas dela Turci.

Pe albia văii Carasu curgea un râu care se vărsa în Dunăre. În epoca de strălucire a cetăților grecești dela Pontus Euxin, râul acesta se numea Axios și dela dânsul și-a luat numele cetatea Axiopolis, ale cărei ruini se văd și azi pe locul unde se află depozitul de munițiuni, al Marinei, din dreptul ostrovului Hinog.

Mai târziu, pe această vale, între Medgidia de azi și Cernavoda, s'a format un lac mare și adânc, pe care navigau corăbii.

În ce privește numele de Carasu, la izbucnirea războiului ruso-turc din 1828, Franța—interesată în acest conflict a trimis pe lângă împăratul Rusiei o misiune militară în frunte cu ducele de Bearn.

Misiunea a plecat din Paris în ziua de 1 Mai 1828 străbătând, în trăsuri purtate în goana cailor, Germania, apoi Polonia, iar de aci spre—Sud, spre Dunărea de Jos, unde aveau

să ajungă și armatele rusești, pornite deja pe drumul războiului
Tot timpul drumului, Hector de Beàrn a luat în desemn vederile care i s'au părut mai caracteristice, pe care le-a complectat cu însemnări explicative.

Iată ce spune Hector de Beàrn în notele sale de călătorie despre Carasu :

Carasu înseamnă, pe turcește, apă neagră, iar dacă numele acesta se dă locului unde suntem acum, faptul se datorește culorii de tot închise a apelor celor două lacuri, lângă care am poposit noi în ziua de 25 Iunie 1828.

În vremea aceea, lacul Carasu comunica cu Dunărea printr'o gură numită „Bogaz“, iar în partea de Nord-Est a vărsăturii, exista un sat cu numele de „Bogazschioi“, nume turcesc, care însemna satul dela vărsătură, dela gură.

Bogazschioi este numele mai vechiu a localității Cernavoda, după cum vom vedea mai departe.

Până la 1862, când Englezii au construit un dig la gura văii, în vederea construirii căii ferate Constanța — Cernavoda, lacul Carasu se întindea pe toată valea până la Alacap.

După construirea digului, lacul s'a transformat în baltă, s'a micșorat și fiind acoperit de plantele putrezite în fundul său, a ajuns un focar de paludism.

Cu timpul, mlaștina cu stuf din vecinătatea satului Bogazschioi a dispărut, iar locul unde până acum 74 de ani era fund de baltă, a devenit centrul orașului Cernavoda, cu construcții moderne, străzi aliniat și pavate, în stârșit orașul de astăzi așa cum îl vedem în părțile sale de jos.

CAP. II

CONSIDERAȚIUNI ISTORICE

În anul 1862, adică înainte de lucrările engleze, Cernavoda era un sat cunoscut cu numele de „Bogazschioi“, locuit în mare parte de mahomedani apoi valahi, strat autohton, format din descendenții vechilor daco-romani, la care s'a adăugat cu vremea un contingent românesc din țara românească, care din cauza vieții mizerabile ce duceau sub domnia asupritoare a fanarioșilor, au emigrat în mai multe rânduri în Dobrogea, populație la care au contribuit și păstorii mocani cari veneau iarna cu turmele lor la iernat.

Aceste strămutări de populație românească se făceau printr'o primă așezare în baltă și apoi sfârșeau după câțiva ani prin o așezare statornică, fie pe malul drept al Dunării, fie mai departe în interiorul Dobrogei. sau până aproape de țărmul Mării Negre (1).

Cum vedem, balta a servit de suport populației românești din Muntenia până la stabilirea în Dobrogea. Și dacă acest ținut puțin accesibil elementelor nomade, cari împedicau dezvoltarea așezărilor stabile, nu ar fi existat, nu am fi avut niciodată acel șirag de sate curat românești pe malul Dunării (2).

Domnii români au avut grijă de sufletele credincioșilor risipiți în dreapta Dunării. Vodă Grigore Ghica I al Munteniei (1660-1664) este acela care a zidit mitropolia din Silistra, refăcută apoi de Grigore Ghica al II-lea (1748-1752) și reparată de Alexandru Ipsilante în 1777.

Același Ipsilante, spun documentele, „urmând o veche tradiție“, dăruiește venituri bisericilor românești din Babadag și Boazchioi (Cernavodă).

1) Profesor, N. Iorga

2) Victor Morfeș „Balta Ialomiței“ Analele Dobrogei.

Iată deci o dovadă de existența elementului românesc aci în satul Bogazschioi, în acele vremi.

Să mergem și să cercetăm istoria spre a vedea trecutul acestei localități, trecut care ca și a celor mai multe localități din țară, este acoperit de întunericul veacurilor trecute.

Locul de așezare al orașului Cernavoda, datorită poziției sale geografice la gura văii Carasu, vale care a avut dealungul ei cele mai mari fortificații, a fost din cele mai îndepărtate timpuri punct de pază, de apărare și de legătură comercială.

Un călător ⁽¹⁾ care a vizitat Dobrogea în 1850, spune că acel canal natural exista la acea dată și avea o adâncime de 4 m. și o lărgime de 20 m. Corăbii și vapoare mici navigau între Dunăre și târgul tătäresc Carasu (azi Medgidia).

Prin faptul că aci, la cea mai mică săpătură în pământ aproape în toate părțile orașului se găsesc oseminte omenești, cărbuni, cioburi, obiecte casnice și altele, este o dovadă că pe aceste locuri a fost o continuitate de așezări omenești.

Intr'un studiu special — „CERNAVODA, o așezare din epoca de piatră în Turcia” — Carol Schuchhardt ⁽²⁾ publică în revista —Prähistorische Zeitschrift-vol. XV, 1923, p. 9-27, rezultatele săpăturilor și constatărilor sale, făcute timp de patru săptămâni.

Intre altele Carl Schuchhardt scrie :

Este vorba de o mare colină, așezată lângă una mică, aflate amândouă la nordul orașului, lângă rafinăria de petrol.

Amândouă au panta prăpăstioasă către linia ferată și malul dunărean, față de care, ca și spre Sud de Silistra, iar la Nord, chiar la Măcin, în fața Galașilor — (ceiace nu poate fi decât Dinogetia) — și. de altfel, aiurea, — locurile mai înalte și lesne de apărat. depe malul drept al Dunării, au fost locuite obișnuit încă din aceste îndepărtate timpuri.

Intr'o adevărată masă de bucăți de lipitură, în număr deosebit de mare, cărbune și cioburi, autorul a putut observa

1) Ionescu și Iovano — Voyage agricole dans la Dobroudja 1850 Constantinople.

2) Arheologul Carl Schuchhardt, fost director al muzeului de preistorie din Berlin, a făcut aceste săpături în anul 1917, pe timpul ocupațiunii străine, în partea de Nord a orașului Cernavoda, (pe proprietatea fabricii Columbia).

în chip repetat bucăți de podea de pământ dela locuințe și găuri de pari, precum și de piatră și os, dar mai ales vase.

Ceeace nu e mai puțin vrednic de menționat, este faptul că acestea s'au găsit într'o a doua fază de viață la Cernavoda, — căci și mai înainte locurile nu fuseseră pustii (2000 ani în. Hr). În timp însă ce așezările de deasupra s'au prăpădit în chip violent, cele dedesubt fuseseră numai părăsite.

Datorită faptului că întreaga atențiune a cercetătorilor trecutului a fost răpită de monumentele lumii greco-romane, obiectele preistorice găsite ici colo prin Dobrogea, n'au ajuns a interesa pe nimeni în chip mai deosebit. Strălucita viață greco-romană, de mai târziu a acoperit acest trecut, făcând să se uite sub impunătoarele ei ruini, tot ce a fost mai înainte. Desigur, pe nedrept. Este ca și printre oameni, când cineva a ajuns la slavă și bogății, uită pe părinții cari l'au crescut și pe aceia din mijlocul cărora s'a ridicat în lipsuri și suferinți (1).

În fine, în luna Septemvrie 1936, a venit la Cernavoda tânărul nostru arheolog, d. I. Nistor, care a făcut cercetări și săpături de control pe locurile unde acum două decenii Carl Schuchhardt, a făcut constatările de mai sus,

D. I. Nistor a reușit să facă noi descoperiri preistorice, găsind un material extrem de interesant, cioburi vechi, vase de diferite mărimi și forme lucrate grosolan din ceramică cu ornamente pictate, mai ales în motive spirale. cuțite de cremene, pumnale de corn, râșnițe (plăci de piatră scobite) ciocane de piatră, bucăți de culoare care se întrebuița la vopsitul vaselor, o figurină din pământ ars și în fine o harapună de corn de cerb pentru pescuit.

Succesul mare pe care l'a avut d. I. Nistor, constă în faptul că după calculele făcute de d-sa, a isbutit să găsească și cimitirul oamenilor cari au locuit aci. La primele săpături a găsit două morminte. În fiecare din ele s'a găsit scheletul omului, care s'a păstrat din cauza calcarului ce l'a îmbrăcat. După felul cum scheletul s'a găsit în mormânt, s'a dedus că oamenii pe acele timpuri se îngropau în poziția omului care doarme, pe partea dreaptă, cu picioarele strânse și cu privirea spre Răsărit. În fiecare mormânt, la capul scheletului, s'au găsit câte două oale întregi. Una din oale are forma unei „rațe“

1) I. Andrieșescu.

În aceste oale, a explicat d. I. Nistor, se punea mâncare când se îngropau morții.

Din cauza timpului nefavorabil, lucrările de cercetare au fost întrerupte pentru a fi reluate în primăvara anului 1937.

Bătrânii povestesc că înainte de construirea digului la gura văii Carasu, de către Englezi în vederea lucrărilor de cale ferată, exista urmele unui pod peste canalul ce făcea legătura cu lacul Carasu. Pe aci trecea un drum paralel cu Dunărea, care făcea legătura între Axiopolis și Carsium (Hârșova) și care n'a fost altul decât drumul roman.

Sub Romani. acest pod, precum și corăbiile din port cu siguranță că au avut pază. Aci trebuie să fi fost un castellum sau castela.

Urme de așezări romane aci se explică și prin faptul că în jurul tuturor lagărelor romane și pe liniile de comunicațiuni existau canabae. Era și natural să existe canabae aci, într'un punct principal de comunicații care să deservească și cetatea Axiopolis.

Canabae înseamnă băraci, colibe, locuințe sau magazii de lemn, în care erau autorizați să șadă negustorii și meseriașii.

În vremurile noastre, cu prilejul unor săpături făcute la Cernavoda, s'au găsit stâlpi militari din epoca Romană. În curtea locuinței directorului gimnaziului (d. I. Dimitriu), deosemena s'a găsit în pământ o bucată de sarcofag, asemănătoare celor găsite la Constanța. În curtea gimnaziului „Principesa Elena“, există câteva pietre cu inscripții romane, găsite la întâmplare cu prilejul unor săpături locale.

În luna Ianuarie 1936, întâmplarea a făcut ca lucrătorii fabricii de ciment să dea peste un monument antic, deosebit de important din punct de vedere arheologic. Locul descoperirii se află la o distanță de 300 m. pe malul drept al Dunării, la Sud de podul Regele Carol I.

La o înălțime de 15 m., într'o mare tâmplă de stâncă tăiată anume, se află o firidă cu înălțimea de 0,80 m. și lățimea de 0,75 m. Firida, cu adâncimea ei de 30 cm., adăpostește un baso-relief înalt de 0,50 m.

Baso-relieful reprezintă un bărbat, complet gol, stând sprijinit pe un fel de estradă prevăzută cu două eșinduri în dreptul picioarelor. Capul, tip brahicefal, este acoperit cu păr scurt, dispus după o coafură obișnuită, o parte pe creștet iar

alta pe tâmpile, în dreptul urechilor cu pavilionul alungit. Ochii sunt redați prin două incizii elipsoide, prinse parcă de nasul tăiat geometric. Gura, cu buze subțiri, poartă o umbră de dispreț sau de tristețe. În general figura are un aer de melancolie.

Capul este așezat pe un gât gros și cilindric. Pieptul, normal ca diametru, prezintă câteva curiozități fizice și ornamentale. Cele două sfârcuri ale pieptului sunt exagerat redată în forma unor migdale. Între ele se află un craniu prins între capetele unui fel de colan, trecut pe după gâtul personajului mascul. Brațele îi sunt întinse. În mâna dreaptă ține o cupă de sacrificiu. Brațul e liber întins, iar cupa e ținută, ori mai curând sprijinită cu mâna, pe un fel de raft. Brațul stâng, lăsat în jos, ține proptită în pământ o bătă noduroasă. Tot de brațul stâng atârână blana unei feline în miniatură. În restul corpului, de notat picioarele cu coapse și pulpe vânjoase și goliciunea organului procreativ. La dreapta personajului din baso-relief, tot în edicula, se vede un altar paralelipipedic, deasupra cu o accentuată scobitură dreptunghiulară. Baso-relieful, ni-l arată pe erou în momentul când face libațiuni. Cupa este ținută deasupra altarului gata pentru sacrificiu.

Acest monument va fi păstrat așa cum l-au transmis vremurile, stând mărturie în fața celor care ar veni să-l vadă, ca o durabilă mărturie peste șiruri de ani.

În lucrarea d-lui Apostol Culea „Dobrogea“ pagina 23 citim:

„Clădirea cetăților militare și aducerea batalioanelor de soldați, așezarea vămilor cu funcționari romani, porturi pentru corăbii de pază și de comerț, la aceste vaduri dunărene, înseamnă un spor de populație civilă, adică s'au alcătuit orașele romane în toată regula. Negustorii făceau târguri ca să atragă populația din apropiere la mărfurile lor; agricultorii arau țarinesele învecinate ajutați de geți plugari, ca să întrețină garnizoanele și orașele. Geții s'au deprins cu noii mosafiri ai pământului lor. Au învățat limba latină și femeile gete erau bucuroase să-și lase colibele lor mizerabile pentru un roman din cetate. Nu se împlinise un veac de la venirea întâiului roman și malul Dunării era încins de o coroană de cetăți romane, unde limba latină era înțeleasă și de băștinașii din preajmă“.

După secolul al II-lea, civilizația romană copleșise pe cea

greacă cucerind-o, iar sufletele necultivate ale Geților erau cu totul robite și amestecate cu cele romane; se socoteau de aceea una, Romani cu toții.

Prin secolul al III-lea, au început să se abată nenorocirile asupra Moesiei de jos. Geții au pătruns aici iar după ei și alți barbari cari au prefăcut în ruine frumoasa viață dela gurile Dunării.

Dela sfărâmarea împărăției romane până la cucerirea Dobrogei de împărăția otomană, această provincie a fost un fel de drum de trecere al popoarelor năvălitoare, spre miazăzi, iar Romanii n'au pierit. Cărțile de istorie pomenesc mereu de Români valahi. Conduși de voevozii lor, Valahii plăteau tribut Bizantinilor ori barbarilor vremelnici, fie că trăiau uniți cu Bulgarii fie că trăiau în legături cu Români din stânga Dunării.

După anul 1420, Dobrogea a fost cucerită de Turci, care au stăpânit-o până la 1878, când a reintrat sub dominațiunea României.

Indată după luarea în stăpânire a Dobrogei, Turcii au luat măsuri de pază, întărind toate cetățile din lungul Dunării.

Mica cetate romană dela gura văii Carasu a fost refăcută și întărită de Turci, în același scop pentru apărarea portului și a vămii.

Turcii căutând să dea provinciei dobrogene un caracter turcesc, au adus populație turcească din diferite părți ale imperiului și au așezat-o în Dobrogea.

Câteva familii de Turci s'au stabilit și aci în partea de Sud a localității.

În anii 1593—1595, Mihai Viteazul a făcut o expediție peste Dunăre în Dobrogea. Călărimea lui a străbătut toate târgurile și satele dobrogene.

În cronica lui Baldasaris Walteri, din 1599, se spune despre această expediție a lui Mihai Viteazul în Dobrogea, cele ce urmează:

„ . . . iar căpitanul Kiral Albert, precum se cheamă în comun, rămase cu mulți unguri, cazaci, români ș. a., pe acel mal al Dunării. Dânsul, la 30 Decembrie, preface în cenușă Vistova (Șiștov), Apoi Orehova (Rasova), omorând o mare mulțime. Tot cu acea inimă înflăcărată pradă înfricoșător, deși nu în ace

laș timp și alte cetăți, precum Cernavoda, Rasgrad, Baba (Babadag) . . .“

D-l Profesor N. Iorga în „Droits nationaux et politiques de Roumains dans la Dobrodja, Iassy, 1917 p. 75, spune :

„ . . . un episcop a fost și la Bogazschioi (Cernavoda). Episcopul Neofit din acea localitate traducea în 1770, cărți din grecește în românește . . .“

După începutul veacului al 18-lea, Dobrogea ajunsese maidanul de încăerare între Turci și Ruși. Nu treceau 10—15 ani și valuri de oști, pe drumurile năvălitorilor de acum o mie și ceva de ani, căutau sate și orașe să le prade. Salvarea bieților români era balta. După ce trecea războiul, care mai rămâneau cu viață se întorceau iarăși la vetrele lor și-și făceau pe dărâmături alte bordeie și iar se ocupau de gospodărie. Se mai abătea peste capul lor și alte nenorociri ; astfel după fiecare războiu urma ciurma care deasemeni îi secera.

Rușii, în anul 1828, au trecut Dunărea pe un pod chiar pe la Cernavoda și de aci pe la Cuzgun s'au îndreptat să atace Silistra. După acest război nu se mai găseau în Dobrogea decât câteva case.

În anul 1838, după o hartă etnografică rusă, copia aflată la Academia Română, Cernavoda era un mic sat cu mahomedani și cari număra numai 20 de case, denumit Bogazschioi.

Prin anii 1848 — 1849, emigrații poloni, din pricina persecuțiilor Rusiei, căutau să se așeze în Dobrogea, sub oblăduirea Turciei. Agentul polon Korsac cutreeră Dobrogea să găsească locuri pentru coloniștii poloni, alături de cazaci foști supuși ai Poloniei, până la căderea ei. Polonul notează satele locuite și de cazaci și trimite două rapoarte de constatări făcute, rapoarte care se găsesc în arhiva muzeului Czartoryski din Cracovia. Iată o parte din cuprinsul unui raport :

Tulcea 6 Octombrie 1849

„ . . . Am trimis cu corabia precedentă un mic memoriu asupra nevoii de a așeza coloniști în provincia Dobrogea, Azi adaug o listă a satelor din Dobrogea locuite în întregime sau în parte de Ruteni (Malo-Ruși) . . .

. . . Cercul Kiustengea : Seimeni 20 (case românești), Kokerliu (Cochirleni) 20 case românești, Boazchioi 10 case românești, Rasova (40 case românești) etc. . .“

Documentul acesta este încă o dovadă de existența satului Bogazschioi și încă aci s'au stabilit și Cazaci, care veniseră la gurile Dunării și în toate porturile dunărene în calitate de comercianți.

Ei se aprovizionau din apele Dobrogei cu pește. Cumpărau de asemeni grâne pe care le vindeau în satele din Ucraina și Polonia.

CAP. III

CÂND S'A INTEMEIAT ORAȘUL CERNAVODA ? DE UNDE ȘI-A LUAT NUMELE ?

Din studiul evenimentelor istorice și din documentele citate, rezultă că pe locul de azi al orașului Cernavoda, au fost așezări omenești din cele mai îndepărtate timpuri.

Turcii după ce au cucerit Dobrogea, căutând să dea provinciei dobrogene un caracter turcesc, au adus populație turcească din diferite părți ale imperiului și au așezat-o în Dobrogea.

Câteva familii de Turci s'au stabilit și aci în partea de Sud-Est a localității. Autohtonii — descendenții vechilor locuitori daco-romani, la care s'a adăugat cu vremea, după cum am văzut un contingent românesc din țara românească, locuiau în partea de Nord, pitiți într'un pâlc de bordeie. Nici un copac, nici o grădină nu înveselea chichinețele cu ferestruici de-o palmă, confecționate din bășică de vită. În singura odaie unde se grămădeau toți ai casei, rogojinile pe paturi erau așternutul cel mai obișnuit.

Turcii și-au făcut și ei locuințe cu nimic mai deosebite de ale Românilor. Astăzi există mahalaua turcească în partea de Sud-Est a orașului.

Românii, în unire cu alte neamuri creștine, Greci în special și-au făcut o bisericuță din moloz de pământ acoperită cu stuf, în jurul căreia era cimitirul. Acest cimitir a existat pe locul dintre străzile Remus Opreanu și Nicolae Filipescu, în sus de proprietatea d-lui Ilie Șalvara, până acum 34 ani, când s'a pus în aplicare planul de sistematizare al orașului.

Despre această bisericuță vorbește hrisovul că a fost ajutată de Alexandru Ipsilante.

Satul acesta cu câteva bordeie, colbe ori niște căsuțe

din nuele cu pământ, acoperite cu paie, pământ, ori stuf, era satul Bogazschioi, numire turcească, după cum am văzut, care însemna satul dela vărsătură, dela gură.

În timp ce multe localități de pe malul drept al Dunării erau în desvoltare, datorită așezării lor în puncte de legătură și comunicații, spre exemplu: Turtucaia, Silistra, Hârșova, Măcin, etc. Cernavoda, micul sat pe atunci Bogazschioi, cu câteva bordeie, era complet izolată fără nici o însemnătate.

Concesiunea construcției drumului de fier, Cernavoda—Port la Constanța-Oraș, a fost cerută și obținută de o companie engleză, în anul 1858, dela guvernul otoman.

Rolul social economic al drumului de fier a fost și va fi mare!. Industria s'a înființat, s'a desvoltat și s'a răspândit cu ajutorul acestui mijloc de transport. Multe orașe s'au creat dealungul liniilor, în legătură cu aceste industrii. Populațiunea s'a mărit pretutindeni și în fine prosperitatea generală se datorește numai drumului de fier.

Linia Cernavoda—Constanța s'a terminat în anul 1860. Aprovizionarea și transportarea cu harabalele sau trăsurile între Cernavoda și Constanța, pe lângă că era prea înceată dar era foarte periculoasă din cauza deselor atacuri ale bandelor de hoți.

Înainte de construcția acestei linii, răscumpărată apoi de guvernul român în anul 1884, apele Dunării se revărsau până la Mircea-Vodă și chiar Murfatlar, știut fiind că la Mircea-Vodă în special, cota terenului natural pe valea Carasu este cu 5—6 m. sub nivelul normal al apelor Dunării la Cernavoda.

Lacul Carasu permitea pe atunci navigația corăbiilor sau caicelor, care veneau chiar până la Murfatlar. Pentru a face posibilă construcția liniei, Erglezii au construit digul din portul nostru, dig ce dăinuște și azi și care protejează Cernavoda în timpul inundațiilor Dunării.

Odată cu drumul de fier, societatea engleză a construit în port magazii pentru strângerea cerealelor.

Tot atunci ia ființă vreo câteva mori de vânt, precum și o fabrică de spirt.

În port se descărcau cereale în cantități mari. Cerealele erau curățate, date la un ciur de formă circulară, susținut de trei stâlpi, după care erau încărcate în vagoane, pentru a fi transportate la Constanța.

Cernavoda. Vedere generală.

Desen după natură executat de Căp. J. Caralea între 1862 - 68. — (Academia Română).

Toate aceste lucrări cereau brațe. Aci și-au găsit de lucru foarte mulți Bulgari și Ruși, veniți vremelnic din diferite părți ale Dobrogei, care au dispărut odată cu terminarea liniei.

Tot acum populația a sporit prin venirea unui mare număr de Români de prin satele românești : Cochirleni, Rasova, Seimeni și Dunărea (Boascic), stabilindu-se în mod definitiv aci, unde găseau de lucru. În felul acesta populațiunea a crescut simțitor.

Numai datorită construcției drumului de fier, orașul Cernavoda a ajuns ceea ce este, ca apoi după construirea grandiosului pod „Regele Carol I”, 1895 să devină cunoscut chiar și peste graniță.

Cernavoda, vedere generală. 1890 (Acad. Rom.)

Aceste două evenimente au o însemnătate covârșitoare în dezvoltarea orașului Cernavoda.

Din cele ce am văzut, nu putem vorbi de o organizare definitivă a Cernavodei mai înainte de anul 1858.

După această dată, mai întâi sub administrația turcească, până la 1878 și apoi sub cea românească, Cernavoda capătă o așezare definitivă, a cărei dezvoltare e în plin progres.

Din ancheta ce am făcut printre bătrâni, am putut stabili că schimbarea numelui localității din Bogazschioi — numire

turcească — în Cernavoda, — numire slavonă — se datorește influenței celor 800—1000 lucrători bulgari și ruși, aduși aci cu prilejul lucrărilor engleze.

Numele turcesc „Carasu“ — apă neagră — ca și cel slav al orașului, Cernavoda — apă neagră — este în legătură cu balta Carasu.

Până la lucrările engleze din 1860, localitatea era cunoscută cu numele de Bogazschioi. După această dată, localitatea a rămas cu numele de Cernavoda. În această privință, autoritățile românești din 1878, poartă mare vină.

Au trecut 60 de ani de la realipirea Dobrogei și nici până astăzi nu s'a românizat numele slavon al acestei localități. Dealurile și văile din jur, asemenea păstrează numiri turcești.

Avem noi interesul să păstrăm aceste numiri cari reamintesc invazia tătarilor și dominația sultanilor din Constantinopol în provincia transdunăreană?

Dar numele slavon al orașului?

Nici considerațiuni de ordin etnic și istoric, nici interese de ordin național nu îngăduie menținerea acestui nume slavon. Spre rușinea noastră, acest oraș cu o populațiune pur românească, poartă un nume slav, în țara bătrânului Mircea, în România întregită de azi.

CAP IV.

AȘEZAREA ORAȘULUI ȘI POPULAȚIA

Așezarea orașului. Orașul Cernavoda este așezat pe malul drept al Dunării, la gura văii Carasu și este situat în partea vestică a județului, spre Vest de orașul Constanța.

Comunele învecinate sunt: Seimenii-Mici, la 5 Km. spre N. E.; Cochirleni, la 8 Km. spre S. V.; Siliștea, la 15 Km. spre N, E.; Tortomanu, la 14 Km. spre E. și Ștefan cel Mare la 5 Km. E.

Hotarul comunei ¹⁾: Plecând de pe malul drept al Dunării din dreptul ostrovului Troina, pe lângă cherhanaua satului Seimenii Mici, din locul de unde se varsă printr'o gâriiță lacul Purcăreț, hotarul se îndreaptă spre S. E., mai întâi pe lângă malul vestic al lacurilor Purcăreț și Ramadan, pe la poalele nordice ale dealului Cernavoda, până la poalele dealului Dermengiului, de unde se îndreaptă spre E. până la malul lacului Țibrinului, dealungul văii Țibrinului. De aci se îndreaptă spre N. E. suind dealul Carapat-Doga, până în vârful lui cel mai înalt, apoi se îndreaptă spre E., scoborând dealul Carapat-Doga până în valea Geabac Ceair. De aci se îndreaptă continuu mai întâi spre S. V., scoborând în valea Geabacului, apoi spre S. urcând și scoborând dealul Geabacului, după care tae valea Geabacului și șoseaua județeană Cernavodă - Carol I și se urcă pe muchia dealului Oba - Bair, pe care o urmează spre S. E. până la vârful Malaclă-Oba. De aci se îndreaptă din nou spre S. V. coborând din dealul Oba-Bair și urmând valea Oba-Bair urcă coastele dealului Ceacâr-Aga-Bair, după care se îndreaptă spre S. E., coborând dealul susnumit în valea Ceacâr-Aga-Bair, până la valea Carasu.

1. După marele dicționar geografic al României

Aci întretaie această vale, șoseaua națională Constanța-Cernavoda, calea ferată ce duce dela Cernavoda la Constanța și se oprește în malul înalt și pietros situat în colțul vestic al bălții Carasu. De aci se îndreaptă spre Vest, urmând muchea pietroasă și prăpăstioasă a dealului Cara-Durac-Bair, trece pe la Nord de fortăreața sau mai bine zis de ruinele fortăreței turcești Acsan - Demir - Tabiasi și merge continuu spre Vest urmând malul sudic al bălții Carasu, pe muchea dealului Cara-Durac - Bair, tăind valea Ghiaur - Amzala și oprindu-se la Vest pe ruinele unei întărituri turcești de pe muchea dealului Armutbe - Bair. De aci se îndreaptă în direcția Nord - Vest pe muchea stâncosului deal Armutbe - Bair, trecând pe la Est de ruinele unei alte fortărețe turcești. De aci se coboară chiar pe malul văii Carasu, pe care îl urmează credincios în direcția Nord - Vest, pe la colțul său vestic. De aci, părăsind malul, urcă dealul Carasu, îndreptându-se spre N. V., către ruinele valului Traian, pe care îl urmează până pe malul Dunării, trecând pe la poalele nordice ale vârfului Cernavoda și cele sudice ale dealului Tete - Bair și oprindu-se pe malul drept al Dunării, în fața ostrovului Hinog, la egală depărtare de Cernavoda și Cochirleni (4 Km.). De aci hotarul se îndreaptă spre Nord până la mărșul pod, apoi spre N. E., trecând pe la Vest de orașul Cernavoda oprindu-se în dreptul ostrovului Troina, în locul de plecare.

Forma acestui hotar este aceea a unui trapez neregulat, a cărui bază este îndreptată dela Vest spre Est. Lungimea totală a hotarului este cam de 54 Km.

Solul său este în general accidentat, mai cu seamă în partea vestică, pe malul Dunării și la Vest de valea Carasu. În această parte a comunei, ridicăturile și depresiunile de natură pietroasă și stâncoasă, unele acoperite de verdeață, fânețe, pășuni, altele înclinând la soare vârfurile lor goale, ascuțite și roșietice, se îngrămădesc unele într'altele, formând pe alocuri niște dealuri cu totul neregulate.

Dealurile care brăzdează teritoriul orașului sunt: Dealul Cernavoda la Nord (107 m.) dominând orașul dinspre Nord; dealul Dermengiului (108 m.) la N. E.; dealul Oba - Bair (126m.) la Est, prelungindu-se și în interiorul comunei cu dealul Turcului la Est de oraș (121 m.); dealul Bechir-Aga-Bair spre S. E.

cu 114 m., înălțime pe care o atinge în vârful Mircea - Vodă (Cilibichioi), dominând valea Carasu, calea ferată și șoseaua națională Cernavoda - Constanța; pietroasele dealuri Cara - Durac - Bair (88 m.); Armutbe - Culac - Bair (78 m.) și Carasu - Bair (82 m.) care brăzdează hotarul la Sud, dominând Dunărea, calea ferată și orașul.

Aceste dealuri, afară de cele estice, sunt de natură stâncoasă, pietroasă, străbătute de o mulțime de văi adânci, acoperite de verdeață și fânețe. Cele estice permit cultivarea cerealelor.

Văile sunt numeroase, unele mici și întortochiate, cum sunt cele cuprinse mai cu seamă în depresiunile pietrosului masiv de pe malul Dunării, altele sunt mari și mai regulate. Cele mai însemnate sunt:

Valea Carasu, la Sud, care se întinde dela S. E. spre N.V.

Valea Bechir - Aga - Culac, se află la Est pe hotar.

Valea Geabac - Culac, adiacenta sa la N. E., valea Cișmelei, formată din valea Turcului, unită cu valea Bechir - Aga - Gilcazar, prin interiorul comunei, deschizându-se în valea Carasu, la poalele dealului Sari - Burun.

Suprafața comunei ¹⁾ este de 3544 ha., din cari 2554 ha. pământ arabil, 79 ha. islazuri, 10 ha. grădini irigate, 86 ha. vii 35 ha. livezi cu pomi fructiferi, 206 ha. vatra comunei (clădiri) și 574 ha. reprezintă terenuri neproductive, drumuri, ape, etc.

Populația. Populațiunea comunei în anul 1895, după statistica întocmită de G. I. Lahovari, G-l C. I. Brătianu și Gr. Tocilescu, era; 490 familii, cu 2235 suflete, din care bărbați 1207, femei, 1128, cu 369 case.

Supuși români 1532, supuși străini 315, nesupuși nici unei protecții 388.

După religie: ortodoxi 1359, catolici 269, mahomedani 537, și mozaici 70.

După ocupațiuni, în comună erau: industriași 16, comercianți 134 (23 cârciumari), plugari 154, cu 3 mașini de bătut porumb, 4 mașini de vânturat, 40 pluguri, 91 căruțe, 6000 capete de vite, dintre cari 155 cai, 421 boi, 28 bivoli, 5324 oi, 48 capre și 31 porci.

În anul 1905, făcându-se recensământul general, în Cer-

1) După datele comunei Cernavoda.

navoda erau: 687 familii cu 2355 suflete și cu 500 case. (Decizia consiliului comunal din 18 Mai 1905).

În anul 1912, populațiunea orașului, după naționalitatea de origine erau: Români 4481, Germani 15, Unguri 147, Ruși 4, Bulgari 252, Turci 334, Evrei 150, alte naționalități 350 în total 5743 suflete. („Dobrogea“ de Romulus Seișeanu, pag. 195).

După datele statistice dela biroul populației, din an. 1936: Români 6038, Turci 425, Bulgari 37, Unguri 10, Greci 9, Sârbi 9, Evrei 33, Armeni 19, Germani 7, precum și alte naționalități, 308. Total 6895 suflete, din cari bărbați 3342, femei 3553, capi de familie 1746.

După religie: ortodoxi 6178, catolici 165, protestanți 29, mahomedani 442, mozaici 33, gregorienii 40, adventiști 8.

Profesii: ingineri 7, medici 7, farmaciști 3, avocați 3, judecători 2, învățători 13, preoți 2, funcționari 89, mari agricultori 2, mici agricultori 33, plugari 279, brutari 18, băcani 39, cârciumari 19, cofetari 3, bragagii 17, cafegii 7, măcelari 7, tâmplari 28, fierari 37.

Locuri virane 110, case de locuit 1349, hoteluri 3, restaurante 6, geamii 1, un templu evreesc, o biserică creștină, 2 cazărmi, un spital, 2 gări, 19 cârciumi, 4 cafenele, 4 magazine de manufactură, 21 băcării, 4 bragagerii, 3 librării, 2 farmacii, un abator comunal, 7 ferme, 2 mori sistematice, una fabrică de ciment, una de șuruburi, o fabrică de țiglă și cărămidă, una piuă pentru postav, 2 fabrici de ape gazoase, 3 ateliere de rotărie, 7 frizerii, 9 croitorii, 12 ateliere de încălțăminte, 7 ateliere de tâmplărie și mobile, 2 turnătorii și 3 localuri de școală.

CAP. V

STAREA ORAȘULUI ÎN TRECUT ȘI ÎN PREZENT

Sub dominațiunea otomană, Dobrogea a suferit consecințele unei administrații orientale, care nu a avut grijă deosebită față de nevoile populațiunii, din punct de vedere economic și cultural.

După anexarea Dobrogei, din cele 14 orașe, numai Tulcea avea întrucâtva aspectul unei aglomerații urbane de tip oriental. Celelalte orașe, între care și Constanța, erau aproape sate.

Ca diviziuni administrative*) ale Dobrogei, din Noemvrie 1878 și până la 1 Aprilie 1879, au fost trei județe: Tulcea, cu reședința la Tulcea, Constanța cu reședința la Constanța (Kius-tenge) și Silistra-Nouă, cu reședința la Rasova, mutată apoi la Cernavoda. Acest din urmă județ a fost desființat, rămânând numai două, care s'au menținut mereu în cursul timpului. Poate din cauza scurtei lui durate, nu se face mențiune despre acest județ. E sigur însă că a existat timp de patru luni și jumătate.

Județul Silistra-Nouă, cu reședința la Rasova, fusese destinat a cuprinde localitățile dealungul Dunării dela granița dinspre Silistra și până la Măcin. Dela început însă s'a văzut că Rasova nu ar putea fi reședință și a fost mutată la Cernavoda. Prefect al acestui oraș a fost numit generalul Cantilli. Director al prefecturei a fost poetul Alexandru Macedonschi, mutat aci din Basarabia, iar polițai, căpitanul Gherghel.

Reședința acestui județ n'a avut activitate judecătorească. Tribunalului de ocol Rasova i s'a fixat reședința la Ostrov, iar Tribunalul de ocol Medgidia și-a mutat târziu reședința la Cernavoda (1883) și numai pentru scurt timp.

*) D. Stoicescu, judecător „Dobrogea“.

Cernavoda și-a păstrat caracterul oriental, turcesc, timp de 25 ani după anexarea Dobrogei. Abia în anul 1899, primar fiind Ghiță Calu, consiliul comunal hotărăște întocmirea planului de alinierea orașului iar în 1902 hotărăște punerea planului în aplicare pe teren.

Din decizia consiliului comunal, cu data de 19 Septembrie 1899, cităm:

„Având în vedere trebuința absolută ce se simte pentru ridicarea unui plan al orașului, mai cu osebire în fața avântului de dezvoltare ce comuna și-a luat, având în vedere că din cauza lipsei planului de aliniere, primăria nu poate libera locuitorilor permisiuni pentru construcțiuni de case, din care cauză comuna s'ar expune la daune prin exproprierea lor mai târziu — alinierea — decide: aprobă oferta d-lui inginer Bănescu cu suma de lei 16500 . . .“

Planul de liniere al orașului s'a pus în aplicare pe teren în anul 1902, iar în anul 1903, primar fiind P. Papainopol se dă numiri străzilor.

În anul 1899, consiliul comunal, în ședința dela 1 Mai, aprobă d-lui Paul Rottenberg a construi o fabrică de ciment în partea nordică a orașului, în care scop îi vinde și o întindere de pământ, proprietatea comunei, în suprafață de patru ha.

Tot în anul 1899, consiliul comunal, în ședința dela 19 Septembrie, aprobă d-lui C. Langeveld a construi o fabrică pentru distilarea petrolului, în care scop îi vinde o întindere de 5 ha. teren, în partea nordică a orașului (locul numit „Zăvoiu“) fabrică care astăzi s'a desființat dar care timp de 35 ani a dat de lucru multor brațe și a contribuit împreună cu celelalte industrii să imprime orașului un caracter quasi-industrial. Pentru complectarea tabloului Cernavodei de odinioară vom reproduce cuvintele D-lui Profesor N. Iorga care cu prilejul trecerei prin localitate, a scris:

„Printr'un amestec de terenuri și insule, se vede sus de tot, o trăsătură de fire, care pare că atârnă în văzduh. Apropierea demască stâlpii de piatră înfiți în Dunăre, pe care se reazimă acea înseilătură aeriană, înegrind pe albastru. Un capăt a marelui pod, impunător prin proporții, dar ca toate podurile moderne prea puțin material ca să robiască privirile, se reazimă pe insula Borcea. De aci el urmează printr'un viaduct; de acolo

un nou pod pornește păzit de dorobanți de bronz, iar alți dorobanți de bronz au paza la piciorul care apasă stăpânitor, făgăduind trăinicie și civilizație, pe stânca Dobrogei cucerite.

Dela debarcader, un drum prăfos (e praf galben, praf negru, unde trece trenul și nisip cu care se nivelează în jurul clădirilor), duce spre târgușorul Cernavoda, pe care edilitatea locală îl numește, cu o pompă care pare cam veche și foarte puțin la locul ei, „urbe“.

Lăsând la o parte însă neajunsurile, care vor fi neapărat, în curând drese ale acestui drum, Cernavoda, cât este, mulțumește în două chipuri sufletul.

Întâiu fiindcă aci am făcut ispravă. Iată fabrica de lângă debarcader, iată cazărmile de vânători, de artilerie (acestea terminate acum). Iată agenția de navigație, înaintea căreia trec vagoanele și și așteaptă rândul mărfurile.

Iată stradele bine croite și destul de curate, iată o biserică frumușică, o primărie, o administrație a pădurilor din acest „ocol“, un număr de căsuțe plăcute, în care locuiesc funcționarii, ofițerii noștri, iată câteva oteluri de piatră și de lemn.

Printre pestriții băștinași se mișcă vioi purtătorii uniformelor noastre. cu bonetele și tunicile lor verzi și cafenii. Copiii ce se întorc dela școală fugărind găștele albe ce sburățăcesc prin aerul de seară, strigând de bucurie, vorbesc românește și tot în românește se face haz de alți copii în jurul căruței grosolane în care a sosit în piață, acoperit de strujeni, un urât tătar înfășurat în cărpe.

Dar, cu toate aceste noutăți de clădiri, de porturi, de limbă, cât de mult s'a păstrat caracterul oriental, turcesc al Cernavodei, care în ciuda numelui ei slav, era un cuib de turcime.

În strada comercială, cu firmile streine se înșiră cafenele, cu scaune afară pentru onoratul public care stă la taifas. Într'una șed în jurul unei mese rotunde trei adolescenți mahomedani cu fesuri, cămăși colorate, șaluri la cingătoare și papuci: unul are o frumoasă față de țigancă visătoare. Aiurea, un bătrân singur, cu cialmaua peste fruntea sbârcită, cu ochii ascunși sub ochelarii dați peste urechi cu nasul coroiat și o barbă scurtă pe bărbia scoasă înainte, gândește la multe de toate și la nimic, sorbind în gând cafeaua pe care nu este de unde s'o plătească. De pe drumul dela gară vin legănându-se agale pe șolduri, o grupă de Turci somnoroși. Turcoaice cu șaluri în spate care înlocuiește aci hobotul alb din care să răsară numai scân-

teele ochilor, trec repede cu ochii în pământ, ca niște călugărițe, prin străduțe dominate de un minaret.

Când urcăm iarăși pe șoseaua ce duce la gara de lângă pod în cazărmile de jos răsună goarnea de seară și sub cerul cuprins de întuneric se ridică fruntea mândră a podului peste care trece civilizația, fructificând în calea ei fulgerătoare“.

* * *

În anul 1910, primar fiind Nicolae D. Chirescu, consiliul comunal, în ședința dela 8 Ianuarie, ia următoarea decizie:

... „Orașul are absolută nevoie de străzi pavate. Localul de școală este vechi, construit acum 30 de ani, din moloz de pământ cu piatră, Consiliul aprobă un împrumut de 300.000 lei“

... Iar în ședința dela 18 Iulie, același an, consiliul aprobă lucrările de împietruirea oborului de cereale și a străzii Medgidia, în sumă de lei 37.940.

Până în anul 1907, orașul era iluminat cu felinare. La data de 14 Martie 1902, s'a ținut la primăria comunei licitație pentru darea în antrepriză a iluminatului celor 38 de felinare, iar în ședința dela 5 Aprilie, același an, consiliul aprobă a se da în antrepriză, d-lui C. Florescu, iluminatul orașului, cu prețul de lei 3,15 de felinar pe lună, pe termen de 3 ani, până la 1 Aprilie 1905.

Consiliul comunal, în ședința dela 18 Mai 1905, primar fiind Athanasie Rădulescu, ia hotărârea ca orașul să fie alimentat cu apă dela uzina „Hinog“, iar în ședința dela 16 Septembrie, același an, se hotărăște iluminarea orașului cu electricitate; în acest scop s'au efectuat și lucrările necesare.

Sub primariatul d-lui av. N. Chirescu, s'a făcut uzină electrică comunală și s'a făcut lucrările necesare pentru iluminarea întregului oraș. În fine d-sa a desăvârșit lucrările de lumină și apă potabilă din conducta Constanței.

* * *

În perioada antebelică, pe când satele și orașele de pe întinsul întregii țări înfloreau și locuitorii trăiau în relativă bogăție materială, școala creatoare de totdeauna, forma generația războiului de întregirea neamului. În deosebi școala primară a fost ursită să toarne prima picătură de apă vie în sufletele fragede ale copiilor cari aveau să mute pietrele de hotar.

Timp de aproape 30 de ani, învățătorul a turnat cu sânge

sfântul untdelemn, în candela redeșteptării naționale. De aceea când în August 1916 a vibrat glasul trâmbiței, piepturile erau scuturi de oțel. Națiunea întreagă era pregătită pentru ceasul cel mare.

De abia trecuseră 2 luni dela intrarea noastră în războiu și în urma înfrângerilor suferite, trupele române retrăgându-se, bubuitul tunului se auzea tot mai aproape de Cernavoda.

Funcționarii administrativi, mobilizați pe loc, primiseră ordin să părăsească orașul, luând din arhivele instituțiilor, ce se putea retrage. Pentru a se înlătura panica în mijlocul populației, funcționarii aveau ordin să execute toate în secret. Cu toate acestea, ordinul de retragerea autorităților nu mai era un secret pentru nimeni în Cernavoda, chiar nici pentru micii copilași și începând din ziua de 10 Octombrie, copii, femei și bătrâni, cu bagaje în spinare, au luat drumul pribegiei.

* * *

... În dimineața de 19¹⁾ Octombrie, pe tot frontul larg de 17 Km., trupele germane și bulgare deslănțuiau o formidabilă ofensivă. Pământul gemea sub descărcăturile artileriei lor grele în vreme ce văzduhul fierbe ca un cazan încins de flăcări. Se vedea dela început că inamicul țintea sectorul Topraisar, la jumătatea drumului dintre Cobadin și Mare. De pe o movilă, construită de vreunii din barbarii cari au semănat odinioară din belșug cu astfel de tumuli Dobrogea, — primul dintre barbarii cari reveneau din Sud, de data aceasta, Mackensen însuși, cu fața întunecată ca o furtună, conducea în persoană lupta, — în vreme ce, mai spre răsărit, prințul de coroană al Bulgariei, Suveranul Boris de astăzi, urmărea lupta din spatele trupelor bulgare.

La Sud de Topraisar și construită după toate regulile războiului modern era poziția română. Alături și mai presus decât execuția tehnică a poziției, aveam cu noi valoarea de atâtea ori arătată a diviziei XIX sub comanda bravului Colonel C. Scărișoreanu: din ea făcea parte și regimentul 9 vânători și 40 Călugăreni, eroii dela Amzacea. Aceștia din urmă jură pe steag, cu mâna întinsă, că nu vor da un pas înapoi. Și cel mai înfricoșător bombardament de artilerie din câte se văzuse până acum în Dobrogea, se deslănțui asupra pozițiilor la Topraisar.

1) Ion Conea „Dobrogea”

Două zile și două nopți. curg avalanșe de foc topit peste liniile noastre, la adăpostul cărora, în răstimpuri, infanteria inamică vine valuri, valuri. Totul, însă, e zadarnic. Poziția de fier a Topraisarului e descoperită și atacată de flanc și în ziua de 21 Octombrie, după o înverșunată rezistență de două zile și jumătate, Topraisarul cade. Cade și Cabadinul, prin nevolnicia Rușilor și cu ele cad și cheile frontului nostru întreg din Dobrogea.

O furtună și o ploaie torențială se abat pe câmpul de bătăe, pe care trupele noastre se retrag desorganizate. Iar tunetele și fulgerele furtunii, ca și răpăitul sălbatec al ploii, limbile imense, de foc, ale cisternelor Constanței, după aceea toate acestea se amestecă și se împletesc cu sborul nebun al proiectilelor ce spinteca în fiiece secundă văzduhul și dau, laolaltă, tabloul apocaliptic al judecății din urmă.

Aeroplanele dușmane, imense păsări de pradă, plutesc în rotocoale și aruncă bombe în Constanța intrată în agonie, în trupele decimate, ca și în convoiurile de pribegi ce luau spre Nord, drumuri neștiute...

Cu toată eroica apărare a Cernavodei de trupele române, de aci ca și de monitoarele de pe Dunăre, cu toate acestea, spre a nu se repeta dezastrul dela Turtucaia, în noaptea de 24 — 25 Octombrie, trupele române se retrag din Cernavoda.

Podul Carol I e distrus și el — pe porțiunea de pe Borcea și balta din mijloc.“

* * *

Vreme de doi ani viața Cernavodei a încetat, dar populația ei târâtă mai departe în vârtejul războiului a nădăjduit în izbândă. La întregirea Neamului contribuția de sânge a Cernavodei a fost însemnată și pentru preamărirea idealului național și ca un pios omagiu datorat celor ce și-au sacrificat viața pe altarul Patriei, Cernavodenii au ridicat în centrul orașului un monument de pomenire. Menționăm mai jos pe cei a căror jertfire trebuie să rămână neștearsă în cartea Neamului.

Cernavodenii vor găsi printre ei pe frații, pe fii sau părinții lor, iar pentru generațiile viitoare pomenirea acestora și a faptei lor să fie o pildă vie de împlinirea datoriei față de Țară și Tron.

Fie dar ca numele lor să se preamărească în veci.

EROII CERNAVODEI MORȚI PENTRU INTREGIREA
NEAMULUI

1. Jampolis Iosif maior-doctor	44. Ibraim Mehmet soldat
2. Solomon Nicolae sub. lt.	45. Elias Museim Moson "
3. Farmachi Cristofor cercetaș	46. Vallu Radu "
4. Bratu Ion Plut. Major	47. Neagu Petre "
5. Nedelcu Grigore Plut. Major	48. Ivanciu Hristu "
6. Lambru Ion Serg. Instr.	49. Bolchis C. "
7. Ardeleanu Gr. sergent	50. Mendelson Mendel "
8. Petre I. Petre sergent	51. Șerban Florea "
9. Ispas Nicolae "	52. Mălureanu A. "
10. Paun Mihail caporal	53. Manea Cornel "
11. Tepeș Ion caporal	54. Barbu Stoian "
12. Teodorescu Ion "	55. Oaie Ghiță "
13. Ștefan Ion "	56. Sulică Dumitru "
14. Pantazi I. Radu soldat	57. Constantin Ion "
15. Duca G. Nicolae "	58. Călin Sandu "
16. Constantinescu T. "	59. Stancu Radu "
17. Alexandrescu S. "	60. Simion V. Nicolae "
18. Botezatu C. "	61. Mogoș Gh. "
19. Popovici G. Ilie "	62. Ciutură Ion "
20. Păcuraru Ion "	63. Stoica Stancu "
21. Popescu Vasile "	64. Chonian Ionel "
22. Popoiu Alex. "	65. Crăciun Nicola "
23. Căciularu Dobre "	66. Mehmet Gânză "
24. Păcuraru T. "	67. Malil Derviș Arif "
25. Județ Anastase "	68. Abdula Ismail "
26. Ciocoiu C. "	69. Răducan A. "
27. Dumitrescu A. "	70. Bojinovici B. "
28. Dumitrescu I. "	71. Feraru Marin "
29. Bogdan N. "	72. Nicolae C. "
30. Bogdan I. "	73. Stan Stan "
31. Bogdan Luca "	74. Stan Petrache "
32. Vanghele Petre "	75. Uroș Raicu "
33. Mircea Vasile "	76. Beiu Trofin "
34. Simion Dinu "	77. Chiru Marcu "
35. Simion I. Ilie "	78. Arangelovici R. "
36. Chisoi Simion "	79. Feer Grig. "
37. Mohorcea D. "	80. Simion Moise "
38. Gheorghe Ion "	81. Băncilă Ștefan "
39. Mitrache Anghel "	82. Teodor Anton "
40. Dumitru Nicolae "	83. Buriceanu Ion "
41. Constantin I. C. "	84. Moraru Vasile "
42. Stelian I. Gh. "	85. Tușescu Valeriu "
43. Museim Suliman "	86. Neagu Ilie "

Către sfârșitul anului 1918, populația orașului a început să se reîntoarcă din refugiu. Orașul a fost devastat ca toate orașele ocupate de trupele dușmane și în special de armatele bulgare.

După războiul mondial, datorită fabricelor de petrol, ciment, metalurgică etc., Cernavoda fiind un centru comercial și industrial, locuitorii și-au refăcut în scurt timp gospodăriile. Construcțiile de noi case schimbă fața orașului.

Acum ia ființă cartierul demobilizaților, în partea de Est a orașului. În al 6-lea an dela războiu (1924) d-l profesor universitar I. Simionescu vizitează Cernavoda.

Iată cum descrie d-sa orașul cu acest prilej:

Cernavoda — Vedere parțială

„Drumul cel mai frumos de ajuns la Cernavoda, vechiul Axiopolis, este pe apă. Dela Galați mergi deadreptul o zi întreagă, dar încălțea nu ți se urăște. E o zi de liniștire a nervilor, de plăcute priveliști, de recreare adevărată. Plutești pe un lac, nu pe bătrânul fluviu ce ți l-ai închipui cu valuri amenițătoare. Vine prea de departe; s'a domolit și el de atâta mers și cotituri. Mai ales în vara aceasta, seceta îndelungată i-a sleit puterile. Era în adevăr „die schöne, blaue Donau“ cum l-au cântat atâta nemții dela Viena. Așa de secăt ce era încât se ridicau nori de nisip de pe ostroavele înverzite în mare parte, peste care de obicei alunecă apa turbure,

„Însfârșit ajungi la debarcader. O singură trăsură așteaptă

mușterii. Cererea e mare; cine pune piciorul întâi în ea se asigură și de popasul peste noapte. Altfel noroc de turcușorii care se oferă să-ți ducă geamantanul. Când ai ajuns la otel însă, nici o odaie. Te mână la otelul vecin. Dar . . . despre oteluri tăcere. Sunt cum sunt, n'ai încotro. Te mulțumești cu ce se găsește. Rar oraș din țara veche, în care să te poată mulțumi otelurile. D'apoi într'un orășel ca Cernavoda la ce să te aștepti? Ești bucuros că poți să te întinzi, chiar dacă ai de luptat cu fel de fel de dușmani mărunți ce nu te lasă să ațipești lesne.

Cernavoda e un orășel drăguț, dacă n'ar fi vântul ce bate mereu, umplându-ți ochii de praf. Vântul, praful și arșița, îi dau caracteristica. N'are cum fi altfel. E așezat ca într'un ceaun. Deoparte și alta dealuri: în fund deschiderea îngustă a văii Carasu — unii au făcut o vechiu braț al Dunării — iar în față poarta largă, numai bună de vârtej pentru vânt, a luncii Dunării. În această căldare sunt îngrămădite casele; cele dinspre port au aer de vile, dar cu obloanele mereu închise, cele din fundul văii, tupilate, au acoperișuri de țigle. căci altele ca altele, dar lut este din belșug.

„Grădini cu pomi? Livezi înviorătoare?”

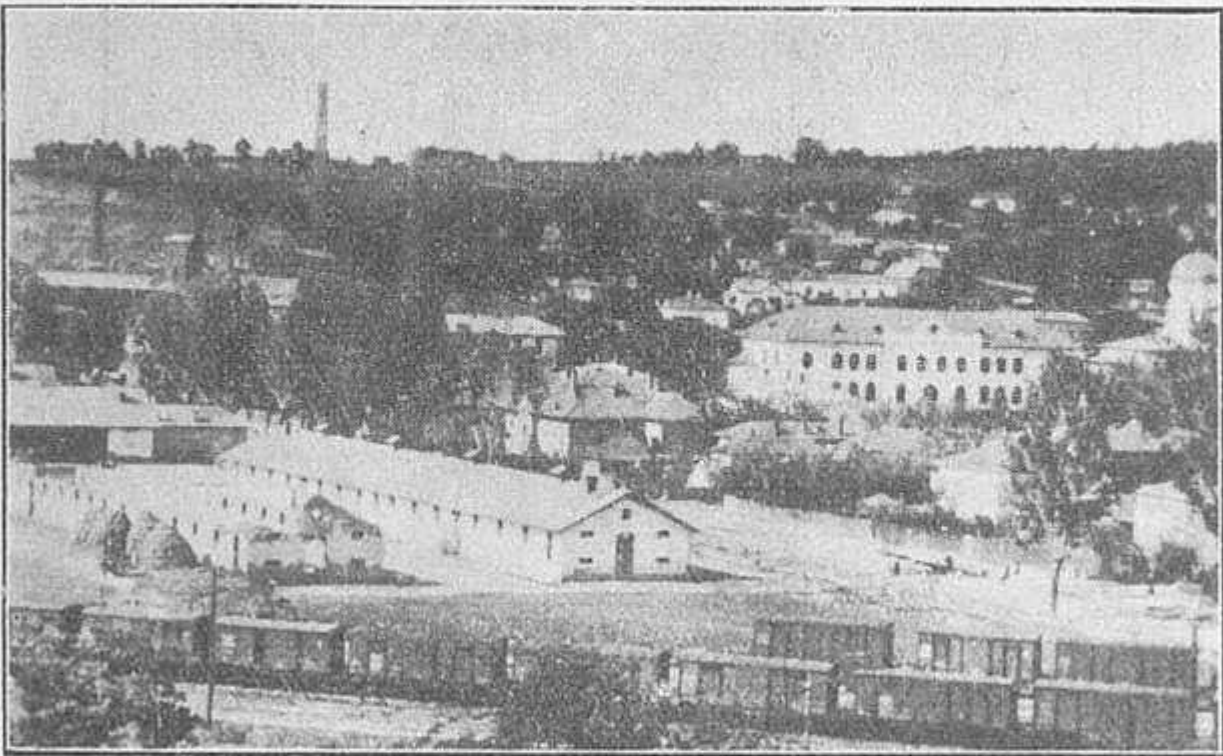
Bietul copac trăește ca vai de el, înădușit, pipernicit, mereu sgâlțâit de vânt. Numai salcâmii, răbdători ca și cămilele deșertului, mai împestrițează cu un verde cenușiu tonul galben al lutului mereu uscat. Casele se acațară răslețite și pe coastele dealurilor. Prea sus nu se urcă. Vântul e și mai puternic pe coamă. Numai cazărmile, blocuri de clădiri cu acoperișul roșu, sunt cocoțate pe muchea dâmbului nordic, în vraeștea valurilor de aer, în bătea soarelui nemilos.

Tiparul orașului? Un târg turcesc cu începuturi de occidentalizare. Geamia e trecutul; stă ascunsă printre case scunde și magazine masive de piatră, ca niște temniți cu ferestruici mici și zăbrele groase. În fața geamiei e piața largă ca să încapă căruțele ferecate, încărcate cu saci de grâu.

Occidentul e spre port. Într'acolo sunt căsuțele moderne, într'acolo sunt vrâstările de case cu 2 etaje alăturate de altele tupilate, cu ușa deschizându-se ca într'un beciu.

Piața modernă, în jurul căreia e hala ca și dughenele mai de seamă ori cafenele nelipsite, este însemnată printr'un curățel monument ridicat în amintirea grelelor vremuri prin care a trecut și acest oraș. Dușmanii dinspre Sud, tot în casele mai răsărite au lovit. Ziduri înegrite, acoperișuri năruite, ferestre și uși căscate ca niște orbite pe schelete, arată îndeajuns că și pe aici au trecut năvălitorii.

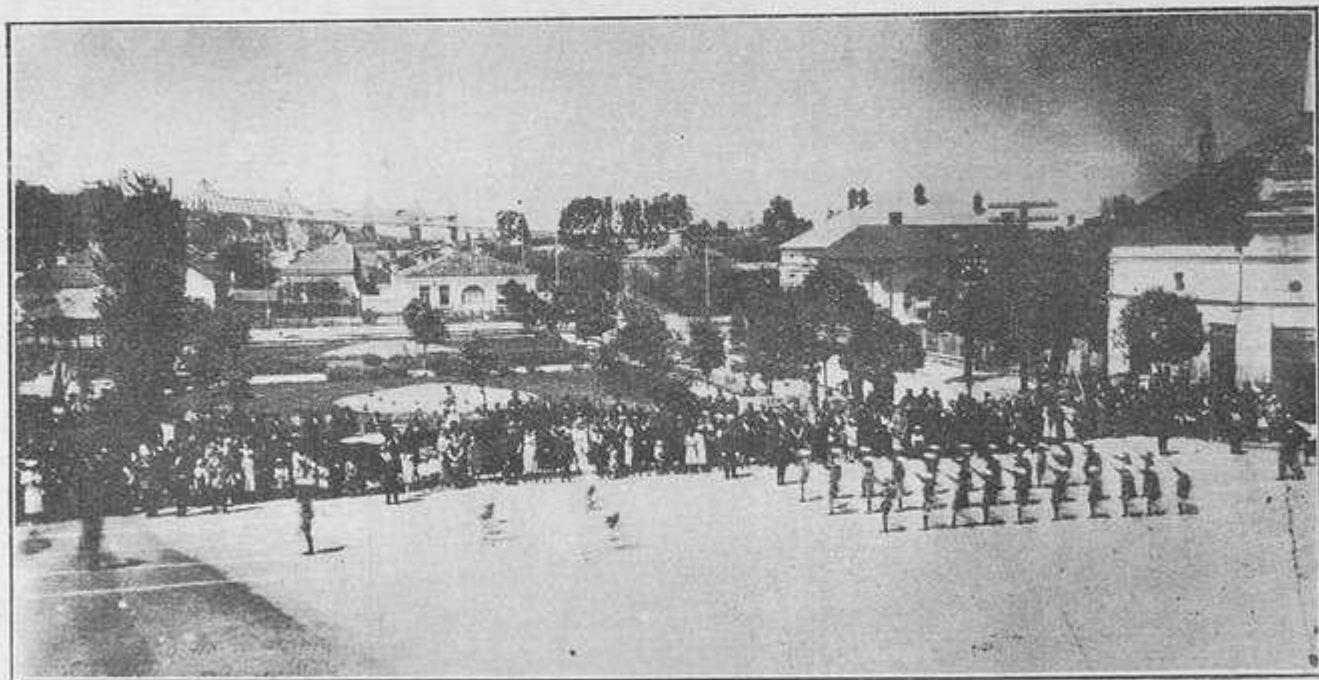
Dar Cernavoda nu e izolată cu Hârșova. Cernavoda are Dunărea, are linia ferată, are mai ales minunea de pod, dantelă fină de fier, suspendată deasupra apei. Cernavoda se reface mai lesne. E un nod important de industrie. Hornurile înalte ale fabricii de ciment, ale rafinării de petrol și ale fabricii de țigle îi dau viață. Sunt și acestea în parte darurile Dunării. Viața gălgăie. Șuerăturile sirenelor se îngână cu acelea mai răgușite ale vapoarelor ori acele mai scurte, mai stridente ale locomotivelor. Spre seară când ies muncitorii din fabrică, tăcutul orașel devine un colț din orașele industriale. Cafenelele se umplu într'o clipă. Nu lipsesc nici tipurile care socot că șapca trasă pe cîafă, șuvița de păr sbârlită în frunte ori baiderul arsvârlit cu un capăt pe spate și altul spânzurînd pe pieptul uns de fum, sunt semnele emancipării sociale. Nu lipsește nici viața de taverne, imitată după cinematografe. Mesuțele șchioape

Cernavoda — Vedere parțială

din fața cafenelelor sunt prinse de cei ce se reped la jocul de cărți, iar vocabularul acestora se restrînge la variate sudalme cu care întovărășesc fiecare aruncătură de carte. Sunt revoltații precoci care socot că viața nu e muncă; n'are cine-i îndruma către îmbinarea unui trai omenesc, curat, cinstit, mulțumit cu truda nu totdeauna cea mai grea din fabrică.

Au trecut 12 ani dela vizita d-lui Profesor Universitar I. Simionescu și 18 ani dela războiu. Orașul e cu totul altul. Fesul roșu, care isbea în primul moment ochiul vizitatorului, a dispărut. În oraș mai sunt 425 suflete de turci, față de 6038 Români.

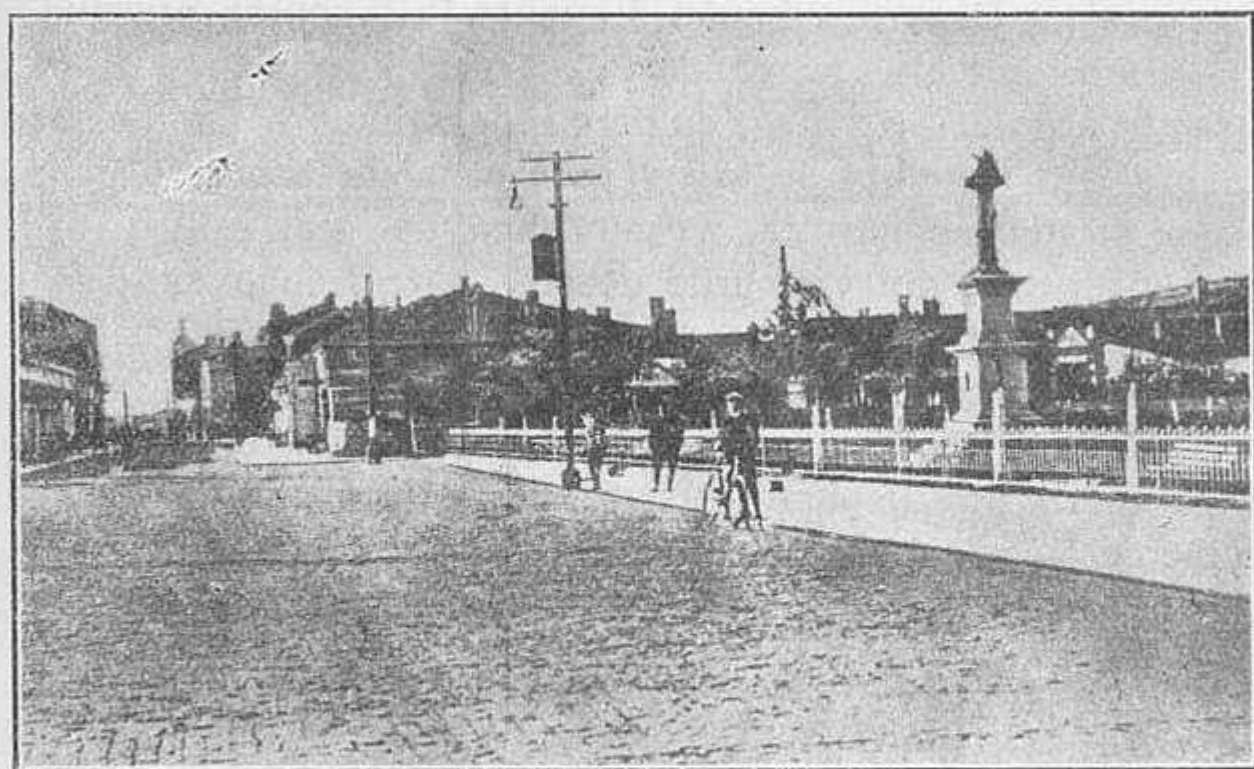
Vedere a orașului Cernavoda în anul 1936.

Piața văzută de d-sa, piață care dădea un aspect urât orașului, a fost mutată, iar aci astăzi există o grădină publică împrejmuită cu un frumos grilaj de fier. Asemenea a fost mutat și oborul de cereale din fața geamiei, locul de unde odinioară vântul ridica nori de praf pe care-i băga în restaurante și magazinele de pe strada principală; iar în acest loc s'a deschis a doua grădină publică.

Orașul Cernavoda, în comparație cu alte orașe de seama sa, se prezintă bine din punct de vedere edilitar.

Orașul are instalații de lumină electrică și apă.

Centrul se prezintă cochet chiar: grădina publică deschide

Strada Carol I în 1936.

spațiu larg pentru respirație și vedere. Culorile varietăților de flori și trandafiri, precum și verdele predominant al gazonului, al gardului viu și al pomilor, încântă privirea.

Apoi strada Carol, pavată cu piatră cubică de granit, cu trotuare largi, cimentate, atrage lumea la plimbarile serale legănate de armonia muzicii difuzată grațios de postul de recepție al comunei, prevăzut cu mari difuzoare.

Localurile de școli: gimnaziu și monumentala construcție a școlii primare, dau un frumos aspect orașului.

Frumoase localuri proprii au Judecătoria și Spitalul comunal. În oraș se află teatrul „Princiar” și cinematograful

„Corso“. Afară de aceasta, Cernavoda este o garnizoană militară în care își are reședința Regimentul 2 Grăniceri și Regimentul 2 Jandarmi.

Dar cu toată starea înfloritoare de astăzi, Cernavoda are încă multe lipsuri. Bătrânii și-au făcut cu prisosință datoria. Găsesc că problemele ce se pun pentru viitor în ce privește înfrumusețarea și consolidarea orașului Cernavoda, cad în sarcina tineretului, el fiind acela care va purta grija și răspunderea orașului de mâine.

O lucrare de primă și urgentă necesitate este canalizarea orașului. Canalizarea orașului Cernavoda este o problemă greu de realizat, mai ales în partea de jos a orașului, unde nivelul este acel al Dunării, cu mici diferențe în favoarea orașului.

Hala actuală de vânzarea cărnei și alimentelor, construcție absolut primitivă, cu pereții de scândură și cu pământ pe jos, fără instalații de apă și fără canal de scurgere, în față cu o stradă nepietruită, veșnic plină de praf, este o rușine pentru un oraș din vremurile noastre, care trebuie să dispară cu un ceas mai devreme.

Se resimte foarte mult lipsa unei băi comunale.

Deasemenea este necesar pentru sănătatea tineretului un teren sportiv. Se impune deasemeni dotarea orașului cu ustensilele de pompieri spre a înlătura și apăra pe cetățeni de primejdii, înfine, școală și biserică în cartierul demobilizaților.

CAP. VI

EDILII ORAȘULUI DELA 1878 ȘI PÂNĂ ÎN ANUL 1936

În lipsa arhivei comunale distrusă de trupele de ocupație din războiul 1916 - 1918, cu mare greutate am putut să întocmesc statistica foștilor primari ai orașului.

Datele le-am cules din registrele stării civile și registrele cu ședințele consiliilor comunale, salvate de d-l Nicolae Dobrescu, fost secretar general al primăriei, care le-a purtat pe tot timpul refugiului.

Regret foarte mult că n'am avut posibilitatea să întocmesc biografiile tuturor. Pentru cei decedați am făcut în zadar apel la rudele acestora în mai multe rânduri prin ziare. Dau mai jos biografiile edililor, întocmite cu concursul binevoitor al acestora, sau al urmașilor celor decedați, completate cu fotografia celor ce au binevoit să mi-o dea.

1. CALFA GHEORGHE †, comerciant, a fost primar 3 ani în trei rânduri: (1879 - 30 Septembrie 1880), (31 Ianuarie 1882 - 8 Februarie 1883) și (21 Iulie 1887 - 7 Februarie 1889).

2. MEMET EFENDI, comerciant, a fost primar 4 ani, în două rânduri: (30 Septembrie 1880 - Decembrie 1881) și (8-Februarie 1883 - 28 Februarie 1887).

3. LEON BUTTER †, avocat, a fost primar un an și jumătate (28 Februarie 1887 - 21 Iulie 1888).

4. D BARBULESCU †, fost secretar al primăriei, a fost primar un an și jumătate (7 Februarie 1889 - 12 August 1890)

5. ION G. POPA †, agricultor, a fost primar un an și jumătate, în două rânduri: (12 August 1890 - 29 Iulie 1891) și (Octombrie 1897 - Aprilie 1898).

Născut în anul 1849, în orașul Ploești, din părinți români originari din Transilvania. S'a îndeletnicit cu economia și raționala creștere a vitelor în Basarabia.

După retrocedarea Basarabiei, s'a retras în Dobrogea, ocupând un loc de frunte între marii proprietari și economi de vite.

Aproape neîntrerupt a figurat ca membru în consiliul comunal al Cernavodei.

6. CĂPITAN I. MACHEDON †, a fost primar numai patru luni: (28 Iulie 1891 - 10 Octombrie 1891).

7. ATHANASIE RĂDULESCU †, farmacist, a fost primar 7 ani, în 4 rânduri: (1891 - 1892), (1894 - 1897), (1900 - 1901) și (1905 - 1907, luna Aprilie 25, când a decedat).

S'a născut la 3 Iunie 1850, în comuna Ciocănești - Mărgineni, Județul Ialomița. Cursurile școlii primare le-a urmat în Silistra, iar cele gimnaziale la București, unde a terminat Facultatea de medicină, secția farmacie. A participat în războiul pentru Neatârnavare, în calitate de șef farmacist al Diviziei II-a și șeful depozitului chirurgical. În luptele dela Plevna, a protejat cu sabia pe răniții turci de furia Rușilor, pentru care faptă umanitară a fost decorat de Osman Pașa.

După războiu, în anul 1879, s'a retras din armată cu gradul de Locotenent - farmacist.

Athanasie Rădulescu

În vremea aceea, provincia Dobrogei abia alipită la noul regat al României, era încă un ținut sălbăticit și pustiit.

Starea aceasta trebuia să înceteze și după cum oamenii creiază împrejurări, tot astfel împrejurările făuresc oameni, astfel că oridecâteori survine falimentul unor organizațiuni vechi, alte organizațiuni noi vin să le înlocuiască.

Și dacă în aceste împrejurări, întemeietorii noilor stări de lucruri, au pe lângă deșteptăciune și un suflet ales, ei sunt trimiși de Providență și trec în legendă.

Astfel s'a întâmplat că pe locurile călcate altă dată de hoardele sălbatice, au venit de s'au așezat oameni de departe,

trimiși parcă de ceva neînțeles să întemeieze stări noi de bună stare și propășire.

Tot astfel a venit aci în 1881 Athanasie Rădulescu cu sufletul aprins de a face și răspândi bunăstarea.

Simțitor la durerile omenești într'o vreme când boalele și molimele secerau mulțimi, Athanasie Rădulescu a deschis o farmacie în Cernavoda, unde se stabilește definitiv. Zece ani mai

Statuia lui Ath. Rădulescu

târziu fiind ales primarul orașului, prin muncă, cinste și stăruință, a reușit să facă dintr'un sat oriental, un oraș modern, înzestrându-l cu o biserică ce este și azi o rară podoabă apoi cu străzi, plantații, lumină electrică și hale comerciale.

Pentru serviciile aduse țării a fost decorat cu Steaua României, în grad de cavalier, Trecerea Dunării, Independența și alte decorații rusești și turcești.

Cernavodeni, drept recunoștință pentru acest protagonist, i-au ridicat o frumoasă statuie din bronz, în grădina publică.

Hristu I. Farmachi

Desvelirea a avut loc în ziua de 21 Mai 1937, cu un deosebit fast.

8. HRISTU I. FARMACHI †, comerciant, a fost primar un an și jumătate (25 August 1893—14 Noembrie 1894).

S'a născut în anul 1856, în localitatea Carpenise din Grecia, unde a urmat școala primară și medie.

A venit în România cu părinții săi în anul 1875.

Tatăl său, Iani Farmachi, a fost un bun prieten al Pr. Chirescu. Hristu Farmachi a fost aproape neîntreput consilier comunal, în care calitate a contribuit cu experiența sa de gospodar

la propășirea orașului. A fost decorat cu Serviciul Credincios Cl. I. A murit în anul 1919, luna Aprilie.

9. GHÎȚA CALU †, comerciant, a fost primar timp de trei ani în două rânduri: (Aprilie 1898—19 Iunie 1900) și (16 Decembrie 1912—9 Ianuarie 1913).

10. P. PAPAIANOPOL †, proprietar, a fost primar patru ani (Iunie 1901 — 18 Mai 1905).

11. D-l Av. NICOLAE D. CHIRESCU, născut în Noembrie 1880 în Cernavoda, avocat la Constanța. A fost primar în două rânduri: (1 Septembrie 1907 — 6 Februarie 1911) și (19 Ianuarie 1914—3 Martie 1919).

Prima oară a fost numit primar după răscoalele țărănești, când înconjurat de consilierii comunali ca: Ion G. Popa,

D-l Av. Nicolae D. Chirescu

Hristu Farmachi, Dumitru Vâja, Ion Bădulescu și alții, a făcut lucrări de gospodărie de cea mai mare utilitate: uzina electrică și iluminatul întregului orașel cu electricitate. A asanat localitatea astupând lacurile, făcând în același timp și canalul de scurgere. A modificat și aplicat pe teren planul orașului, stabilind proprietatea comunei și pe cea particulară, dărâmând bordeele și mutând mahalaua țigănească care ocupase partea cea mai frumoasă a orașului. A lichidat procesele interminabile dintre comună și C. F. R., cu privire la diferitele terenuri, provocând o lege specială pentru aprobarea tranzacției încheiate. A continuat construirea caselor de locuință ale directorilor școalelor și a casei parohiale. A pavat și împietruit străzi și mai ales a ridicat orașul pe deal, căci se făcuse enorma greșală de a se așeza orașul pe fundul văii Carasu. A ajutat la crearea fabricii metalurgice și a înființat societatea „Hrana” pentru fabricarea pâinii.

În perioada a doua, secondat de consilierii comunali Radu Iordăchescu, Dumitru Vâja, Spiru Kalamară †, Iani Farmachi și alții, a desăvârșit lucrările de lumină, apă potabilă din conducta Constanței și mai ales a preparat lucrările pentru marele războiu de întregirea Neamului nostru românesc, creind arterele de legătură pentru înbarcările și debarcările trupelor, organizând cinci spitale pentru capul de pod, etc.

D-l Nicolae Chirescu, a fost deputat sub guvernarea d-lui Profesor N. Iorga, iar astăzi este președintele Ligii Culturale din Constanța, continuând astfel activitatea românească a străluciților săi înaintași.

12. TEOHARI N. MILIȚARI †, comerciant, a fost primar aproape doi ani (4 Mai 1911—16 Decembrie 1912).

S'a născut în comuna Ternova din Macedonia (Bitolia) în anul 1861, Februarie 2. A terminat patru clase primare în comuna sa natală. A venit în România, când avea 17 ani, la un unchi

Teohari N. Milițari

al său și s'a stabilit definitiv la Cernavoda, unde reușește prin aptitudinile sale comerciale să-și realizeze o frumoasă situație materială.

Ca primar al orașului a reușit să obțină un împrumut pentru comună, întrebuițându-l la aducerea apei potabile și cumpărarea unui motor pentru uzina electrică. A asanat balta care a existat în fața școalei de meserii, creind pe acel loc bulevardul „Principele Carol“.

A fost un înfocat naționalist, contribuind bănește la mișcarea naționalistă românească din Macedonia.

A fost în dese rânduri consilier comunal.

A fost decorat de Regele Carol I cu Coroana României în gradul de ofițer.

A murit în anul 1929, luna Iunie 5.

13. ION PUREC †, pensionar a fost primar un an, (11 Martie 1913 — 13 Ianuarie 1914).

S'a născut în comuna Negoești, jud. Mehedinți la 14 Aprilie 1857.

A urmat cursurile școalei primare din comuna Baia de Aramă și două clase secundare la liceul din Târgu-Jiu. A îndeplinit funcția de perceptor în comuna Parachioi, orașul Mangalia și Cernavoda, dela 1885, până la 22 August 1913, când a ieșit la pensie.

A fost decorat cu medalia Serviciul Credincios cl. I și cu medalia jubiliară Carol I.

A murit la 28 Aprilie 1928.

* * *

D-1 RADU N. IORDĂCHESCU, proprietar, a ocupat demnitatea de primar în mai multe rânduri: 25 Aprilie 1919 — 20 Ianuarie 1920); (14 Aprilie 1920 — 1 Mai 1926); (26 Iunie 1927 - 24 Aprilie 1929) și 14 Noembrie 1933 până la 29 Dec. 1937.

S'a născut în comuna Cobia, județul Dâmbovița, la 8 Ianuarie

Ion Purec

1873. A urmat școala primară și patru clase secundare în orașul Târgoviște (gimnaziul „Văcărescu“).

Distingându-se ca militar a fost trimis să urmeze cursurile școlii militare dela Bistrița. Cu toate acestea n'a rămas în armată, ci a preferat viața activă pe alte tărâmuri.

În anul 1905 s'a stabilit în Cernavoda, de care s'a legat pentru totdeauna.

A fost director și președinte al consiliului de administrație al băncii „Cernavoda“, pe care a condus-o cu multă pricepere și realizând în perioada constructivă de după războiu beneficii însemnate pentru acționari.

Om de mare inițiativă, ca primar al orașului Cernavoda a reușit să-și lege numele de mari și importante opere edilitare, descrise pe larg în capitolul din paginile anterioare.

A fost decorat cu Răsplata Muncii cl. I, Coroana României în grad de comandor și în grad de cavaler și Steaua României în gradul de ofițer.

* * *

Nu putem să nu ne exprimăm regretul că din motive pe cari nu le-am înțeles, fotografia D lui Radu Iordăchescu ne-a fost refuzată fiind pus astfel în imposibilitate de a complecta cu fotografia respectivă, biografia D-sale.

Am voit ca publicația de față să fie nu numai un album monografic ci și o istorie prescurtată a vieții orașului nostru din care să nu lipsească biografia oamenilor a căror nume rămâne legat de operele edilitare.

Am motive să cred că o monografie a orașului nostru nu se va mai scrie în curând, iar dacă astăzi procurarea unei fotografii nu e cu putință, cu atât mai mult în viitor.

* * *

N. MANICATIDE †, a fost primar dela 24 Ianuarie 1920 și până la 14 Aprilie 1920.

Dat fiind timpul scurt al conducerii sale precum și criza ce a urmat războiului, în această perioadă de timp nu poate fi vorba de realizări.

D-1 Av. C, A. RĂDULESCU.

Născut în orașul Constanța la 30 Iunie 1879. Cursurile școlii primare le-a urmat la Cernavoda. A învățat la liceul „Sf. Sava” din București.

În anul 1904 și până în 1905 a ocupat funcția de suprefect în jud. Ialomița. În 1912 a fost numit directorul prefecturii județului Constanța, post pe care l-a ocupat până în anul 1914.

A ocupat demnitatea de primar al orașului Cernavoda pe timpul guvernării Maresalului Averescu, dela 6 Mai 1926 și până la 26 Iunie 1927.

A fost decorat cu Coroana României în gradul de Cavaler Steaua României în grad de Comandor, Ordinul Sf. Sava și Bărbăție și Credință.

D-1 D. SAMARINEANU, avocat, a fost primar al orașului în două rânduri: 24 Aprilie 1929 — 15 August 1931 și 20 Iunie 1932—14 Noembrie 1933.

D-1 Av. D. Samarineanu

D-1 Av. C. A. Rădulescu

S'a născut în Grebena-Macedonia, la 24 Ianuarie 1889. A urmat cursurile școlii primare din Samarina-Grebena, Gimnaziul la Ianina și cursul superior la Bitolia, absolvind în 1907. Și-a luat licența în drept la Facultatea din București în 1914.

A fost magistrat stagiar 1918—1919; ajutor de judecător 1920 — 1923. A venit în anul 1923 ca avocat în Cernavoda.

A fost decorat cu Avântul Țării 1913, Crucea Comemorativă a Războiului 1916—1918 și Coroana României în grad de ofițer.

D-l CONSTANTIN CEACALOPOL, comerciant, a fost președinte al comisiei interimare un an: 15 August 1931 — 20 Iunie 1932,

S'a născut în orașul Cernavoda la 12 Februarie 1882. A urmat școala primară în comuna natală. A fost consilier comunal în mai multe rânduri, iar în timpul guvernării d-lui profesor N. Iorga a fost președinte al comisiei interimare.

Cu ocazia venirii M. S. Regele Carol II în Cernavoda, primar fiind d-sa, L'a primit cu tradiționalul obicei: „pâine și sare“.

Deși interimatul d-sale a fost foarte scurt, totuși a pus o bună rânduială în finanțele și gospodăria comunei.

Bugetul comunei a înregistrat o economie frumoasă. A dat exemplu chiar cu salariul de primar, reducându-l dela 10.000, la 5000 lei. Domnul Ceacalopol a ocupat demnitatea de președinte al Sfatului Negustoresc, președinte la cooperativa „Cernavoda“ din localitate și membru în consiliul de administrație al Federalei Constanța.

Este decorat cu Crucea Comemorativă și Cultul Eroilor.

D-l IOAN MOȘOIU a fost președinte al comisiei interimare (29 Dec. 937 — 11 Febr. 938).

D-l CĂP. VELICU TEODOR, a fost desemnat la conducerea orașului, în urma marelui eveniment național din Februarie 1938.

S'a născut în București la 22 Aprilie 1893. A urmat școala primară „Eliade Rădulescu“ și liceul „Mihai Viteazul“ din București. A intrat în școala militară din București în 1913, obținând tresa de sublocotenent în 1915.

În anul 1916, a fost numit aghiotantul comandantului cetății Cernavoda.

În 1918 a trecut în Corpul Jandarmeriei, comandând consecutiv legiunile mai multor capitale de județ.

A fost director de studii și profesor la Școala Specială de Jandarmi din Oradea-Mare, de unde a fost mutat la In-

D-l Constantin Ceacalopol

spectoratul General al Jandarmeriei-București, apoi după cere în anul 1936 la Centrul 2 de Instrucție al Jandarmeriei din Cernavoda.

În anul 1938 a fost trecut în rezervă pentru limită de vârstă.

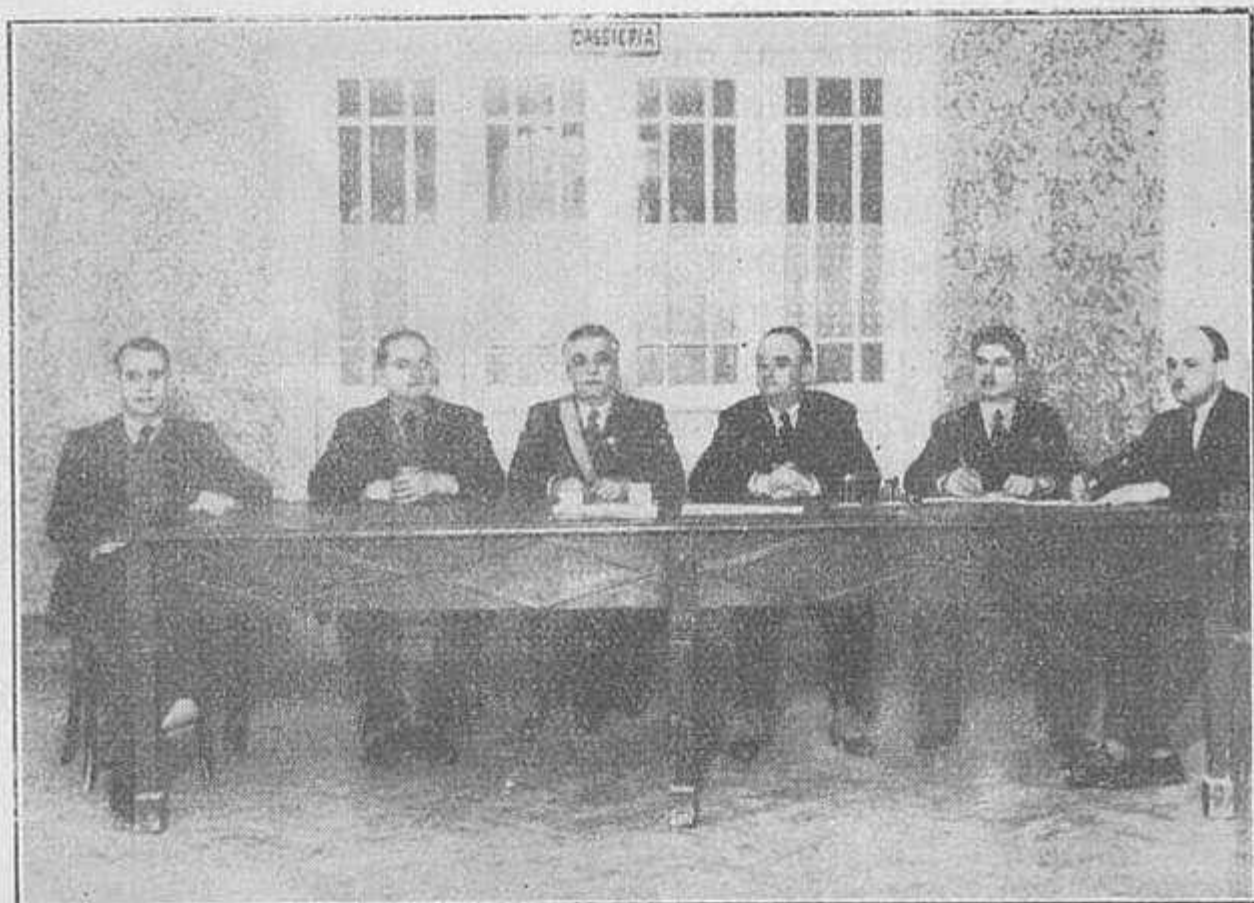
Câteva coincidențe din destinul acestui om: după ce a terminat Școala Militară din București, și-a inaugurat cariera ca sublocotenent în orașul Cernavoda, pentruca tot în Cernavoda să-și încheie cariera militară, ieșind la pensie.

Sub domnia Regelui Ferdinand Cel Loial, a sunat mobilizarea în Cernavoda la 15 August 1916, dând astfel semnalul aceluia act unic în istoria neamului.

În 1938 Februarie 24, participă la un alt act tot atât de însemnat în istoria neamului de sub

Căpitan Velicu Teodor

Biuroul electoral al plebiscitului dela 24.II.1938. Dela stânga: d-nii N. Dănăchescu, secretarul general al primăriei; Radu N. Iordăchescu, Căpitan Velicu Teodor, av. D. Samarineanu, și Poenaru și Angelescu, funcționari subalterni ai primăriei.

domnia M. S. Regelui Carol II, prezidând biroul electoral Cernavodă, care a efectuat plebiscitul din ziua de 24 Februarie 1938.

* * *

D-l NICOLAE DOBRESU, fost secretar general al primăriei. S'a născut în comuna Rasova-Constanța în anul 1867 luna Iunie, ziua 30.

A venit în Cernavoda cu părinții în anul 1867.

A urmat școala primară din Cernavoda, începând-o cu Pr. Chirescu.

În anul 1888, a fost numit funcționar al primăriei. Prin muncă și cinste exemplară a avansat în serviciu atingând cea mai înaltă treaptă. A fost mult timp casier general al primăriei, iar în cele din urmă secretar general.

Ca vechi slujbaş, cunoscător al treburilor comunale, a fost de mare folos celor cari s'au perindat la conducerea administrației locale. Nu există operă edilitară în orașelul Cernavoda, la care d-l Nicolae Dobrescu să nu-și aibă partea lui de contribuție, pentru care i s'a conferit ordinul Coroana României în gradul de cavaler.

D-l Nicolae Dobrescu

A ieșit la pensie în anul 1926, după 38 de ani de serviciu neîntrerupt.

A fost casier al băncii „Cernavoda“, casier al gimnaziului local și al bisericii.

După ieșirea la pensie a fost aproape încontinuu consilier comunal.

D-l CONSTANTIN SIMIONESCU, fost secretar general al primăriei. S'a născut în comuna Bălțăței, satul Sârca, județul Iași, în anul 1862, luna Mai, în 21.

A urmat școala primară în orașul Podul Iloaiei, iar 4 clase secundare la Iași.

A venit în Cernavoda în anul 1883. În anul 1889 a ocupat funcția de casier comunal, funcție care a deținut-o până

în anul 1894, când a fost numit secretarul comunei. A ieșit la pensie în anul 1925.

Dela ieșirea la pensie a fost consilier comunal aproape în-continuu. A ocupat și demnitatea de ajutor de primar. A fost decorat cu Steaua României în grad de cavalier.

D-1 C. Simionescu

D-1 Nicolae Dănăchescu

D-1 NICOLAE DĂNĂCHESCU, născut în comuna Urleasca județul Brăila, la 20 Iulie 1875. A urmat școala primară în comuna Carol I, județul Constanța și în municipiul Constanța.

A intrat în seminar la Galați și apoi a trecut la Iași. A învățat numai cinci clase.

În Cernavoda a venit în anul 1903.

A ocupat un post de funcționar la primărie, unde cu timpul a fost numit casier general și apoi secretar general.

A ieșit la pensie în anul 1931.

În anul 1934 a fost ales consilier județean, demnitate pe care o deține și în prezent.

CAP. VII

B I S E R I C A

Cea mai veche instituție într'o comună este sfânta biserică, deoarece fiecare comunitate fie ea cât de mică, caută mai întâi de toate să-și aibă locașul sfânt pentru celebrarea cultului divin.

Pe timpul dominației otomane, creștinii n'aveau voie să construiască biserici mai arătoase decât cea mai mică geamie. Biserica trebuia să fie fără turlă și fără clopot.

La noi în Cernavoda, cea mai veche biserică despre care avem cunoștință, a fost pe locul dintre străzile Remus Opreanu și N. Filipescu, în sus de proprietatea d-lui Ilie Șalvara.

În jurul acestei biserici a fost și cimitirul, care a existat până acum 30 de ani, când s'a pus în aplicare planul de aliniere al orașului. Despre această biserică vorbește hrisovul că a fost ajutată de Alexandru Ipsilante.

Domnii români au avut grijă de sufletele credincioșilor risipiți în dreapta Dunării. Unul din acești Domni Români Alexandru Ipsilante, în anul 1777, spun documentele „urmând o veche tradiție“, dăruiește venituri bisericilor românești din Bogazschioi (Cernavoda) și Babadag.

D-l Profesor N. Iorga în „Droits nationaux et politiques des Roumains dans la Dobrogea“, Iassy, 1917, pag. 75“, spune că „un episcop a fost la Bagazschioi (Cernavoda). Episcopul Neofit din această localitate, traducea în 1770, cărți din grecește în românește“.

Fără îndoială că în Cernavoda au existat locașuri de închinăciune și înaintea acestei biserici,

BISERICA „SFÂNTUL NICOLAE“

Biserica cu hramul „Sf. Nicolae“, a existat pe locul unde se află un monument cu cruce, vecin cu proprietatea d-lui Popescu — veteranul, din str. Pr. Chirescu.

Monumentul poartă următoarea inscripție :

„Până la anul 1895 a existat în acest loc“
„biserica cu hramul Sf. Nicolae“

N'am avut posibilitatea să stabilesc anul când a fost ridicat acest locaș. Cu aproximație, cred că a fost ridicat în jurul anului 1860.

Printre icoanele destul de vechi, rămase dela „biserica veche“, cum o pomenesc credincioșii astăzi și cari se găsesc la „biserica nouă“, am găsit și câteva purtătoare de inscripții unele scrise în grecește, iar altele în românește, dar cu litere chirilice. Insemnările după icoane, indică ctitorii și anul executării lor.

Icoana „Sf. Nicolae“, donată de Gheorghe Ioaniu Futu-
lius, la 1 Noembrie 1864.

Icoana „Ion Botezătorul“, donată de Ion Gheorghe în
anul 1865.

Icoana „Isus Hristos“, purtătoarea unei inscripții cu ca-
ractere chirilice, indică drept ctitor pe Ecaterina Arhimandrită
Anastasia, Gheorghe, anul 1865.

Această biserică, o casă simplă de rugăciuni, construită
din nuele cu pământ, a avut pe lângă ea și o cameră în care
se adunau câțiva copii de învățau buchele cu dascălul bisericii.

BISERICA „SF. IMPĂRAȚI CONSTANTIN și ELENA“

Deși în vorbirea curentă a băștinașilor este numită „bi-
serica nouă“, totuși are o vechime de peste 40 de ani. Temelia
i s'a pus în anul 1882, după cum indică epigraful ce se află
deasupra ușii dela intrare, iar după 13 ani adică în 1895 a fost
sfințită de către Episcopul D. D. Partenie, titularul Episcopiei
Dunării de Jos, de care depindea Dobrogea, administrativ—bi-
sericesc, în acea vreme.

Această biserică este construită în stil bizantin adică acel
stil al cărui plan are la bază forma unei cruci bizantine, cu
remarca că brațul de jos, sau mai bine zis dinspre apus este
mai lung decât celelalte trei iar rotunda, adică centrul crucii

se închee sus cu o cupolă, sprijinită pe patru arce de boltă, din care trei deschid absidele laterale (strane și altarul). Stâlpii ornamentali la extremitățile de sus și care susțin atrium sau aula, cât și bolta rotundă și mare, precum și ferestrele dreptunghiulare cu extremitățile de sus bine executate, sunt tot în stilul bizantin.

Interiorul este distribuit în pridvor, naos și altar. În pridvor nu sunt zugrăvite scene paradisiace cum este uzul bisericesc în genere ci la intrare sunt zugrăvite chipurile Regelui Carol I și al Reginei Elisabeta, apoi chipul Episcopului Partenie, acel ce a târnosit biserica precum și chipul primarului de atunci Athanasie Rădulescu, considerat ctitorul bisericii, datorită muncii depusă la ridicarea sfântului locaș. Tot aci se găsește cafasul pentru cor și pangarul.

Spre deosebire de alte biserici, pridvorul nu este separat de naos, nici prin zid și nici prin stâlpi.

Partea bisericii dinspre pridvor, zisă în vechime biserica de sus, iar acum cunoscută ca locul unde stau femeile, are zugrăvite chipurile Sf. Ecaterina, a Sf. Paraschiva, și Cina cea de taină. În sânul bisericii, sunt pictate pe absida stângă Invierea Domnului, pe absida dreaptă Nașterea Domnului, cum și chipurile Sf. Mucenici Gheorghe, Dimitrie etc.

Altarul, destul de spațios, este împodobit cu chipul Sf. Fecioarei Maria și a Sf. Părinți: Vasile cel Mare, Grigore Teologul și Ioan Gură de Aur.

Tâmpla artistic sculptată în stejar masiv este de o armonie fără pereche. Pictura bisericii este opera renumitului pictor Vermont și din informații, aci a debutat ca pictor de biserici.

Scena Invierii și nașterii Mântuitorului n'au nimic convențional ci sunt de un realism impresionant.

În timpul războiului mondial, 1916—1918, biserica a fost bombardată de artileria inamică, iar în timpul ocupațiunii, a fost profanată de trupele dușmane. Făcând foc de pae în ea, interiorul atât în ce privește pictura cât și zidăria, fiind deteriorate, s'a simțit de timpuriu nevoia unor reparațiuni radicale.

Resfințirea i s'a făcut imediat după războiu de preotul I. Ciocan, parohul bisericii, iar cu pictura și celelalte reparațiuni s'a temporizat până în 1936, când din inițiativa preoților C. Coadă și T. Samoilă și cu concursul întregului consiliu bise-

ricesc s'a angajat pictorul P. Ioanid pentru spălatul picturii, reparațiuni, etc. cu suma de 100,000 Lei. S'a conservat întru totul caracterul picturii lui Vermont, afară de turlă, care este complet opera pictorului Ioanid.

Și în ce privește pictura, stilul e tot bizantin adică, reprezentând sfinți nimbați, figuri ascetice, iar podoaba veșmântară simplă.

Biserica Sf. împărați Constantin și Elena.

Multe din icoane sunt donate de credincioșii bisericii și sunt executate cele mai multe de Vermont, iar altele de pictorul C. Ionescu, etc.

La intrarea în biserică, deasupra ușii, se află această inscripție :

„Ziditu-s'a această Sfântă și Dumnezească biserică cu hrămul Sfinților împărați „Constantin și Elena“ cu osteneala dom-

nului Athanasie Rădulescu, soția sa Elena și fii Ion, Ecaterina și Constantin și a altor pioși creștini care au binevoit a ajuta după puterea lor precum și cu puternicul sprijin al domnului Ministru al Cultelor Tache Ionescu. Temelia s'a pus la anul mântuirii 1882, terminându-se cu ajutorul lui D-zeu, la anul 1895 spre mărirea Creatorului a toate și spre pomenirea celor ce s'au ostenit spre clădirea ei în zilele M. S. Regelui Carol I, fiind pe scaunul mitropolitan din București Inalt Prea S. S. Mitropolitul Primat al României D. D. Ghenadie, iar episcop al Eparhiei Dunării de jos Sf. D. D. Partenie.

Preoții cari au slujit în Cernavoda dela întemeierea bisericii sunt :

Dumitru Chirescu, Frimu Atanasie, mutat de aci la Curtea de Argeș, Nicolae Popescu și Stan Dobrescu, au slujit în același timp, Ion Țincoca, Ion Ciocan, C. Coadă și Teodor Samoilă.

În revista „Apostolul“, No. 20 din 15 Octombrie 1823, pag. 394, Pr. Nicolae M. Popescu, profesor universitar, scrie următorul articol despre Pr. Dimitrie Chirescu :

Lucru stă așa că noi n'am prea avut grije de preoțimea românească din Dobrogea. Cât a fost acolo stăpânire turcească știm că voevozii români se îngrijeau de cinstea și podoaba bisericilor, zidindu-le și dărâmându-le cu bani și cu poslujnic! : dar nu aflăm ca preoții să se fi bucurat de vreo miluire din partea lor. Dar dacă unii din ei fugiți de răul păgânilor, erau îngăduiți să se așeze prin satele Ungro—Vlahiei, când s'a întors stăpânirea românească în Dobrogea, grija n'a fost mare. N'am întemeiat școală acolo ; n'am dat preoților mai multe înlesniri de trai ; ba încă am făcut lege că numai în Dobrogea pot păstori aceia cari au învățat carte mai puțină ; cei prinși nehirotonisiți de legea din 1863.

Și cu toate acestea, până în anul 1878, numai preoții au apărut viața românească în Dobrogea. Așa cum ocrotește creștinul făclia de Paște să nu se stingă de vânt, au ocrotit preoții viața românească din Dobrogea, când nu se aflau acolo nici stat român nici școală românească de stat și nici ocrotire de vlădică român. Străjeri buni au fost preoții Dobrogeni ! Ca să vă încredințați de aceasta, ascultați povestea vieții unuia din ei, a preotului Dimitrie Chirescu din Cernavoda, cunoscut în toată Dobrogea cu numele Popa Dumitru :

Acum un veac, un român din părțile Ialomiței trece Dunărea și se așează în satul Rasova. Îl chema Chirea Iorga. Știa carte românească și cunoștea bine cântările bisericesti, bănuiesc

că învățase în vreuna din numeroasele școli întemeiate de vestitul călugăr care a fost Macarie cântărețul. În Rasova, Chirea Iorga ajunse cântăreț de biserică. Și cum Românii dobrogeni au simțit nevoia de școli înainte decât cei din țară, dascălul Chirea, ca și dascălul Petrică din Silistra, deschide școală românească în Rasova. Voiciunea și fălnicia chipului lui stăpânesc pe turci cari îl porecleau Chirea Deli — Iorga și-l pun și primar (ciorbagiu) în sat. Dascălul Chirea are un băiat, Dumitru, născut în anul 1842. Băiatul întrece în virtuți pe tatăl său, căci pe lângă învățătura primită în școala tatălui, băiatul prinde repede și în vorbire și în scriere toate limbile acestui colț de pământ: Românește, turcește, bulgărește, grecește și rusește.

Și după cum Costache, feciorul dascălului Petrică din Silistra, ajunge învățător în locul tatălui său și prinde în brațele sale toată viața românească din Silistra și din jur, — el este vestitul Costache Petrescu, — tot așa Dumitru, feciorul dascălului Chirea din Rasova, ajunge învățător în locul tatălui său și împânzește malul Dunării cu școli românești — el este cunoscutul preot Dumitru Chirescu.

Când era de 20 ani, în 1862, înființează școală românească în satul Alimanu, din jurul Rasovei. După doi ani, lasă aici un alt învățător inimos, pe Nicolae Barban și vine la școala din Rasova, în locul tatălui său trecut dintre cei vii. Dar în această vreme încep frământările între greci și bulgari pentru înființarea bisericii naționale bulgare. Frământarea este vie în Cernavoda unde neamurile sunt amestecate.

Trebuia aici un preot deștept să împace toate cerințele. Alegerea mitropolitului grec Dionisie, din Silistra, căzu asupra tânărului Dimitrie Chirescu, care astfel fu sfințit preot în anul 1867, pe seama bisericii Sf. Nicolae din Cernavoda. Pentru credincioși, el a adus liniștea trebuitoare, pentru români el a păstrat firea românească a bisericii cinstind-o prin virtuțile recunoscute până și de păgâni. La slujbele lui veneau creștini de peste tot locul. Ba, la zile mari în pridvorul bisericii se vedeau turci aduși de cuvântările preotului, unele în limba turcă, precum și de vestea că maslele lui ridică și pe musulmani din patul durerilor.

La isvorul tămăduirii din Băltăgești, nu se slujea fără el, cu sobor numeros de preoți. Până și la hramurile mănăstirilor Cocoș și Celic-Dere era poftit la slujbă. Când s'a pus temelia podului de peste Dunăre, Popa Dumitru a slujit și a vorbit așa de frumos că Măria Sa Regele Carol I l-a îmbrățișat — el, Regele, cel prea cumpănit la gest.

Ci patima lui a fost școala românească. După Rasova dă ființă școlii din Cochirleni, mai sus de Cernavoda, unde pune învățător pe tânărul D. Nițescu cel care îi păstrează amintire; iar la Seimeni, mai jos de Cernavoda, tot el înființează școală. Și la Topalu, mai jos de Dunăre, tot el este ctitorul școlii. Căci preotul Dimitrie Chirescu este membru fondator al Societății române de cultură și de limbă din Silistra, înființată de Costache Petrescu în anul 1870. Preotul Dimitrie Chirescu este delegatul acestei societăți cu cercetarea tuturor școlilor românești de pe malul drept al Dunării. Iar toate acestea, înainte de a fi fost ostaș român în Dobrogea. Iubirea lui de neam i-a trecut de multe ori numele pe lista celor hotărâți la moarte de comitetele secrete grecești și bulgărești, Scăparea îi venea dela turci, cari îl trecea Dunărea când simțeau aproape primejdia. Când a intrat oastea română în Cernavoda, el a primit-o cu pâine și sare și cu lacrimi în glas și în ochi pe care i le da bucuria zilei fericite, pregătită și de strădania lui. Cu drag a sprijinit pe arhiologul Grigore Tocilescu la săpăturile dela Axiopolis și dela Adam Clisi, cu pricepere a lămurit pe revizorul român Ioan Bănescu, el fostul revizor român din vremea turcească, ca un cunoscător al locului a însoțit pe sublocotenentul Ioan Dragalina în măsurătorile militare din Dobrogea.

Iar pentru Cernavoda lui a făcut multe fapte bune. A înființat școala românească; a zidit casa parohială pe care sta scris „Studiul Român 1875“ — adică locuința lui slujea și ca locaș de studiu, de școală românească. A ținut loc de primar în vremuri anevoioase și mai presus de toate, a întărit românismul în acest oraș cu neamuri diferite. Nu i-a fost dat ca să sfințească biserica nouă Sf. Impărați pe care o clădise, căci ne-miloasa boală a cancerului, care ne-a răpit atâtea vieți alese înainte de vreme, îl răpuse în ziua de 13 Decembrie din anul 1890, când avea numai 48 de ani. Cu cinste mare a fost înmormântat în Cernavoda adus dela spitalul Brâncovenesc de Patria recunoscătoare pentru faptele lui.

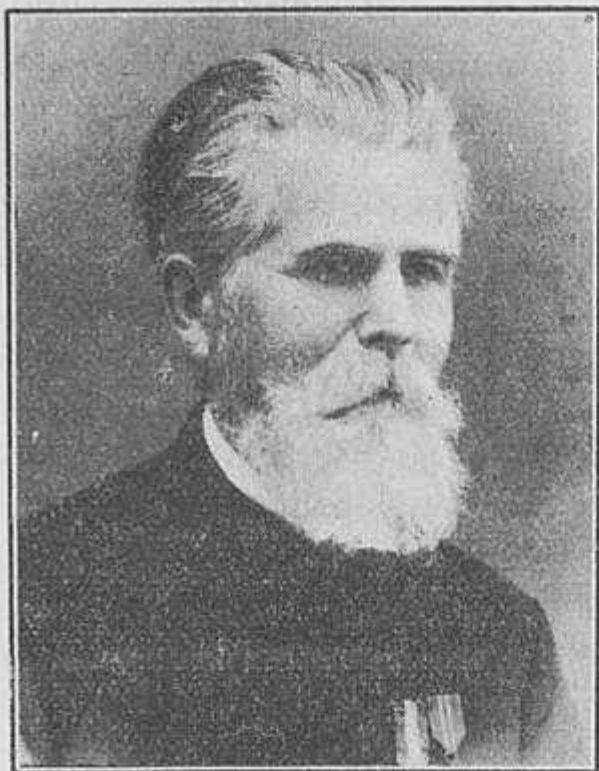
PREOTUL IOAN CIOCAN

S'a născut în comuna Izlaz, jud. Brăila, în anul 1875. A urmat școala primară în satul natal. A intrat ca bursier în seminarul din Iași și după terminare a urmat facultatea de teologie din București, luându-și licența în anul 1906.

În Cernavoda a venit ca preot în anul 1909 unde a func-

ționat până în anul 1929, când a fost mutat la Constanța ca referent la secția culturală a Sf. Episcopii.

Pr. Ioan Ciocan

Brăila, unde a funcționat până în anul 1925, apoi mutat la Hârșova și în 1929 la Cernavoda.

Facultatea de teologie a terminat-o în anul 1926 la București. A fost protoereul circumscripției Cernavoda din 1926 și până în 1930.

Membru în adunarea eparhială Constanța, membru în consistoriul spiritual și reprezentant în congresul național bisericesc din 1932 — 1938.

Profesor la gimnaziul din Hârșova și apoi la gimnaziul local, din anul 1925 și până în prezent.

Pentru activitatea sa a fost decorat cu Coroana României în grad de cavaler, Steaua României în grad de ofițer și Răsplata Muncii pentru construcții școlare.

Fiind suferind, în anul 1930 a murit.

A fost directorul gimnaziului „Principesa Elena” din localitate, pe care l’a condus cu multă pricepere.

PREOTUL CONSTANTIN COADĂ

S’a născut în comuna Gălbiori (Saragea), jud. Constanța, în anul 1896, luna Septembrie, în 5. A urmat școala primară în satul natal, și-a absolvit-o în București. A urmat seminarul Sf. Andrei din Galați pe care l-a absolvit în anul 1917. A fost preoțit în anul 1919, pe seama parohiei Mihai Bravul, jud

Pr. Constantin Coadă

PREOTUL TEODOR SAMOILĂ

S'a născut în comuna Osmanu, jud. Brăila, în anul 1908 luna Mai, în 18. A urmat școala primară în satul natal. A intrat ca bursier în seminarul teologic „Sf. Andrei“, din Galați în anul 1921, pe care l'a absolvit în anul 1929. A fost preotit în ziua de 20 Decembrie 1929 pe seama parohiei Pantelimonul de Sus jud. Constanța, unde a funcționat până în anul 1934, când a fost transferat la Cernavoda pe baza studiilor teologice, fiind licențiat al Universității din Cernăuți.

Pr. Teodor Samoilă

A colaborat cu diferite articole la diferite publicațiuni bisericești și politice.

G E A M I A

Cu toate stăruințele și cercetările făcute printre bătrânii musulmani, n'am putut afla vechimea geamiei din localitate.

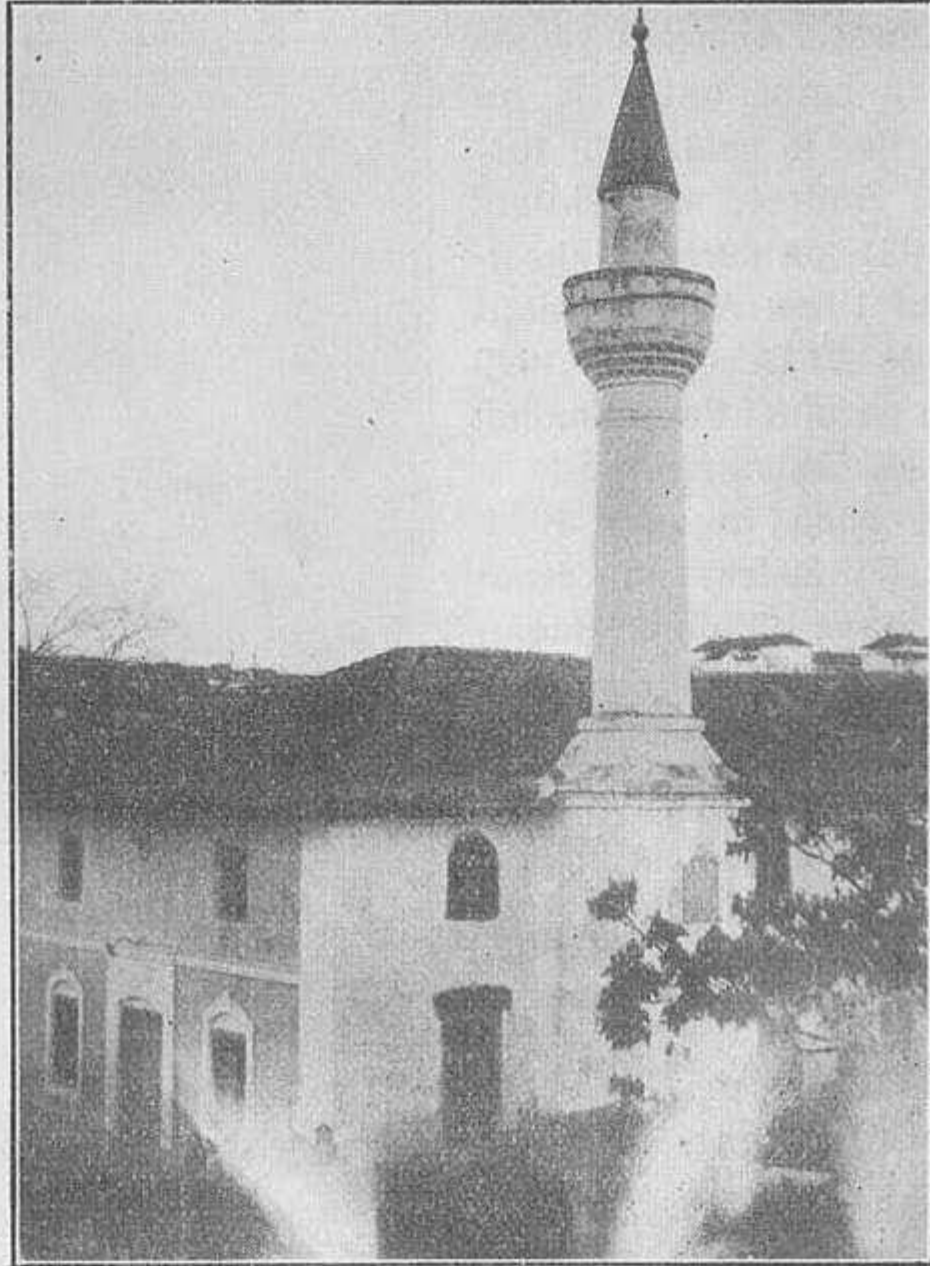
Documente și inscripții lipsesc cu desăvârșire.

Geamia actuală, zidită numai din piatră, a fost renovată în anul 1868, prin stăruințele fruntașului musulman Memet Efendi. Până în acest an, geamia a fost un fel de casă de rugăciuni, cu un mic turnuleț din scânduri, care-i servia drept minaret. La renovare i s'a construit din piatră minaretul actual, purtător de o inscripție în limba turcească, în care arată data construirii anul 1868.

În legătură cu construirea geamiei, bătrânii musulmani spun că au auzit dela înaintașii lor că geamia a fost construită cu piatră dela un vechi pod ce a existat peste lacul Carasu, în dreptul grădinii publice.

Acest pod, ale cărui urme au existat până la lucrările engleze și despre care am vorbit mai înainte, n'a fost altul decât podul roman.

In prezent, pe lângă această geamie, există și o școală

G e a m i a

turcească, cu local propriu și învățător cu diplomă, absolvent al seminarului musulman din Medgidia.

CAP. VII

ȘCOALA PÂNĂ LA 1877

MOTTO: Aș dori să fac învățătorimii Mele o mărturisire... Dacă soarta nu M'ar fi pus acolo unde sunt, aș fi fost în mijlocul vostru.

M. S. Regele Carol II-lea 8 Iunie 1936.

În călătoriile sale prin Dobrogea în 1850, Ioan Ionescu dela Brad, ne vorbește despre „pâinea sufletească pe care o doresc dobrogenii. Pretutindeni Români din Dobrogea simt nevoia de dascăli, pentru a da învățătură fiilor lor. În câteva sate am găsit dascăli, pe care îi țineau ei, cu cheltuiala lor. Este cutare sat care nu s'a lăsat până n'a furat din țara Românească un dascăl pe care îl țin Români în sânul lor, mai bine de cum n'ar fi în sânul lui Avram“.

Primul conducător al școlii din Cernavoda citat în lucrarea d-lui Apostol Culea ⁽¹⁾ este Pr. Dumitru Chirescu.

Pr. Dumitru Chirescu, unul din întemeietorii și sprijinatorii „Societății de cultură și limbă“, din Silistra, alături cu Costache Petrescu, a funcționat la școala din Rasova.

Mai târziu s'a preoțit la Cernavoda unde a organizat și condus școala de aci, ajutat de dascălii bisericii.

Știri referitoare la începuturile școlii românești din Cernavoda le avem în manuscrisul „Amintiri“ lăsat de Dumitru Nițescu, un fost fruntaș al dascălimei dobrogene. Manuscrisul se află la Casa Școalelor.

Revista „Lamura“ nr. 6 din 1928 publică din acest manuscris următoarele:

„Tatăl meu, după ce s'a așezat în Cochirleni jud. Constanța, la anul 1874, a ajuns ciorbăgiul satului, adică primar. În această calitate, cu ajutorul bunilor români din sat, cel întâi lucru ce a făcut, a fost înființarea unei școale.

(1) „Dobrogea“ pag. 113.

De cum ne-am stabilit în Cochirleni, tata, din îndemnul mamei, s'a pus pe lucru, ca să înjghebeze un comitet cu ajutorul căruia să poată porni înființarea școalei românești. Greutăți erau destule, cari li se puneau în cale. Localul de școală, lipsa cărților românești, învățător și atâtea altele, erau de învins într'o țară streină. În privința localului de școală, chestiunea s'a rezolvat ușor. În sat, în apropiere de biserică, era o casă părăsită, fără uși, fără un perete și cu acoperișul desvelit. Această casă a fost destinată pentru școala românească din Cochirleni, cu condiția să fie reparată și pusă în stare de locuit. Și această chestie s'a rezolvat ușor.

Intr'una din sărbători, preotul Dobrescu, după ce a terminat cu sfânta slujbă, a ieșit în ușa altarului îmbrăcat în sfințele odăjdii și a grăit credincioșilor, îndemnându-i să ajute la reparatul școlii.

Chiar a doua zi, bărbați, flăcăi, fete, femei, care mai de care, se grăbeau să dea ajutor, care la învelitul casei, care la lipit și vărut, la facerea ușilor și ferestrelor, băncilor, etc.

Partea cea mai grea era învățătorul. Căci nici unul din așa zișii cărturari ai satului, nu îndrăsneau să-și ia angajamentul să facă pe învățătorul.

Deaceea s'a intervenit prin prieteni și cunoscuți în țara Românească, la Călărași, cel mai apropiat oraș din țară. Dar s'a răspuns că nu se găsește nici un învățător, care să vină în Dobrogea. Atunci oamenii au rugat pe cântărețul bisericii, Mitu Ioan, să fie dascăl (învățător).

Dascălul Mitu primi să fie învățătorul școalei din Cochirleni, înființată în toamna anului 1874, cu leafa una liră turcească pe an de fiecare elev. La el am învățat buchile latinești și cele chirilice, cântările bisericești, rugăciuni, cititul și socotelile. Păstrez amintire dintr'o excursie făcută cu dascălul Mitu dealungul Dunării. Am trecut peste valul lui Traian și ne-am scoborât în Valea-Mare, care se întinde cu mai multe ramificații spre răsărit și miazăzi de Dunăre, până la drumul ce duce dela Cernavoda spre Ivrinez. Am mers pe vale până la Dunăre. Aci Dunărea curge lin și pe malul ei pe o lungime cam de un km. se întinde o plajă sau rene, cum se zice pe la Cochirleni cu nisip fin și unde Dunărea se întinde până la gura văii. De aci ne-am suit pe dealul despre miazăzi al văii, unde se afla un cordon sau pichet militar turcesc, în fața că-

ruia, peste Dunăre, pe malul românesc, se afla un alt pichet românesc. Depe înălțimea dealului am strigat la grănicerii români, spunându-le că suntem școlari români; ei ne-au răspuns: „Să trăiți, copii“.

Soldații turci priveau dela pichet și nu ziceau nimic. După ce am mulțumit soldaților turci că au fost așa de buni că ne-au lăsat să vorbim cu grănicerii români, ne-am scoborât iarăși la vale, făcând semn grănicerilor și strigându-le ura, la care și ei ne răspunseră.

Mare lucru nu făcea dascălul Mitu. Se plimba toată ziua în odaie (în clasă) cu mâinile la spate iar noi bâzâiam: citeam pe bucoavne. Când obosea, se așeza pe pătuțul acoperit cu rogojină din colțul clasei. Câte odată chema câte un școlar la dânsul lângă pătuț: „Ia vin, măi țacă, să vedem știi ceva?“ De nu știa îl puneă în cărcă la un alt băiat și dăi cu... Sfântul Nicolae din cui...

Școala din Cochirleni, înființată în toamna anului 1874, n'a dăinuit decât doi ani, până la finele anului 1876 și s'a desființat. Incepuse fierberea de război și bieții locuitori nu puteau scăpa de hangarale, peste hangarale, zile și săptămâni întregi, cu carele cu boi, erau duși la hangarale să aducă la Cernavodă muniții și tunuri pentru oștile turcești, care începuseră a se concentra pe linia Cernavodă-Medgidia-Constanța. Pe dealurile din jurul acestor orașe, începuseră a se construi tăbii (întărituri de pământ și zid) la care lucrau aproape numai Români de prin satele din împrejurimi.

Printre pahonții (cărăușii mobilizați) aduși la Cernavoda pentru nevoile oastei era un basarabean Grigore Găligan cu care am legat prietenie. Venea adesea la noi ca să stăm de vorbă pe graiul nostru; zicea nenea Grigore: „Amu porcii iștia de Ruși credeau că aici în gubernia asta vor găsi numai Bulgari și când colo în toate satele dau numai de Moldoveni, Români cum le ziceți d-voastră pe aici. De asta nu le pare bine !

Reînființarea școalei Românești din Cernavodă, s'a făcut imediat după ocuparea Cernavodei de Ruși.

Preotul bisericii din Cernavoda, Dimitrie Kirescu, fu silit de Ruși să officieze serviciul divin în rusește, pe timpul ocupației rusești.

Totuși acest bun român, chiar în timpul ocupației rusești,

în ciuda dușmăniei rusești și bulgărești împotriva noastră, găsi de cuviință să reînființeze școala românească în Cernavoda.

Era însă singur și n'avea nici cel puțin cântăreț român la biserică. Înainte de război avusese un cântăreț din Rasova, anume Nicolae Barbaon, care cânta în strana stângă, strana dreaptă fiind ocupată de cântărețul grec, din cauză că în Cernavoda, cei mai bogați negustori erau greci.

Cu începerea războiului, cântărețul român Barbaon care era un flăcăiandru între 16 și 17 ani, părăsi Cernavoda și se duse la părinții săi din Rasova. Așa că acum preotul rămăsese fără dascăl român.

Intr'o zi preotul Kirescu se întâlni cu tatăl meu, pe care îl întrebă: „Nu știi un flăcăiandru între 16 și 17 ani, cu știință de carte, că vreau să-l fac cântăreț la biserică?”

Tata i-a răspuns: „Nu cunosc părinte, dar am băetul meu, care știe puțină carte; dacă crezi, vi-l aduc să-l vedeți”.

„Adu-l, Niță, că-mi faci un mare bine”.

Eu atunci eram băet între 14 și 15 ani. Știam să citesc binișor chirilica, cât învățasem în școala din Cochirleni.

Cum veni tata acasă îmi zise: „Ei, Dumitrică, vreau să te fac popă. Gândește-te, că am să te duc la popa Kirescu, că vreau să te fac dascăl la biserică. Vezi să te porți bine, că de, cine știe, poate vei ajunge și tu popă”

Școala din Cernavoda funcționa într'o cameră din dosul locuinței preotului, construită anume pentru școală. Catedra era pe un pedestal înalt lângă un perete al clasei și la care te suiai pe vreo cinci trepte. Dedesuptul catedrei era carcera. Sala de clasă era mare, spațioasă, podită cu scânduri și cu ferestre mari. Se deosebea mult de mica sală de clasă dela Cochirleni, unde învățasem primele buchi cu trei ani mai înainte.

Imi plăcea mult să stau în mijlocul băeților ceva mai mici ca mine și în mijlocul bâzâitului acela de albine, ce-l făceau cu cetitul școlarii mei. Preotul avea grije să vie în fiecare dimineață ca să-mi dea îndrumările trebuitoare și să dea porunci strașnice școlarilor ca să fie cumiți și să mă asculte, lucru de care nu aveam nevoie, fiindcă știam eu cum să fac, ca să fiu ascultat.

În această școală m'au găsit armatele române în primăvara anului 1878, când au venit de au ocupat Dobrogea. La Cernavoda, armatele române au fost primite de preotul Chi-

rescu în fruntea populației românești din Cernavoda. Dela marginea orașului dinspre Seimenii Mici a venit în fruntea lor până la biserică, unde a făcut serviciul divin și de aci la școală. Prin aceasta preotul Chirescu, voia să arate fraților noștri români, că și în această parte, în fosta țară turcească, populația are conștiința că sunt români.

La sosirea armatelor române, în Cernavoda mai era încă armata rusească, care a plecat ceva mai târziu.

Autoritățile bulgărești puse de ruși în timpul războiului au dispărut că nu se știe când. În ziua sosirii armatelor românești, în Cernavoda au fost mari manifestațiuni și din partea populațiunii și din partea armatei. Populația îmbrăcată în haine de sărbătoare striga ura, iar armata cu muzicile în frunte, cu torțele aprinse, manifesta pe străzile micului oraș. Casele erau luminate. Rușii și Bulgarii, care mai rămăseseră n'au luat parte.

Școala din Cernavoda a continuat să funcționeze.

Intr'una din zile mă pomenesc că intră în școală un domn mărunț, cu fruntea mare și cu ținută impunătoare cum nu mai văzusem nici odată. Era Ion Bănescu, revizorul școlar al Dobrogei. Cum îl văzurăm intrând în clasă, ca după obicei, când intră cineva, toți elevii se sculară în picioare și la strigătul unuia din capul băncii „observați“, școlarii într'un glas strigară „Să trăiți, domnule.“

Ion Bănescu a mulțumit zicând: „Să trăiți și voi copii“.

Apoi după ce m'a întrebat ce sunt eu în școală și după ce i-am spus că sunt dascălul școlii, i-a părut bine, spunându-mi răzând: îmi pare bine, dar să spui băeților să nu mai strige așa tare, când vine cineva străin în clasă, ci mai bine să se scoale în picioare“. Apoi m'a întrebat de preotul Chirescu despre care se vede că auzise.

Îi spusei că, nenea popa. așa-i ziceam, este acasă și lăsând clasa îl condusei.

Preotul Kirescu l-a primit cu multă bucurie, mai cu seamă văzând că este revizorul școlar din Dobrogea.

„Bine ați venit, domnule revizor, D-zeu mi-a dat marea bucurie să trăesc și să văd aceste locuri uitate de Dumnezeu alipite la scumpa noastră Românie. Pot să zic ca bătrânul Simion: acum slobozește în pace pe robul tău că văzură ochii mei mântuirea Ta.“

Fiți bine venit în casa mea. Tot ce vă rog fierbinte e să

ne trimiteți un învățător bun, care să ne lumineze copiii”.

„Mulțumesc părinți de frumoasa și binecuvântata sfinției tale primiri, cât și de sentimentele românești și de munca ce ați depus până acum în această parte. În curând vă vom trimite un învățător.

Ion Bănescu era un om, care când spunea o vorbă o și ducea la îndeplinire. Era om energic și priceput. A fost omul timpului și al împrejurărilor de atunci. În scurt timp, nu numai la Cernavoda, dar dela o margine la alta a Dobrogei, a înființat școli trimețând învățători. Toți învățătorii din fostele județe basarabene, Cahul, Bolgrad și Ismail, au fost plasați în Dobrogea, și sub energica lui conducere până la 1880, timp de doi ani, aproape în fiecare sat nu numai că s'a înființat școală, dar și localul de școală era gata.

Pe drum, zi și noapte umbla dela un cap la altul al Dobrogei, dând planuri de școli, înființând comitete de construcții îndemnând și sfătuind la muncă și școalele ca prin farmec se ridicau prin contribuțiuni benevole.

Dela Cernavoda am plecat acasă la Cochirleni.

Aveam 16 ani. M'am dus la școală, M'am pus deadreptul în clasa IV singur.

Învățătorul era Dumitru Popescu. Venise la Cochirleni dela școala românească din Turtucaia, atunci rămasă sub stăpânirea bulgară. Cu el adusesese din Turtucaia și doi școlari români de loc din Turtucaia, tot în clasa IV-a, cari cu mine făcuseră trei elevi în această clasă, ceace pentru un învățător în Dobrogea era mare laudă, că adică, abia după doi ani dela înființarea școalei, să aibă elevi în clasa patra și cari urma să fie primiți în școalele secundare din țară ca bursieri, căci așa era dispoziția ministerului, ca un îndemn pentru populația dobrogeană. Și deaceea învățătorii munciau și se sileau cât mai mult să aibă absolvenți, ca să-i trimită mai departe la învățatură peste Dunăre. Curând după această măsură, Dobrogea s'a umplut de învățători și preoți băștinași ai pământului nostru dintre Dunăre și Mare.

PREOTUL DIMITRIE CHIRESCU

Pr. Dimitrie Chirescu s'a născut în comuna Rasova Jud. Constanța, la anul 1842, dintr'o veche familie de cărturari, cti-

tori și slujitori ai bisericii din comuna sa natală—eminamente românească.

Fiu al lui Chirea Deli - Iorga, ciorbagiul primarul satului, poreclit astfel de Turci, pentru severitatea cu care pedepsea pe cei vinovați de fapte rele și mai ales pe Cerchezi, hoți și pe turcii cari încercau să pângărească casele de creștini și al Mariei născută Târpan, care era sora preotului Encica.

Atât Chirea Iorga, cât și tatăl său moș Iorga, cât și unchiul preotului Encica, erau cărturarii satului și deci conducătorii bisericii locale. Așa că tânărul Dimitrie fiul lui Chirea, era crescut pe lângă biserică și inițiat în ale școlii și ale bisericii și pentru că avea o deosebită predilecție pentru cultură a fost trimis să-și desăvârșească studiile pe lângă Mitropolitul Grigore la Silistra și la Tulcea, unde era a doua sa reședință.

Pr. Dimitrie Chirescu (1842—1890)

Dotat și cu inteligență deosebită, a învățat pe lângă studiile de seminar și de Gimnaziu, atât cât se putea învăța pe atunci probabil studiind singur și limbile turcă, greacă, rusă și bulgară, pe care le scria și le vorbea la perfecție. Mai pricepea limba franceză și italiană, și deslega traduceri latinești.

Cu aceste studii pe care le desăvârșea singur, îl găsim învățător încă din frageda-i tinerețe, atât la Rasova, cât și prin satele pe unde se simțea nevoe.

La 1867, fiind învățător în comuna Alimanu, din sus de Rasova, se căsătorește, cu eleva lui, Gherghina, fica ciorbagiului Marin Drăgușin din comuna Alimanu.

În 1871 este preoțit pe seama parohiei Rasova de care țineau și satele Vlachioi, Alimanu, Mulciova, Arabagi (Hațeg) și Polucci.

În calitate de învățător, era și un fel de inspector, delegat cu controlul școlilor de pe malul drept al Dunării, până la

Tulcea : iar la anul 1870, ia parte cu mulți alții, la înființarea societății de cultură și limbă din Silistra.

În acest timp Cernavoda era locuită de patru naționalități și anume : Români, Turci, Greci și Bulgari.

Românii se ocupau cu plugăria și erau cei mai numeroși. Aveau mahalaua lor și biserica lor cu hramul Sf. Nicolae. Erau așezați pe dealul unde este astăzi cimitirul ortodox.

Turcii se ocupau tot cu plugăria și erau așezați mai spre Medgidia, formând mahalaua lor. Aveau geamia lor.

Grecii și bulgarii aveau așezările lor, între Români și Turci și erau în cea mai mare parte negustori.

Prin faptul că în Cernavoda era numai o singură biserică creștină, începuse lupta între naționalitățile creștine, pentru a pune stăpânire pe biserică. De multe ori aceste lupte se terminau cu vărsări de sânge. Aceste incidente se petreceau în special la sărbătorile mari, când fiecare vrea să se facă slujba în limba lor.

Ca să împace pe creștinii din Cernavoda, Mitropolitul dela Silistra a socotit că este necesar să trimeată un preot cult, care să știe să slujească și pentru Greci, mai numeroși decât Bulgarii. Acel preot a fost găsit în persoana lui Popa Dimitrie dela Rasova.

Pr. Chirescu s'a stabilit în Cernavoda în anul 1872. Mitropolitul nu se înșelase în alegerea ce făcuse, prin faptul că Pr. Chirescu a isbutit, prin felul lui de a se comporta, să mulțumească toate naționalitățile.

Serviciul religios în biserică îl făcea în limba românească iar în zile mari, citea evangheliile și în grecește, bulgărește și rusește, iar la hramul bisericii, adică la Sf. Nicolae citea și în turcește, căci și turcii începuseră să recunoască acest Sf. Creștin.

Parohia Cernavoda era foarte întinsă, căci cuprindea și satele Cilibichioi, Geabac, Tortoman, Defcea și câtva timp și Tașpunarul cu Chiorceșmea, iar preotul Chirescu ajunsese cunoscut în multe părți ale Dobrogei, prin activitatea sa pe terenul școlar, bisericesc și național românesc. Avea delegație dela Mitropolia din Silistra să cunune și pe tinerii creștini de alte naționalități, cum a fost cazul special dintre grecul Gheorghe Calfa cu Tudora, (născută Severeanu), precum și delegație de a preoți cum a fost cazul cu preotul Moscu dela Cocargea.

Venit la Cernavoda, prima grijă a preotului Dimitrie Chi-

rescu a fost de a înființa școala românească, Școala a deschis-o chiar în casa lui parohială de lângă biserică și fiind prea ocupat cu afacerile preoțești, a utilizat ajutoare instruind tineri, între care și pe Dumitru Nițescu, dela Cochirleni, Nicolae Barban dela Rasova și Dinu Petculescu dela Seimeni și alții, cari l-au ajutat, așa că atunci când au venit autoritățile românești au găsit școale românești, funcționând.

La intrarea armatelor române în Dobrogea prin Cernavoda, Preotul Chirescu le-a primit cu flori, împreună cu toată comunitatea românească, săvârșind un serviciu religios.

Tot Pr. Chirescu a slujit și sfințit apa la 1890, când s'a pus piatra fundamentală a podului „Regele Carol I“ de peste Dunăre.

Pentru îndrăsneala cu care își apăra coreligionarii români în timpul Turcilor, era socotit mereu de autoritățile turcești, ca un iridentist.

În realitate chiar era, din care cauză mereu era percheziționat. I se confiscau toate cărțile, scrierile, corespondența și i se lua chiar lucruri din casă sub diferite pretexte. De multe ori era supus la chinuri și amenințat cu moartea. De câteva ori a fost scăpat dela moarte sigură de către enoriașii săi. Se ascundea prin gropi sau prin alte sate travestit.

Guvernul român apreciind opera acestui mare luptător pentru cauza românească, pe care a servit-o ca nimeni altul, în timpul dominației otomane, l-a răsplătit cu mai multe decorații, iar atunci când a murit (Decembrie 1890), la spitalul Brâncovenesc din București, Regele Carol I, personal a ordonat să i se dea vagon mortuar gratuit.

Din cauza perchezițiilor nenumărate și a furturilor și prădăciunilor ce i se făceau în avutul său, nu a rămas dela el nici un fel de document.

Preotul Chirescu a avut 12 copii, din care au crescut mari numai opt, toți cărturari și anume:

1. Iacob Chirescu, mort tânăr de meningită, la vârsta de 21 ani, fiind învățător - director la școala primară din Cernavoda.

2. Constanța, căsătorită cu Locotenentul Laurențiu Vlațiu, învățătoare - directoare la școala primară de fete din Cernavoda, decedată în timpul războiului la Iași, unde servea ca infirmieră la spitalul militar.

3. Elena, căsătorită cu inginerul G. Bartolomeu, a fost a-

semenea învățătoare - directoare la școala de fete din Cernavoda, astăzi pensionară la București.

4. Victoria, căsătorită cu C. Nedelcu, ambii foști învățători la școlile din Cernavoda, astăzi pensionari.

5. Nicolae D. Chirescu, avocat la Constanța, a fost primar al orașului Cernavoda în două rânduri.

6. Domnica D. Chirescu, profesoară de matematici și directoare a școlii normale de fete din Brăila.

7. Ion D. Chirescu, licențiat în teologie și laureat al școlii superioare de muzică din Paris, profesor la Academia de muzică și artă dramatică din București, profesor la Academia de muzică bisericească de pe lângă Patriarhie, profesor de muzică la clasa Măriei Sale Mihai Voevod de Alba Iulia și directorul corului Carmen și al corului bisericii Domnița Bălașa din București.

8. Locotenent Colonel Dumitru D. Chirescu, la inspectoratul Statului Major, decorat cu „Mihai Viteazul”.

După cum am văzut, școala românească la înființarea ei a funcționat în casele bisericii, unde locuia și preotul. Aceste case au existat pe strada Pr. Chirescu, pe locul unde este însemnat cu o cruce de piatră. Apoi s'a închiriat pentru școală casa unui grec, Gongopol, situată pe strada Remus Opreanu, proprietatea d-lui Protogheros, cea mai frumoasă construcție în acele timpuri, având și un etaj. Școala a funcționat aci un scurt timp, mutându-se în localul ei propriu. După mutarea școlii, în aceste case s'a mutat tribunalul, venit dela Rasova și mutat apoi la Constanța, iar mai în urmă și judecătoria.

ȘCOALA DUPĂ 1878 PÂNĂ LA 1916

Primul local de școală primară în orașul Cernavoda s'a construit în anul 1879, din moloz de pământ și piatră, cu ziduri de 50—60 cm. și acoperit cu țiglă obișnuită și cu țiglă dreaptă (solzi).

Avea numai două săli de clasă. Cu timpul i s'a adăugat succesiv după trebuință, săli de clasă, până s'au făcut opt camere — patru pentru băieți și patru pentru fete — având și două cancelarii.

Acest local a existat pe b-dul Athanasie Rădulescu între proprietatea d-lui Ion Pușchilă și strada 10 Mai, până în anul 1935, când a fost dărâmat.

Neavând date oficiale cu privire la începutul învățământului primar după 1878, arhiva școlii cât și a revizoratului fiind distrusă în timpul războiului 1916—1918, am făcut o anchetă printre bătrâni, de la care am putut afla că primul învățător venit aci sub administrația românească, a fost Palade.

Probabil că acest învățător a fost trimis de revizorul școlar Ion Bănescu, făgăduit preotului Chirescu, cu ocazia inspecției ce a făcut la școala din Cernavoda, după cum am văzut în amintirile inv. D. Nițescu.

Din informațiile culese și după unele date oficiale, am întocmit următoarea statistică a învățătorilor care au funcționat la această școală până în anul 1916

Primul local construit pentru școală primara

1. Pr. Dimitrie Chirescu, ajutat de dascălul Nicolae Barban și Dumitru Nițescu, 1874—1878.
2. Palade, 1878—1880, cu aproximație.
3. Nicolae Arsenescu, 1880—1892, suplinitor în ultimul timp de Iacob D. Chirescu.
4. Alexandru Popilian, director, în același timp cu N. Arsenescu.
5. Betunie, suplinitor, fără dată precisă.
6. C. Târțăleanu, fără dată precisă.
7. Otto Dimitriu, fără dată precisă.
8. Lucreția Ponici, directoare la școala de fete, a funcționat

onat cam până la 1893, când pleacă la Galați și se căsătorește cu Văleanu, institutor.

9. Eleonora Ponici, în același timp cu sora sa, care pleacă ceva mai târziu din Cernavoda.

10. Eugenia Emanoilescu, fără dată sigură.

11. D-ra Marcoci, fără dată sigură.

12. Maria Anagnosti, 1890—1891.

13. Constanța Vlațiu, născută Chirescu, 1893 — 1916 a funcționat la școala de băeți, apoi la fete. A decedat în refugiu la Iași.

14. Elena Bartolomeu, născută Chirescu 1895—1916.

15. Ion Buzincu, 1898—1912, a fost directorul școlii de băeți.

16. Corina Buzincu, născută Varta, în același timp cu soțul său.

17. Nicolae Solomon 1911—1916, mort pe câmpul de luptă la Bălăria—Vlașca, la 18 Noembrie 1916.

18. Luxa Solomon, 1913—1916, decedată în refugiu la târgul Berești—Covurlui.

19. Neculai Andreescu, 1913—1916

20. Constantin Nedelcu 1914—1916.

21. Victoria Nedelcu, născută Chirescu, 1895—1896 și 1914—1915

Cernavoda, devenind un punct comercial la capătul căii ferate engleze și mai apoi la capătul podului „Regele Carol I” și industrial prin înființarea celor trei fabrici, se găsește într’un mediu propice culturii. Putem considera că mai bine de 80% din copiii în vârstă de școală, au urmat școala primară.

Printre bătrânii localnici sunt foarte puțini fără știință de carte.

ȘCOALA ÎN TIMPUL RĂSBOIULUI 1916—1918 ȘI PÂNĂ LA 1936

În timpul dela 10 Octombrie, data când a fost părăsită Cernavoda și până la 10 Octombrie 1918, școala primară oficială a fost închisă.

Totuși în acest timp a funcționat o școală înființată de comandatura germană. Școala a funcționat într’o casă particulară din oraș și a fost condusă de d-na Eufrosina Budac.

În raportul cu nr. 1 din 12 Decembrie 1918, adresat Ministerului Instrucțiunii și Revizoratului școlar Constanța, de

către directorul Andreescu, vedem în ce stare a fost găsită școala la reîntoarcerea administrației românești:

Am onoarea a vă raporta, că după șase zile de suferință și greutăți întâmpinate în șlepul 407 cu care m'am transportat dela Galați, la Cernavoda, în ziua de 10 Decembrie 1918, m'am prezentat la școala pe care am părăsit-o forțat în ziua de 10 Octombrie 1916.

Atât locuința școalei cât și locuința directorului le-am găsit stricate și murdare, mai ales localul de școală este atât de ruinat, încât vandalismul dușmanilor cari au ocupat Dobrogea peste doi ani, inspiră groază oricărui spectator. Ferestrele distruse, uși stricate, împrejmuiri arse, până și sălile de clasă au servit de bucătării, sălbaticilor bulgari, cari au înegrit pereții cu fumul cazanelor ce funcționau în unele clase. Din bogata zestre a acestei școli, nici o urmă n'a mai rămas. Bănci, table, catedre bibliotecă, clopot, orgă, ceasornic toate le-au distrus.

Din informațiile date de d-l primar N. Chirescu care a venit în localitate eu 10 zile mai înainte, cursurile s'ar putea începe pe ziua de 8 Ianuarie, dacă comuna ar avea cu ce să facă reparațiile strict necesare...

După șase zile, fostul director N. Andreescu trimite Revizoratul școlar—Constanța, raportul nr. 2 din 18 Decembrie 1918 cu următorul cuprins:

Eri 17 am început cursurile: fetele într'o sală sub conducerea d-rei Eugenia Simionescu, învățătoare titulară la școala de fete și băieții în altă sală sub conducerea subsemnatului, în localul sinagogii.

Au fost prezenți 32 elevi și 50 eleve, total 82. Abia jumătate din populația orașului s'a întors din refugiu. Din cei 5 membri ai corpului didactic rămași în viață dela școala de băieți și fete din Cernavoda, nu s'a reîntors la post până în prezent, decât subsemnatul și d-ra Eugenia Simionescu.

Cu data de 20 Ianuarie 1919, trimite revizoratului școlar raportul cu Nr. 24:

...Școala funcționează astfel: d-ra Victoria Dobrescu cl. I cu 34 elevi; Ion Grozea cl. II cu 16 elevi, N. Andreescu cl. III cu 12 elevi și G. Nedelcu cl. IV cu 12 elevi.

Deși s'a întors toată populația din pribegie, cu toate acestea copiii de etate școlară, se găsesc mai mulți decât cei cari vin la școală.

Nu vin însă din următoarele cauze: lipsă de mâncare, lipsă de îmbrăcăminte și încălțăminte...

Cu venirea primăverii activitatea școlară a început să se desfășoare în mod normal. Pe măsură ce campaniile de lucru se deschideau, părinții copiilor aveau posibilitatea să-și câștige bani pentru refacerea gospodăriilor, hrană și îmbrăcăminte.

S'au făcut reparații localului de școală, mobilierului și înfine s'a procurat material didactic.

NOUL LOCAL DE ȘCOALĂ PRIMARĂ

Vechiul local de școală, nu numai că nu mai corespundea cerințelor moderne și igienice, cu clase mici și întunecoase devenite neîncăpătoare pentru populația școlară, dar în ultimul timp, devenise primejdios, amenințând să se prăbușească peste școlari.

D-l învățător I. Grozea, fost director al școalei primare mixte, s'a străduit în câteva rânduri să înființeze un comitet școlar de construcție pentru clădirea unui nou local, dar oboseala i-a fost zadarnică. Cei însărcinați cu supravegherea învățământului, cât și cei chemați la conducerea comunei, au înțeles să aștepte dărâmarea acestui local insalubru, ca apoi să ia măsurile cuvenite.

D-l avocat D. Samarineanu, după instalarea d-sale ca primar, 31 Martie 1933, în primul său gând de înfăptuire edilitară a fost construirea unui local de școală națională. Chestiunea a fost debătută în două ședințe ale consiliului comunal aprobându-se și planurile tip, trimise de Casa Școalelor. N'a avut însă timp să-și pună în aplicare această operă, pentru că la 14 Noembrie 1933, în urma demisiei guvernului a trebuit să plece și d-sa dela conducerea comunei.

D-l Radu N. Iordăchescu, venind pentru a patra oară la conducerea comunei, convoacă o adunare la primărie și se alege un comitet de construcție compus din D-nii:

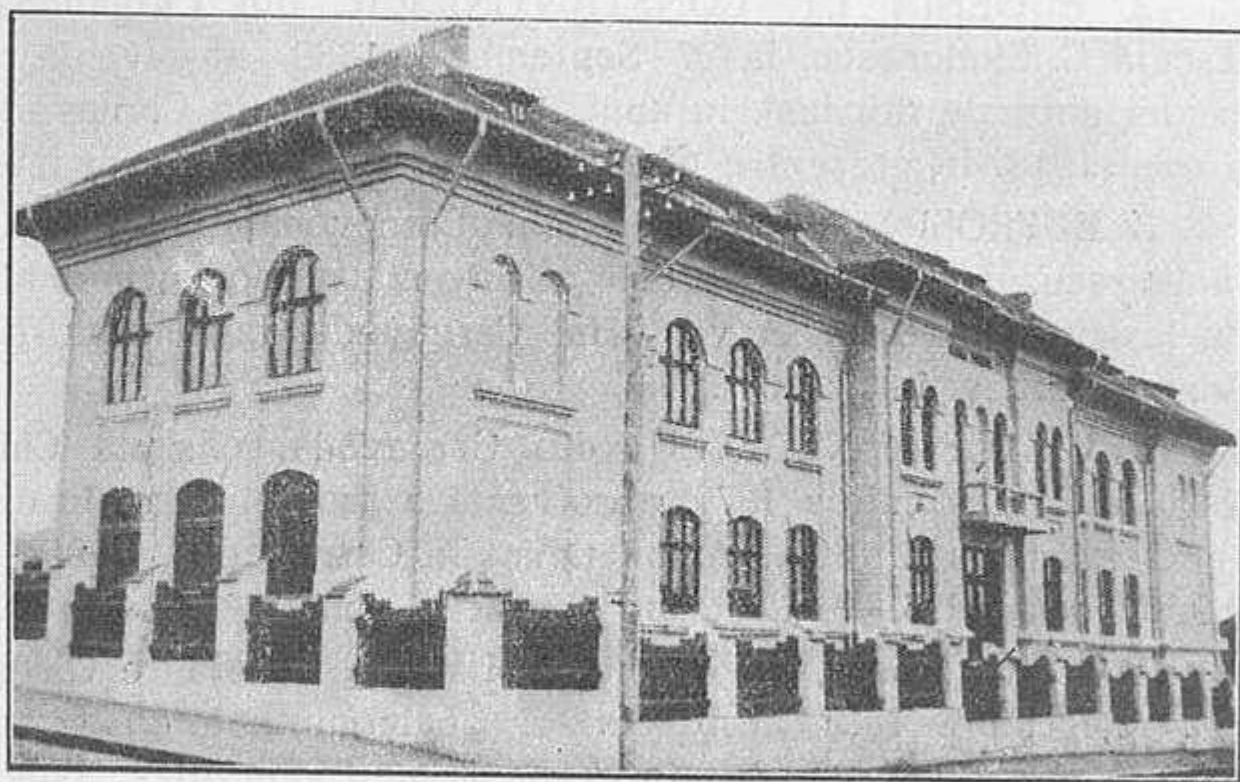
Nicolae Căciulă, Directorul școalei de băeți, președinte; Eugenia Constantinescu, Directoarea școalei de fete, secretară; G. V. Ionescu, casier; Preot C. Coadă, Dr. T. Țovar, Gheorghe Robitu, învățător; Vasile Grăjdeanu, pensionar; Mina Ungureanu și Ștefan Cojocaru, membri.

Primul care a fost ales în comitetul de construcție a fost d-l primar R. N. Iordăchescu. D-sa a înțeles să sprijine comitetul în calitatea sa de primar, fără să fie membru în comitet.

La 1 Mai 1935, au început lucrările construirii noului local. Piatra fundamentală s'a pus în asistența d-lor: Vasile Belu, Prefectul Județului, Vasile Helgiu, Inspector școlar; iar în ziua de 6 Decembrie 1935, în prezența d-lor: Dr. C. Angheliescu, Ministrul Educației Naționale, Vasile P. Sassu, Ministrul agriculturii și Domeniilor și G. Simion, Inspector General școlar, s'a făcut cu o deosebită solemnitate inaugurarea localului.

Localul a costat 3.294.369 lei,

Această sumă s'a complectat astfel: Ministerul Educației Naționale 200 000 lei; Prefectura jud. Constanța 450.000 lei; Primăria Comunei, 955.104 lei; Fabrica de ciment, 278.600 lei, valoarea cimentului donat; Fabrica metalurgică, 80,791 lei, valoarea fierului donat, precum și din taxele indirecte la pâine, carne, etc. 1.329.874 lei.

Noul local de școală primară construit în 1935.

Noul local de școală e construit special pentru o școală primară de fete și una de băieți.

Este o construcție impozantă, cu etaj. Are 8 săli de clase mari și luminoase, două cancelarii și o sală de festivități. Fiecare școală are două săli de clasă jos și două sus. Are instalație de apă pentru elevi și lumină electrică, la subsol locuințe pentru servitorii școlilor și magazii pentru combustibil.

Deși clădirea este frumoasă și solidă, nu i s'au făcut sa-

loane și camere mai multe, așa cum pedagogia modernă cere, li lipsește sălile necesare cursurilor complimentare, îi lipsește sală de lucru manual și sală de gimnastică. Pentru merit, au fost decorați cu răsplata muncii pentru construcții școlare, toți membrii comitetului, precum și d-nii: Radu N. Iordăchescu, Primarul orașului; Raimond Flamand și Achil Baijot, directorii fabricii de ciment și fabricii de fer, Marin Sroescu, ca donatori și sprijinitori ai acestei opere.

INVAȚATORII CARE AU FUNCȚIONAT LA ȘCOALELE PRIMARE DIN CERNAVODA DELA 1918 ȘI PANA LA 1936.

1. ELENA G. BARTOLOMEU, născută Chirescu, a funcționat în continuare 1918 — 1920, când s'a transferat la București.

2. EUGENIA LT. CONSTANTINESCU, din Cernavoda, născută C. Simionescu, la 27 Septembrie 1889, absolventă a școlii normale din Iași, în anul 1909. A venit în Cernavoda în anul 1918. În prezent e directoarea școlii primare de fete.

3. EUFROSINA LT. IACOB, din Cernavoda, născută C. Simionescu, la 20 Ianuarie 1895, absolventă a școlii normale din Iași în anul 1915. A venit în Cernavoda în anul 1919. Funcționează și în prezent.

4. VICTORIA NEDELCU, din Cernavoda, născută Chirescu la 21 Decembrie 1879, absolventă a școlii normale din București, în anul 1896. A funcționat în Cernavoda: 1896 — 1897 și dela 1913 — 1927, când a ieșit la pensie.

5. MARIA DINU, din Seimenii Mari, născută Petre Galeș, la 31 Decembrie 1888, absolventă a școlii normale din București, în anul 1909. A venit în Cernavoda în anul 1919. Funcționează și în prezent.

6. VICTORIA CPT. POLIZU, din Cernavoda, născută N. Dobrescu, la 26 Iulie 1893, absolventă a școlii normale din București în anul 1918. A venit în Cernavoda în 1919. Funcționează și în prezent.

7. ION CONSTANTINESCU, din Comuna Adam Jud. Tutova, la 30 Aprilie 1873, absolvent al școlii normale din Galați în anul 1892. A venit în Cernavoda în anul 1924 și a funcționat până în 1931, când a ieșit la pensie. A fost revizor școlar de control doi ani.

8. MARIA ST. COJOCARU, din Comuna Rogojeni Jud. Covurlui, născută G. Enache, la anul 1899 Iulie 19, absolventă a școlii normale din Galați în anul 1918. A venit în Cernavoda în anul 1928. În prezent, directoarea grădini de copii.

9. ELEONORA I. MUȘAT, din Cernavoda, născută N. Dobrescu la 31 Ianuarie 1902, absolventă a școlii normale din Brașov, în anul 1923. A venit în Cernavoda în 1923. Funcționează și în prezent.

10. ELENA D. GROSU, a funcționat un an 1927 — 1928. Actualmente la școala No. 10 de fete Brăila.

11. D-ra DICRANUI PAPAȘIAN, născută în Cernavoda. A funcționat în 1929 — 1930.

12. EUFROSINA GHÎTESCU. născută Nicolaescu. A funcționat în 1931 — 1936,

13. ALICE Cpt. ILIE din Mărăcineni jud. Mușcel, născută Iacobescu la anul 1901. A venit în Cernavoda în anul 1934. Funcționează și în prezent.

14. NECULAI ANDREESCU, † născut în anul 1860, în comuna Tulucești, jud. Covurlui.

A venit în Cernavoda în anul 1913 și a funcționat până în anul 1924, când a eșit la pensie. A fost director subrevizor școlar, iar în ultimul timp a fost numit secretarul gimnaziului local. Decedat în 1932.

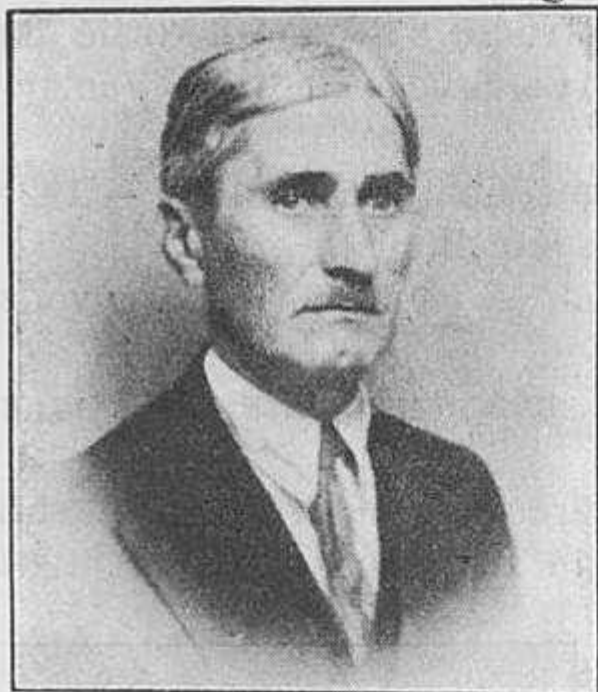
15. CONSTANTIN NEDELICU, născut în anul 1872 Octombrie 7, în comuna Gura Ialomiței, jud. Ialomița, absolvent al școlii normale din Galați în anul 1892. A venit la Cernavoda în anul 1913 și a funcționat până în 1928, când a ieșit la pensie.

16. NECULAI CACIULA, născut în orașul Brăila, la 18 Iunie 1884, absolvent al școlii normale din Galați în anul 1905. A venit în Cernavoda în 1921. A fost revizor școlar de control și președinte al comitetului școlar de construcție al noului local de școală primară.

Nicolae Andreescu

În prezent, președintele Cercului Cultural și directorul școlii primare de băieți. A fost decorat cu: Coroana României și Steaua României în gradul de cavaler, Răsplata muncii pentru construcții școlare cl. I.

Nicolae Căciulă

17. IOAN GROZEA, născut în comuna Sudiți jud. Ialomița, la 16 Septembrie 1890, absolvent al școlii normale din Galați în anul 1910. A venit la Cernavoda în anul 1919. A fost director de școală.

18. GHEORGHE N. ȘERBĂNESCU, născut în comuna Seimenii-Mici jud. Constanța, la 25 Septembrie 1893, absolvent al școlii normale din Galați în anul 1914. A venit în Cernavoda în 1929.

19. GHEORGHE ROBITU, născut în comuna Bordei-Verde, jud. Brăila, la 27 Aprilie 1893, absolvent al școlii normale din Galați, în anul 1914. A venit în Cernavoda în anul 1929.

20. SIMION MUNTEANU, născut în comuna Horia, jud. Constanța la 2 Mai 1897, absolvent al școlii normale din Constanța, în anul 1919. A venit la Cernavoda în anul 1928.

21. IOAN I. MUȘAT, născut în comuna Zilișteanca jud. Buzău, la 20 Septembrie 1903. Absolvent al școlii normale din Buzău, în anul 1925. A venit la Cernavoda în anul 1930.

22. GHEORGHE HRISTACHE, născut în comuna Seimenii-Mari, jud. Constanța, la 22 Aprilie 1907. Absolvent al școlii normale din Constanța, în anul 1926. A venit în Cernavoda în anul 1937

ELEVII ȘCOALEI. DATE STATISTICE.

Situația la sfârșitul anului școlar 1920 — 1921.

Inscriși	băieți 349	fete 232	total 581
Au urmat regulat	" 299	" 222	" 521
Neregulat	" 50	" 10	" 60
Promovați	" 267	" 183	" 450
Repetenți	" 82	" 49	" 131

Situția la sfârșitul anului școlar 1925 — 1926.

Inscriși	băeți 200	fete 189	total 389
Au urmat regulat	" 182	" 169	" 351
Neregulat	" 18	" 20	" 38
Promovați	" 140	" 151	" 291
Repetenți	" 60	" 38	" 98

Corpul didactic al Școlii Primare de băeți.

Dela stânga la dreapta sus: D-nii I. Mușat, Gh. Robitu, Gh. Hristache, S. Munteanu., jos: Pr. T. Samoilă D-nii N. Căciulă I. Grozea.

Situția la sfârșitul anului școlar 1930 — 1931

Inscriși	băeți 271	fete 250	total 251
Au urmat regulat .	" 238	" 222	" 460
Neregulat	" 33	" 28	" 61
Promovați	" 205	" 190	" 395
Repetenți	" 66	" 60	" 126

Situția la sfârșitul anului școlar 1935—1936

Inscriși	băieți 297	fete 227	total 571
Au urmat regulat	„ 277	„ 231	„ 508
Neregulat	„ 29	„ 43	„ 62
Promovați	„ 244	„ 227	„ 471
Repetenți	„ 53	„ 47	„ 100

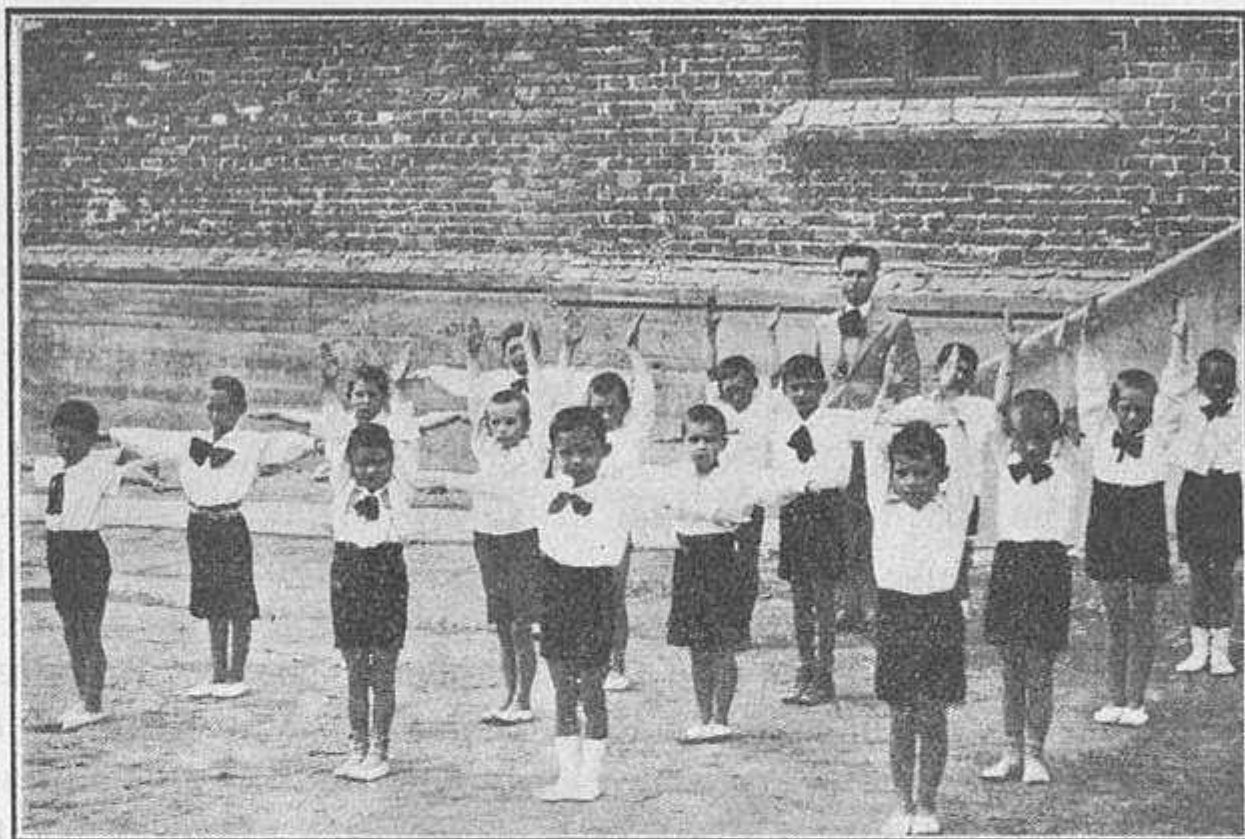
După datele statistice se observă în anul școlar 1920—1921 cea mai numeroasă populație școlară, deoarece în numărul acestora intră toți cei care au suspendat cursurile primare din cauza evenimentelor războiului.

Corpul didactic al Școlii Primare de fete

Dela stânga la dreapta, sus : D-nele Alice Cpt. Ilie, Eleonora Mușat, Victoria Cpt. Polizu, D-ra Eufrosina Ghișescu ; jos : D-nele Maria Cojocaru, Eugenia Lt. Constantinescu, Maria Dinu.

În timpul acesta au urmat la școală aproape 100 copii orfani de războiu întreținuți de garnizoana locală, respectiv de către unitățile militare din garnizoană. Se mai observă de asemenea că numărul băeților ce urmează cursurile primare este constant superior numărului fetelor.

Elevii de curs primar sub conducerea învățătorului I. Mușat.

CAP. IX

GIMNAZIUL „PRINCIPESA ELENA“.

În urma dorinței populației orașului Cernavoda, Ministerul Educației Naționale a dispus înființarea gimnaziului mixt „Principesa Elena“, pe data de 1 Septembrie 1921.

Cursurile la început s'au ținut în localul școalelor primare cu două clase, iar în anii următori, gimnaziul, s'a completat cu patru clase. Localul școalelor primare fiind insuficient și expunând populațiunea școlară la o aglomerare ce ar fi avut influență nefastă asupra sănătății copiilor, comitetul școlar al gimnaziului, în fruntea căreia se afla d. Radu Iordăchescu, în același timp și primar al orașului, a luat hotărârea de a construi un local propriu al gimnaziului.

În ziua de 8 Iunie 1924 s'a pus piatra fundamentală a noului local, în prezența d-lui dr. Angheliescu Ministrul Educației Naționale.

Localul a fost terminat în toamna anului 1925, fiind pentru Cernavoda o frumoasă podoabă.

Construcția parter și etaj, are opt săli de clasă, două săli mari pentru festivități, un hall și două cancelarii, pentru profesori și director.

Cu construirea acestui local s'a cheltuit suma de le 4.150.000.

Inaugurarea localului s'a făcut în ziua de 4 Octombrie; 1925, cu o deosebită solemnitate, față fiind și d. Dr. Angheliescu, Ministrul școalelor.

Primul director al gimnaziului a fost Pr. I. Ciocan, licențiat în teologie (1921—1929).

Gimnaziul „Principesa Elena”.

Elevii gimnaziului „Principesa Elena”.

În anul 1929 a fost numit director d. Ioan Dimitriu licențiat în litere (1929—1933).

Pr. C. Coadă, urmează la direcție, dela 16 Noembrie 1933 și până în prezent.

Secretarii gimnaziului au fost: Virgil Burhard, absolvent la școalei superioare de comerț, 1921—1923; Nicolae Andreescu, institutor—pensionar 1923—1931 și Eliade Popescu student, dela 1931 și până în prezent.

CAP. X

GIMNAZIUL INDUSTRIAL

Nevoia refacerii sociale a impus cu tărie creierea acestei școale, la început, școală elementară de meserii, pentru a veni în ajutorul gospodarilor dobrogeni ruinați cu desăvârșire în războiul din urmă și pentru a da o îndrumare practică atâtor orfani.

Școala a fost înființată în anul 1921, iar la 15 Decembrie 1921 și-a deschis cursurile.

În anul școlar 1921—1922 a funcționat cu o clasă și două specialități: fierărie și rotărie. În anul următor cu două clase și cu aceleași două specialități. În anul al treilea 1923 — 1924 cu ajutorul prefecturei și a Ministerului Instrucțiunii, primăria cumpără actualul local compus din două corpuri de case cu o suprafață de teren de aproape 4.000 m. p., cu suma de lei 200.000.

Localul era o ruină. N'avea uși, ferestre, podele, plafon. Zidurile erau sparte, iar acoperișul stricat. În timpul războiului, ocupanții îl transformaseră în grajd de vite.

Prin munca necruțătoare a elevilor școalei, conduși de energicul director al școalei d. Ilie Ioanițescu, în mai puțin de două luni, localul a fost reparat.

În anul școlar 1925—1926 se construiesc două săli și astfel ia ființă atelierul cu specialitatea tâmplăriei.

În anul 1929, director fiind d. C. Mănescu, s'a construit o nouă sală atelier, modernă, având podul amenajat pentru depozitarea și păstrarea materialelor în cele mai bune condițiuni.

În anul 1928, școala elementară de meserii din Cernavoda a fost ridicată la rangul de Școală inferioară de meserii, iar la cursurile teoretice, au fost numiți profesori secundari de specialitate. Până la această dată cursurile teoretice le-a predat d. Inștitutor Ioan Grozea.

Ministerul Educației Naționale, pentru a da tineretului posibilitatea de a se pregăti temeinic, urmând o școală practică, a transformat prin legea din 9 Aprilie 1936, școlile de meserii cum se numiau până acum, în gimnazii și licee tehnice.

În aceste gimnazii și licee industriale, tinerii pe lângă cunoștințele practice, primesc și o cultură egală cu aceea a gimnaziilor și liceelor teoretice.

Acest gimnaziu are și internat.

Durata cursurilor este de patru ani și are următoarele specialități: 1. ajustaj-mecanic; 2. lăcătușerie artistică; 3. tâmplărie de mobilă și 4. sculptură în lemn. Școala a executat multe lucrări de valoare atât pentru instituțiile publice, cât și pentru particulari. Din cele multe remarcăm: împrejmuirea vechiului local de școală primară, al bisericii, gimnaziului teoretic, primăriei, judecătoriei cu grilaj de lemn. Frumosul grilaj de fier al grădinii publice „Regele Carol II“ este executat de elevii acestei școli.

În prezent școala are în lucru, tâmpla bisericii din Tibrinul, jud. Constanța.

Dela înființare și până în prezent, școala a avut 605 elevi și a dat 159 absolvenți cari au existența asigurată, practicând meseriile învățate în școală în diferite ateliere de stat, particulare s'au pe cont propriu. Ei sunt chemați să fie promotorii vieții industriale de mâine.

SITUAȚIA ELEVILOR LA SFÂRȘITUL ANULUI ȘCOLAR 1935 — 1936

ELEVI	cl. I	cl. II	cl. III	cl. IV	cl. V	Total
înscriși .	22	30	10	7	13	82
promovați	14	30	9	7	12	72
repetenți .	8	—	1	—	1	10

Din totalul de 82 elevi, cari au urmat cursurile în acest an școlar, 27 elevi sunt dela orașe, iar restul dela sate.

Primul director al școlii a fost d. Ilie Ioanițescu în prezent la București.

S'a născut în anul 1887, Iunie 7, în comuna Stolnici jud.

Argeș. A urmat cursurile școlii primare în comuna natală, apoi a intrat la școala normală din Câmpul-Lung, Muscel.

Rămânând orfan, s'a retras din școală după ce a învățat 3 clase. Apoi obținând o bursă, a intrat în școala inferioară de arte și meserii din Pitești pe care a absolvit-o cu succes.

În învățământ a intrat în anul 1912. A funcționat la școala de meserii din Oltenița până în anul 1921, când a fost numit directorul școlii de meserii din Cernavoda. A condus școala până în anul 1928, când a fost transferat la direcția școlii de arte și meserii din Oltenița.

În prezent funcționează la liceul industrial No. 2 din București. Este decorat cu Răsplata muncii pentru învățământ.

A urmat d-l C. Mănescu, care a fost director până în anul 1934, când s'a transferat la Constanța.

Dela 1934 și până la 1936, direcția școlii a fost încredințată d-lui inginer Dan Drăgulescu, transferat la Câmpina.

În prezent direcția școlii o are d-l inginer Alexandru Tomescu.

Primul secretar al școlii a fost d-l Ioan Dudu, care funcționează și în prezent.

Ilie Ioanițescu

CAP. XI

ȘCOALA DE INDUSTRIE CASNICĂ „SF. ANA“

În anul 1935, d-na Cornelia Dumitrescu obținând autorizația Ministerului de Industrie și Comerț, înființează în localitate o școală de industrie casnică cu numele „Sf. Ana“.

Școala are internat și funcționează în casele Malcasian din b-dul Regina Elisabeta.

Aci se predă: croitorie, țesătorie, gospodărie, cum și cunoștințele a patru clase gimnaziale în timp de patru ani.

În anul școlar 1935 — 1936, școala a avut 12 eleve în clasa I, iar în anul școlar 1936 — 1937, 28 elevi (12 în clasa II-a și 16 în clasa I).

PERSONALUL DIDACTIC AL ȘCOALEI

D-na Cornelia Dumitrescu, directoarea școalei și profesoară de gospodărie, fiica fostului institutor N. Andreescu, născută în comuna Beilic-Constanța, în anul 1888 Septembrie 13

Este absolventa cursului superior de comerț din București. A fost funcționară la P.T.T. București, de unde a ieșit la pensie. E președinte al comitetului Uniunii de Artă și Istorie Națională din localitate.

D-ra Maria Dimachi, maestră de croitorie, absolventă a școalei profesionale gr. II.

D-ra Licuța Milea maestră de țesătorie, absolventă a școalei profesionale gr. II.

D-l Constantin Dumitrescu, profesor la cursul teoretic.

D-na Cornelia Dumitrescu

CAP. XII

PODUL „REGELE CAROL I“¹⁾

Oricine vede podul peste Dunăre²⁾ nu poate să nu admire această operă uriașă. Un călător care merge pe Dunăre și se apropie de Cernavoda, vede la un moment dat proiectată pe bolta cerului, o dantelă fină, care pironește privirile; ceva cu totul neobișnuit i se prezintă înaintea ochilor săi.

Apropiindu-se, își dă seama că pe acea dantelă se mișcă trenurile grele pe deasupra valurilor Dunărei. Este podul care poartă numele viteazului Domnitor sub care țara noastră și-a cucerit independența, și-a reanexat Dobrogea și și-a redeschis drumul la mare; el poartă numele primului și gloriosului Rege Carol I.

Ideia de a se construi un pod peste Dunăre a apărut la noi în țară deodată cu ideia de a se construi linia ferată care să ne deschidă drum la mare. Înainte de construirea drumului de fier, singurul mijloc de comunicație mai comod și singurul mijloc mai lesnicios pentru transportarea mărfurilor la noi, era Dunărea. Însă în timp de iarnă, uneori mai bine de patru luni de zile, din cauza înghețului, comunicația pe acest fluviu era întreruptă și țara noastră înceta aproape cu totul relațiunile

1) Buletinul Soc. Politehnice. Anul XXXI. No. 12, Decembrie 1915.

2) Podul Regele Carol I este cel mai mare pod fix peste Dunăre. Se compune din: podul propriu zis (750 m.), cu viaductul de racordare de 912.75 m. podul peste Borcea (420 m.) cu viaductul de racordare de 500 m, viaductul din Balta (1455, 2, m). Lungimea totală 3037,95 m, și terasament în lungime totală de 21 Km.

Înălțimea tablierului podului e de 30. m. deasupra etiajului Dunărei. Construcția sa e de oțel moale Siemens Martin bazic în suprastructură și zidărie din granit, pilele.

sale cu țările străine, era înăbușită în mersul și dezvoltarea sa comercială.

În anul 1883, între 3 — 20 Septembrie se întrunește de prima oară la Cernavoda pe vaporul Ștefan cel Mare, comisiunea pentru cercetarea și examinarea celor 8 proiecte (4 ale unor case franceze apoi unul elvețian, austriac, german și belgian). Președintele comisiei a fost Sp. Yorceanu, iar secretar, inginerul A. Saligny. Comisiunea n'a aprobat nici unul din proiecte.

Dorobanțul. Statui identice pe ambele laturi ale portalului podului Regele Carol I. — (Mărime supranaturală)

Primul concurs nefiind satisfăcător, guvernul a numit o comisiune care să pregătească un nou program de concurs pe baza dezideratelor indicate de prima comisiune.

În Decembrie 1887, Ministerul Lucrărilor Publice însărcinează pe inginerul A. Saligny, cu elaborarea proiectului pentru

linia Fetești-Constanța și a tuturor marilor lucrări în legătură cu această linie.

P R O E C T E L E

După terminarea proiectelor podului, s'a ținut o licitație pentru darea lucrărilor în întreprindere. Licitatia s'a ținut în ziua de 3 Ianuarie 1890. Din 9 case câte fuseseră invitate pentru licitație, s'au prezentat numai 7; costul cel mai mic l'a oferit compania Fves-Lille, căreia i s'au încredințat lucrările. Mai în urmă s'a ținut licitația pentru podul Borcea, care a fost adjudecat asupra uzinei Schneider et Co, din Franța și viaductele, societățile Cocherill din Belgia.

În vara anului 1890, s'au făcut pregătirile pentru începerea podului peste Dunăre, iar la 9 Octombrie s'a pus piatra fundamentală de către Regele Carol I.

DOCUMENTUL PUS LA ÎNCEPEREA EXECUTĂRII PODULUI PESTE DUNĂRE

Noi Carol I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională
Rege al României.

Aducem la știința tuturor cele ce urmează:

Războiul purtat în anii dela 1877, până la 1878 de vitejii Români, întins'a hotarele țării noastre peste țărmul drept al Dunării și făcut-a Regatul României stăpân la Marea Neagră, intrupându-i Dobrogea.

De atunci neconținut Ne-a fost gândirea la această provincie, însă mărețul Danubiu Ne-a oprit și ne oprește să dăm litoralului Mării Negre și porturilor lui, viața și dezvoltarea trebuincioasă pentru prosperitatea economică a țării. Numai construcțiunea unui pod peste Dunăre înlătorează aceste piedici.

Corpurile noastre legiuitoare, încălzite de focul nestins al iubirei de țară, au hotărât în anul 1883 clădirea acestui pod și Noi am sancționat în acelaș an patriotica lor hotărîre.

Aci inginerii români clădesc podul. Nu vor trece decât câțiva ani și săvârșită va fi o grandioasă lucrare, un monument care va transmite urmașilor Noștri și generațiilor viitoare dovadă de puterea de viață, patriotismul și hărnicia României actuale.

Fie ca această măreață lucrare să sporească, prosperitatea și gloria scumpei țări, fie ca prin ea să se strângă legăturile care unesc Dobrogea de patria mamă, fie ca porturile să ajungă la o splendoare vrednică de solitudinea ce le poartă țara.

Prețuind așa valoarea podului peste Dunăre la Cernavoda, hotărît-am să se așeze în prezența Mea, a Principelui Ferdinand, Moștenitorul prezumtiv al Coroanei, a miniștrilor cari se află la cârma țării, piatra fundamentală în zidăria care formează cel dintâi picior al podului pe țărmul stâng al Dunărei.

Acest document comemorativ s'a semnat de Noi în două exemplare, care s'au investit cu sigiliul statului.

* * *

Toate lucrările podului au fost terminate în toamna anului 1895, iar la 14 Septembrie 1895 s'a făcut inaugurarea lor în prezența Regelui și a întregii Familii Regale, a miniștrilor, a reprezentanților guvernelor străine și a somităților podurilor din diferite țări, a corpului tehnic român și a unei mulțimi venite din toate părțile țării în trenuri pline până și pe acoperișuri,

„Trenul regal se oprește la capătul podului. Regele merge pe jos înspre Dobrogea, bate ultimul nit de argint și vine într'un pavilion la malul dobrogean unde se oficiază serviciul divin“.

Documentul de inaugurare al cărui text îl dăm mai jos se zidește în portalul Cernavoda, care este încadrat de două statui mărețe și impunătoare, reprezentând pe bravii dorobanți, care au recucerit Dobrogea. Toată lumea trece apoi pe malul Dobrogei în sus de pod, de unde se vede în totalitate podul peste Dunăre și viaductul lui.

La un moment dat se așează venind pe rampa ce duce la pod, trenul de încercare, care aduce cu sine consacrarea oficială a reușitei lucrărilor și încoronarea desăvârșită a muncii și capacității aceluia care a fost A. Saligny.

Cinsprezece locomotive împodobite cu steaguri și verdeață, fluerând puternic, sub un nor de fum de aburi, vin pe pod și sboară pe deasupra Dunării cu 70 km pe oră iuțeală.

Tunurile bubuie, sirenele vapoarelor șueră, strigăte nesfârșite de ura umplu văzduhul, batistele fâlfâie, pălăriile sboară în aer.

Urmează banchetul la care au participat 400 persoane, iar miile de țărani, pe dealurile din jurul podului, frig miei și beau vin în cântecele lăutarilor.

Ziua de 14 Septembrie 1895 a fost o zi măreață, o zi istorică pentru România.

DOCUMENT COMEMORATIV ZIDIT LA INAUGURAREA PODULUI PESTE DUNĂRE

NOI CAROL I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României.

În anul mântuirii 1890, am pus piatra fundamentală a podului, menit să împreuneze cele două maluri ale Dunării între Fetești și Cernavoda.

După cinci ani de muncă statornică, Dumnezeu hărăzind țării liniște și îndestulare, astăzi în a 14-a zi a lunii Septembrie din anul mântuirii 1895 și al 30-lea an al domniei Mele, mulțumită râvnei și măestriei inginerilor români, am trecut pe deasupra valurilor celor două brațe ale Dunării mărețe și am bătut cel din urmă cui care a încheat și sfârșit aceste falnice lucrări, față fiind M. S. Regina, Altețele Lor Regale Principele și Principesa României, iubitul Meu frate Principele Leopold de Hohenzollern, nepotul Meu A. S. Principele ereditar de Meiningen și Alteța Sa Regală Principesa ereditară de Saxa Meiningen, înaltul cler, miniștrii Mei, președinții și membrii corpurilor legiuitoare, trimișii puterilor străine, acreditați pe lângă Mine, fruntașii oștirii Mele, înalții demnitari ai statului și corpul tehnic.

De azi înainte nimic nu mai desparte România din stânga Dunării de Dobrogea, care, prin vitejia ostașilor noștri din războiul dela 1877, am împreunat-o din nou cu patria-mamă. Astfel vom putea da acestei provincii și porturilor ei de pe țărmul Mării, toată îngrijirea Noastră spre a lor dezvoltare și propășire.

Mândri, împreună cu țara întreagă, că am ridicat un monument, care face fală neamului românesc și care va fi pururea îndemn puternic pentru urmașii noștri spre a purcede tot mai departe pe calea muncii, a civilizației și a măririi, am semnat acest document de vecinică amintire.

Am chibzuit dar, ca, după sfințirea podului, făcută de I. P. S. S. Arhiepiscopul și Mitropolitul Primat, un exemplar să fie așezat în zidăria de pe malul drept al Dunării, împreună cu copia documentului ce a fost pus în zidăria piciorului de pe tărâmul stâng, iar cel de al doilea să se păstreze în arhivele statului.

* * *

După cum am văzut, lucrările podului au durat 5 ani. Ele s'au făcut în condițiuni admirabile din punct de vedere tehnic și administrativ.

Lucrările au costat aproape 35.000.000 lei și nu s'a ivit nici cel mai mic proces între administrație și furnizori sau antreprenori.

Cu toate că s'au săpat în aer comprimat 42.743 m. c. cu presiune până la 3,1 atmosfere, n'a fost decât un singur caz mortal în chesoane.

CAP. XIII

P O R T U L

După războiul Crimeii, o companie engleză, obținând concesiunea de la guvernul Otoman, a construit între anii 1858—1860 o linie ferată între Constanța și Cernavoda, la Dunăre, în lungime de 62 Km.

A amenajat la Cernavoda un port fluvial, cu magazii de piatră prevăzute cu un sistem rudimentar de elevatoare în care se depozitau cereale aduse cu șlepurile și caicele; apoi, din aceste magazii, cerealele — cu ajutorul unor vagonete erau vărsate în vagoane speciale și transportate la Constanța.

În port lucrau zilnic 600 — 800 muncitori.

În anul 1879, ia ființă căpitănia portului, căpitan fiind Nottara, iar la 1898 s'a înființat agenția N. F. R.

Zona portului, după delimitarea stabilită de comisiunea numită de Ministerul Afacerilor Streine în anul 1893 cuprinde un spațiu de 970 metri începând dela pod și până la cariera de piatră din josul fabricii de ciment. Platforma cheiului are o lungime de 185 m. Partea de sus construită în anul 1906, are 100 m. Portul Cernavoda, situat între două înalte dealuri calcaroase, pe fundul văii Carasu, malul drept al Dunării având 4,58 m. deasupra nivelului Mării Negre, rămase port de transit pentru mărfurile aduse din Austria, Germania, Cehoslovacia, etc., ca și pentru încărcări de cereale și ciment. Acest port cade în declin, prin faptul că nu poate să mai aibă traficul din trecut, din cauza marei întinderi de teren inundabil aflat între peron și malul apei, care împiedică mult operațiunile de încărcare și descărcare.

Este necesară reconstruirea unui nou dig-peron, circa 500 m. lungime, care să pornească paralel cu Dunărea, începând de la terenul fostei fabrici „Columbia“ și până la prima pilă a podului.

În felul acesta, pe lângă că s'ar regula și cursul fluviului, dar prin acest port s'ar scurge la mare, toate produsele solului din susul Dunării, ca fiind mai aproape de Constanța. Vasele ar putea acosta direct la cheiu, fie cu apele mari sau scăzute, terenul inundabil de azi ar putea deveni o întinsă zonă de operații de îmbarcare și debarcare.

Actualmente Ostrovul „Găzarul“ tinde a înainta spre port circa 10 – 15 m. pe an și spre a nu fi nici un pericol pentru mai târziu, e nevoie de urgență să se dragheze bancul de nisip format la capătul ostrovului. Altfel peste câțiva ani, ostrovul va fi lângă pod și navigația va lua o înfățișare neplăcută pentru Cernavoda.

CAP. XIV

INDUSTRIA MARE IN CERNAVODA

Fabrica de ciment, rafinăria de petrol „Colombia”, fabrica de șuruburi precum și fabrica de țiglă „Pușchilă”, au avut un rol hotărîtor în evoluția orașului Cernavoda.

Dintr'un sat de pescari și plugari, trăind o viață redusă la nevoile de traiu, fabricile prin capitalurile investite în aceste industrii și prin brațele de muncă ce au pus în lucru pentru fructificarea lor, revărsând banul la atâtea căminuri din oraș și împrejurimi, a produs în viața locală o mare înviorare și o largă propășire.

Prin marele aport adus în bugetul comunei, an de an orașul Cernavoda și-a schimbat complectamente aspectul.

Cu concursul binevoitor al conducerii acestor industrii, am întocmit paginile ce urmează:

FABRICA DE CIMENT

Desvoltarea mare pe care a luat-o utilizarea carierelor de piatră din jurul orașului Cernavoda, se datorește nu numai faptului că regiunea a fost înzestrată cu multe varietăți de roce ce se pot industrializa, dar și prin aceea că este în apropierea drumului de fier, lucru ce prezintă o foarte mare importanță pentru exploatarea rentabilă a lor.

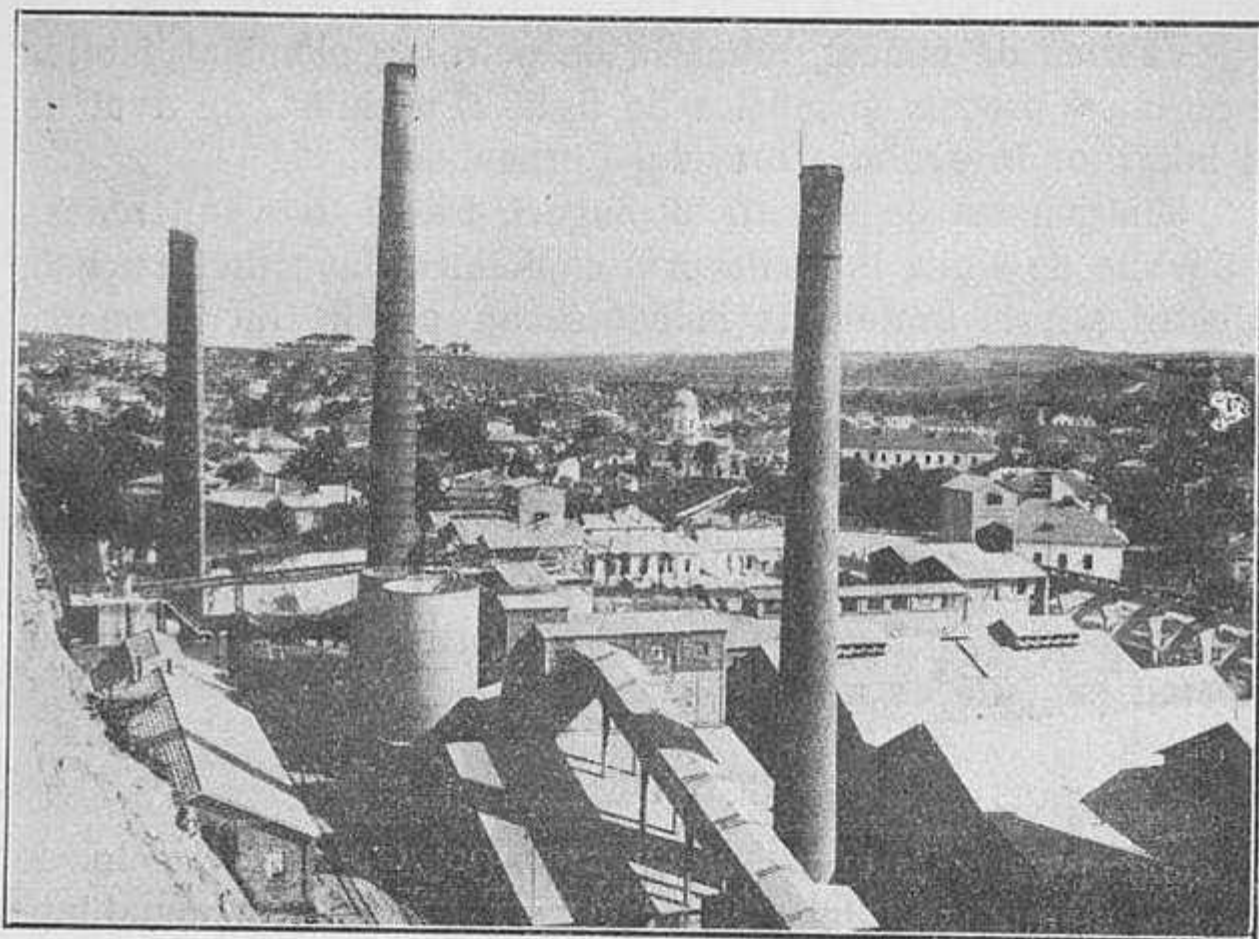
Pe seama acestor cariere de roce calcaroase s'a creiat fabrica de ciment din localitate, care dă cunoscutele cimenturi a căror calitate rivalizează cu cimentul Portland.

Fabrica de ciment din Cernavoda, proprietatea Societății Anonime de cimenturi din Europa Orientală, după perioada destul de grea a începutului prin care orice întreprindere industrială trebuie să treacă, a cunoscut un avânt remarcabil, mulțumită excelenței sale situațiuni geografice și a sacrificiilor

pe cari acționarii și le-au impus pentru a înzestra fabrica cu un utilaj ținut mereu în concordanță cu curente moderne.

În virtutea acestui principiu, fabrica, care în fabricațiunea cimentului Portland a debutat cu cuptoarele drepte după sistemul „Dietsch” nu a șovăit pe dată ce cuptorul rotativ a început a revoluționa industria cimentului, să adopte cuptoare de acest gen.

În 1909 a fost instalat primul cuptor de 45 m. lungime, 2,5 m diametru și în 1912 un al doilea cuptor de 45 m. lungime și 2,8 m. diametru, iar în 1928 un al treilea de 82 m. lungime.

Vederea generală a fabricii de ciment

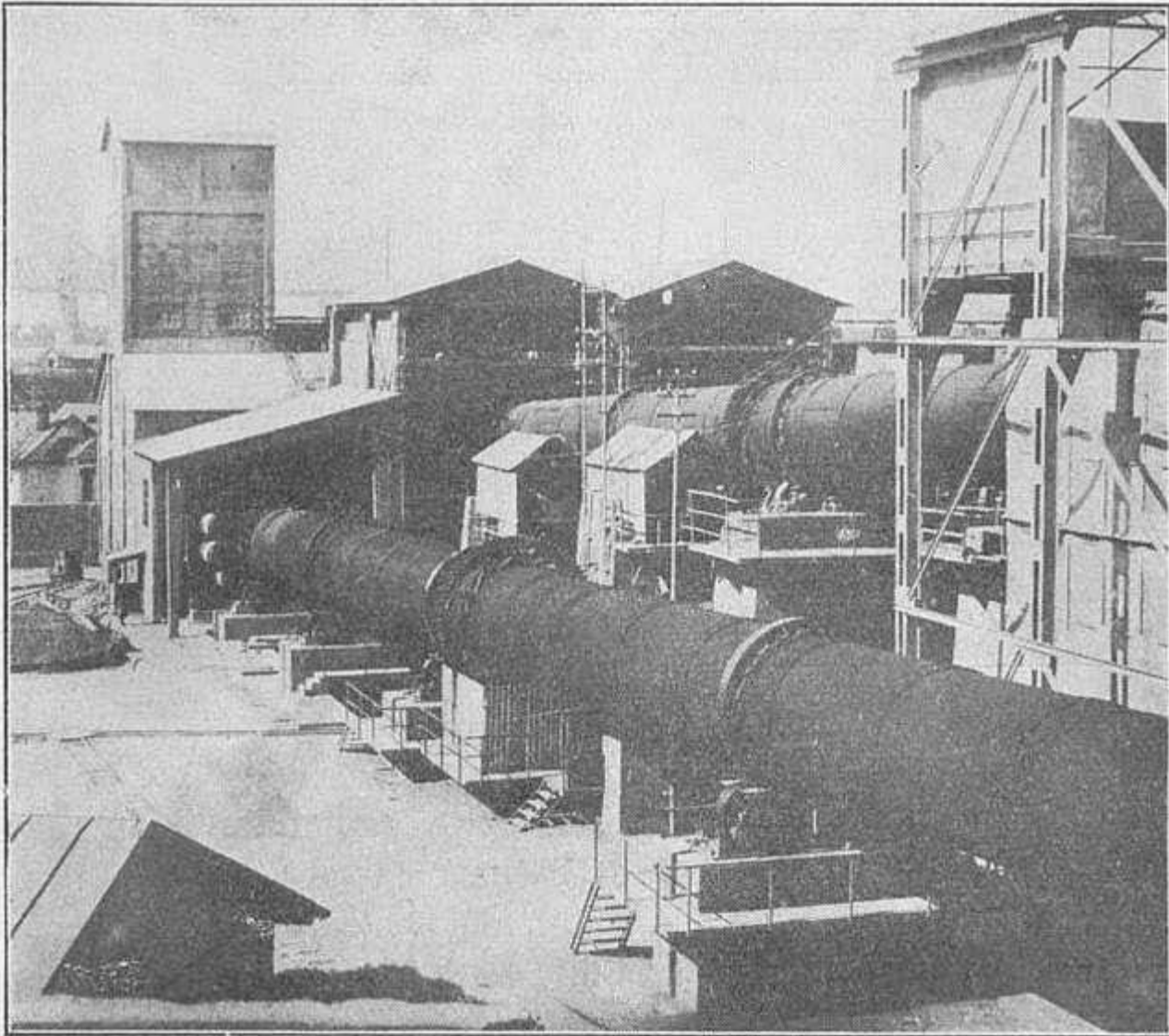
Astfel cum se găsește acum fabrica Cernavoda, cu forța ei motrice de 2.350 cai putere, este în stare să producă anual 150.000 tone ciment Portland artificial.

În timpul războiului, trupele dușmane au prădat fabrica, luându-i moara de pastă, unul din marile sale rezervorii, un cuptor rotativ complet, o moară de ciment și au scos din întrebuințare întreaga sa forță motrice, astfel că la începutul anului 1919, când direcțiunea revine la Cernavoda s'a găsit în fața unei fabrici în parte distrusă și incapabilă a produce.

În timp de un an s'a realizat opera extrem de grea de a căuta, găsi și readuce din Bulgaria, mai bine de 800 tone material și de a efectua montajul la loc; iar în Aprilie 1920, a ieșit din cuptoare primul vagon de ciment,

Refacerea s'a făcut cu o iuțeală extraordinară, în așa fel că în mai puțin de 20 luni după încetarea ostilităților, fabrica Cernavoda s'a putut mândri a fi în stare de funcționare, cu aceiași putere de producțiune ca înainte războiului.

Toate aceste lucrări nu s'au putut face fără mari sacrifi-

Cuptoarele rotative

cii pecuniare și efortul financiar al Societății nu a fost mai prejos de efortul industrial!

Capitalul a fost ridicat în 1919 dela 2.500.000 franci belgieni la 5.000.000 franci belgieni, pe urmă în 1923 la 7.500.000, iar în 1927 la 15.500.000 franci belgieni.

Cimentul din fabrica Cernavoda a servit la construcțiunea celor mai mari clădiri publice și particulare din țară.

Fabrica este condusă de doi directori: d. Raymond Flamand și d. Achille Baijot.

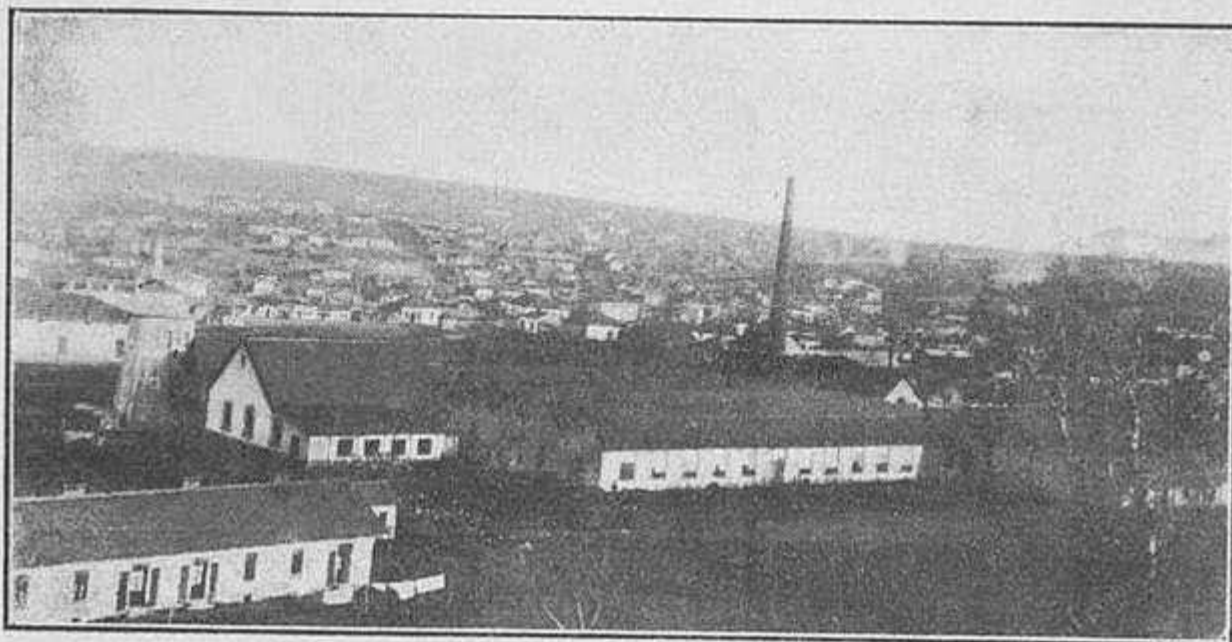
Sediul central al fabricii se află la Anvers - Belgia

FABRICA JAPY VIELLARD, HERZOG & CO. CERNAVODA

Fabrică de șuruburi, nituri, buloane etc.

Șuruburile și niturile ce se vindeau în România înainte de anul 1908. proveneau mai mult din Austria, Germania și Ungaria.

Mărfurile de proveniență franceză se plasau foarte greu pe piețele românești din cauza acestei concurențe.

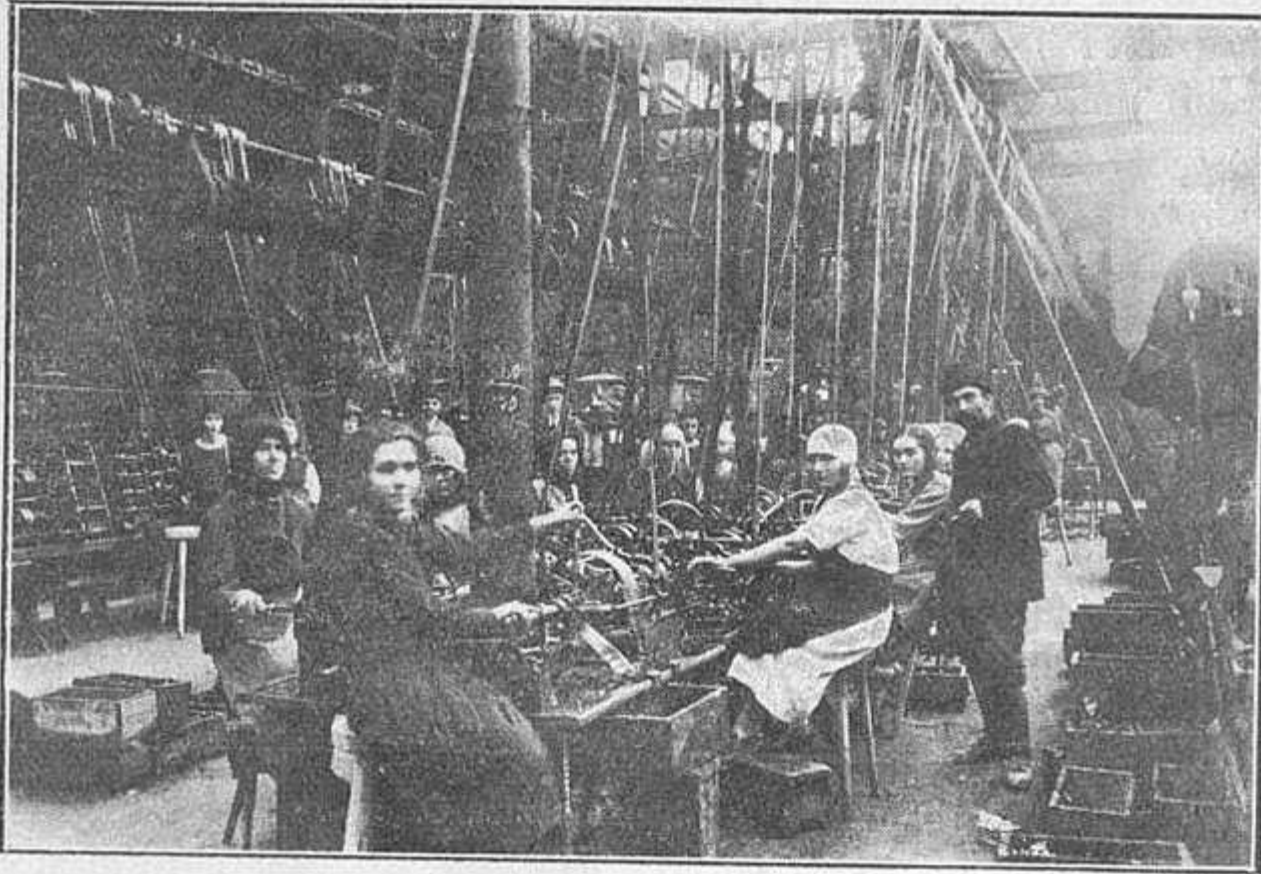
Vedere generală a uzinei

Pornind dela ideea că ar exista o rentabilitate, în cazul când s'ar creia o industrie de buloane în țară, vechile firme din Franța „Japy Frères” ce datau de peste un secol precum și firma „Viellard Migeon & Co.”, care asemenea reprezenta unul din grupurile industriale cele mai puternice din regiunea Belfort, fiind asociați chiar în Franța, pentru desfacerea produselor lor în diferite unghiuri ale globului ca : Spania, Argentina, România, Bulgaria, Grecia și Orientul apropiat, s'au gândit să creeze o fabrică și în România. Astfel în anul 1906 s'a pus temelia primei fabrici de șuruburi din România, în orașul Cernavoda, iar în anul 1908, a căpătat autorizația de funcționare.

Motivele principale care au hotărît firmele de mai sus să aleagă orașul Cernavoda, pentru a înființa în acest loc uzina lor au fost :

1. Faptul că orașul Cernavoda fiind așezat pe malul Dunării, permitea acestei industrii să se alimenteze pe calea fluviului cu tot materialul de care avea nevoie și care în anul 1926—1927 sosea din uzinele Alpine Montan Ghesellschaft, din Austria al căror minereu extrem de maleabil convenea de minune la fabricarea șuruburilor stănțuite la rece și în deosebi la aceia a piulițelor.

2. Eftinătatea brațelor de muncă în acest oraș, al cărui

O sală a uzinelor

port neînsemnat pentru traficul pe apă, lasă liberi și neocupați numeroși lucrători, ceiace nu s'ar fi putut găsi în porturile mai impor'tante : Galați, Brăila sau Giurgiu.

Capitalul inițial a fost de lei aur 400.000 și sporit în 1924 la 2.000.780 lei și în 1925 la 50.000.000 lei (monitorul oficial No. 22 din 30 I. 1927).

Uzina e clădită în apropierea liniei ferate Cernavoda oraș și posedă o linie de garaj proprie în lungime de circa 180 m.

Suprafața totală a terenului e de 62.671 m. p. cu o anexă peste drum de 2.240 m. p., din cari 165 m. p. clădiri situate în strada Gării No. 2, vecin cu noua grădină publică.

Suprafața clădită se compune din 4275 m. p., ce reprezintă atelierele cu anexele sale: magazia, sala de băițuire cu acid sulfuric, birouri și în fine 1580 m. p. locuințe pentru funcționari și lucrători.

La izbucnirea războiului din 1914, personalul de conducere fiind de origine franceză, a fost rechemat în Franța, iar conducerea uzinei a fost încredințată lui Nicu Manicatide.

Pe timpul ocupației de către trupele inamice, fabrica a fost părăsită.

Mașina cu aburi semi-stabilă ce servea la procurarea forței motrice, a fost ridicată de către armatele ocupante, iar mai toate mașinile au fost distribuite de Germani, parte Bulgarilor, care le-au transportat la Sofia iar parte Turcilor, care le-au transportat la Constantinopol, instalându-le la Top—Nane (arsenalul marinei) unde însă n'au fost puse niciodată în funcțiune.

Refacerea uzinei s'a făcut prin mijloace proprii și anume prin aducerea în țară a mașinilor sustrate și ridicate de armatele inamice, prin instalarea unui motor nou Diesel-Sulzer și numeroase alte mașini pentru prelucrarea fierului, de 195 c. p.

În fine s'au reparat clădirile părăsite redându-le personalului, S'a reparat atelierul înzestrându-l cu ventilatoare de aerisire, iar mașinile, cu aparate de protecție în contra accidentelor de muncă.

Situația lucrătorilor s'a îmbunătățit prin înlesnirile acordate: locuințe, iluminat precum și folosința unor grădini de zarzavat.

Uzina produce la nevoie 1.200.000 Kg.—1.500.000 Kg. fabricate, astfel că pentru moment, fabrica lucrează azi cu jumătate din capacitatea ei de producție.

Direcția uzinei este încredințată d-lui Alexandru Wuxanovici, cetățean român, născut în București, în anul 1880.

Sub director administrativ este d. Marin Stroescu, iar sub director tehnic d. inginer Filip Galloy, cetățean francez.

RAFINARIA DE PETROL COLUMBIA

Această rafinărie a dat de lucru multor brațe contribuind

D-1 Al. Wuxanovici

la propășirea orașului Cernavoda direct și indirect și imprimându-i un caracter hotărât industrial.

Din nenorocire, în urma unor combinații financiare în industria petrolului, această rafinărie s'a desființat, lăsând doar amintirea ei, câteva hectare de pământ pe care altădată viața pulsa cu o intensitate de nedescris precum și un mare număr de brațe neutilizate.

FABRICA DE ȚIGLĂ

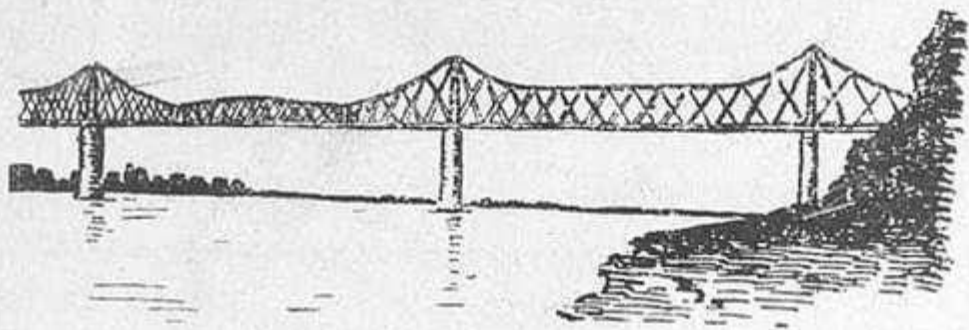
A avut pe vremuri o dezvoltare apreciabilă dar cu timpul industria aceasta a slăbit din pricini felurite.

* * *

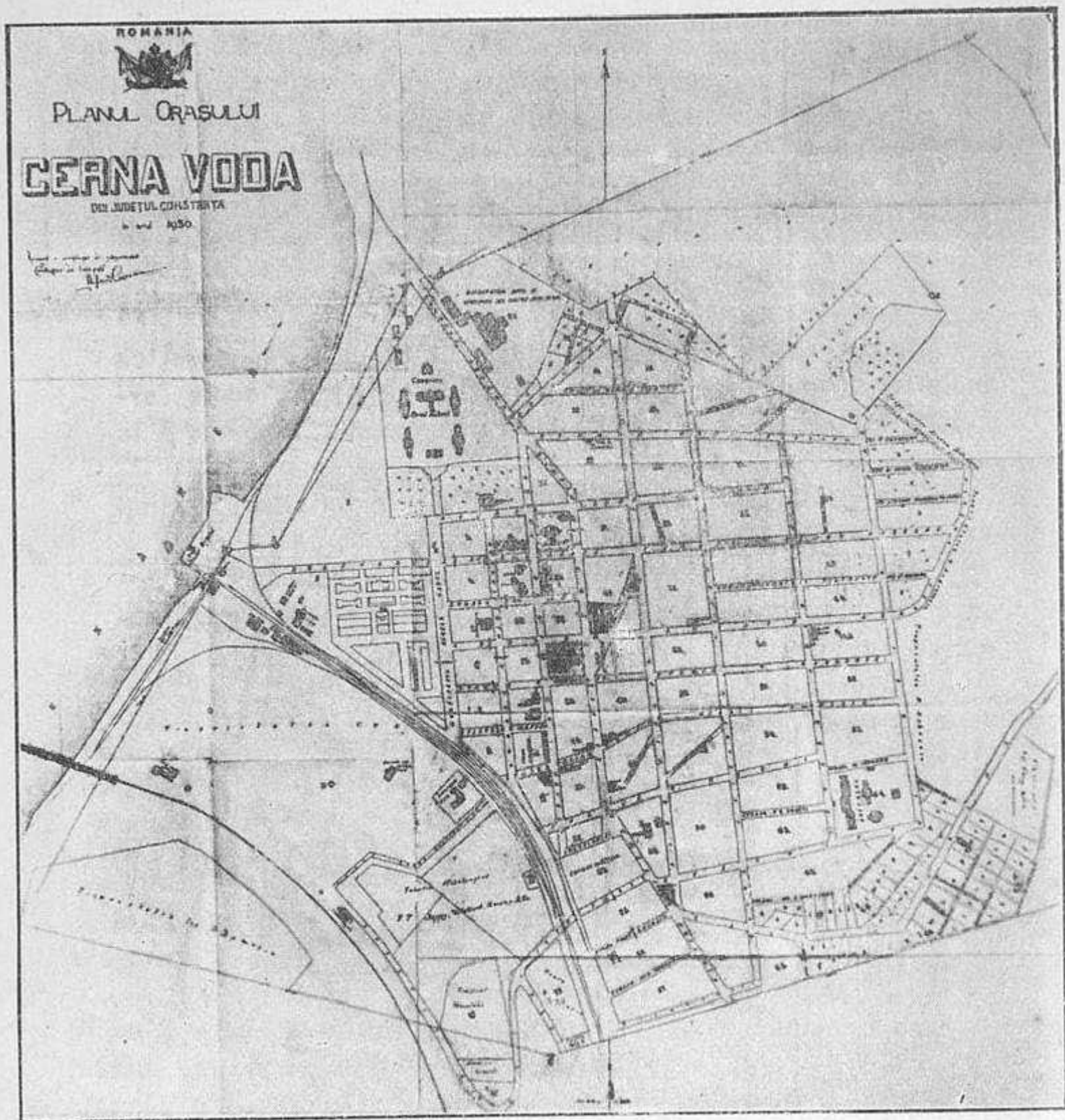
În lucrarea de față am înfățișat Cernavoda din trecut cu material documentar cules din uvraje, informațiuni locale, cercetări întreprinse la fața locului, la Academia Română și în arhivele autorităților locale.

Starea sa prezentă am descris-o cu obiectivitate însoțind expunerea cu dovezi, clișee ș. a. m. d.

Viitorul orașului depinde însă numai de felul în care fiecare din locuitorii acestui oraș va înțelege să-și gospodărească avutul său, să respecte și să sporească zestrea trecutului și a patrimoniului public.

— SFÂRȘIT —

Planul orașului Cernavoda

CUPRINSUL

(T E X T)

	<u>Pag.</u>
Prefață de Preot Teodor. Samoilă	IV—VI
Cuvânt înainte de autor	VII—VIII
Cernavoda, versuri de Alexandru Gherghel	IX
.	
CAP. I Considerațiuni geologice și geografice	1—2
„ II „ istorice	3—10
„ III Când s'a întemeiat orașul Cernavoda? De unde și-a luat numele?	11—15
CAP. IV Așezarea orașului și populația	16—19
„ V Starea orașului în trecut și în prezent	20—32
CAP. VI Edilii orașului dela 1878 și până în 1936	33—44
CAP. VII Biserica	45—45
Biserica Sfântul Nicolae	46
Biserica Sf. Impărați Constantin și Elena	46—49
Preoți care au slujit în Cernavoda	49—53
Geamia	53—54
CAP. VIII Școala până la 1877	56—60
Preotul Dimitrie Chirescu	60—64
Școala după 1878 până la 1916	64—66
Școala în timpul războiului 1916-18 și până la 1936	66—68
Noul local de școală primară	68—70
Invățătorii care au funcționat la școalele primare din Cernavoda dela 1918 și până la 1936	70—72
Elevii școalei. Date statistice	72—75

	<u>Pag.</u>
CAP. IX Gimnaziul „Principesa Elena“	76—78
CAP. X „ Industrial	79—81
CAP. XI Școala de Industrie Casnică	82
CAP. XII Podul Carol I	83—88
CAP. XIII Portul	89—90
CAP. XIV Industria mare în Cernavoda	91
Fabrica de ciment	91—94
„ Japy Viellard, Herzog et. Co.	94—96
Rafinăria de Petrol Columbia	96—97
Fabrică de țiglă Pușchilă	97
Incheiere	97

(C L I Ș E E)

	<u>Pag.</u>
Podul Regele Carol I văzut dinspre portalul dela Cernavoda	1
Cernavoda Vedere generală între 1862-68	13
„ „ „ 1890	14
„ „ parțială recentă dinspre Sud Vest spre Nord Est	27
„ „ Sud spre Nord	29
„ vedere generală dinspre Est spre Vest în piața orașului	30
Idem dinspre Nord spre Sud în piața orașului	31
Atanasie Rădulescu	34
Statuia lui Atanasie Rădulescu	35
Hristu I. Farmachi	36
D-l Av. Nicolae D. Chirescu	36
Teohari N, Milițari	37
Ion Purec	38
D-l Av. C-tin Radulescu	40
D-l Av. D. Samarineanu	40
D-l C-tin Ceacalopol	41
D-l Cpt. Teodor Velicu	42
Comisiunea care a prezidat plebiscitul dela 24 II 938.	42
D-l Nicolae Dobrescu	43
D-l C-tin Simionescu	44
D-l D. Dănăchescu	44

	<u>Pag.</u>
Biserica Sf. Impărați Constantin și Elena	48
Preotul Ioan Ciocan	52
Preotul Constantin Coadă	52
Preotul Teodor Samoilă	53
Geamia	54
Preot Dimitrie Chirescu	61
Primul local de școală primară	65
Noul local de școală primară	69
Nicolae Andreescu,	71
D-l Nicolae Căciulă	72
Corpul didactic al școalei primare băeți	73
Corpul didactic al școalei primare de fete	74
Elevii de curs primar sub conducerea învățătorului I. Mușat	75
Gimnaziul Principesa Elena	77
Elevii gimnaziului Principesa Elena	77
D-l Ilie Ioanițescu	81
D-na Cornelia Dumitrescu	82
Dorobanțul. Statue bronz de Pilett	84
Vedere generală a fabricii ciment	92
Vedere fabrica ciment. Cuptoare rotative	93
Vedere generală uzinele de fer	94
Vedere o sală a uzinelor	95
D-l Al Wuxanovici	96
Planul orașului Cernavoda	98

PREȚUL LEI 100

www.ziuaconstantina.ro